

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

Pilot Kwaliteitstoetsing Civiele Vonnissen

Auteurs: mw. dr. R.H. de Bock en dr. L.R. van Harinxma thoe Slooten
December 2012

Inhoudsopgave

1	Aanleiding	3
2	Doelstelling	4
3	Betrokkenen bij het onderzoek en hun taakverdeling	5
4	Werkwijze	6
5	Het toetsingskader	8
5.1	Totstandkoming van het bij de pilot gebruikte toetsingsformulier	8
5.2	Het evaluatierapport, de hierin opgenomen adviezen en de aanbevelingen van de projectleiders	8
5.2.1	Inleiding	8
5.2.2	Algemeen over het toetsingsformulier	9
5.2.3	Onderdeel I: vaststelling van de onbetwiste feiten	11
5.2.4	Onderdeel II: bewijzen en informatievergaring	11
5.2.5	Onderdeel III: comparitie na antwoord	12
5.2.6	Onderdeel IV: juridische beoordeling	12
5.2.7	Onderdeel V: Motiveren en beslissen	13
5.2.8	Onderdeel VI: Inkleiding van het vonnis/de vonnissen	14
5.2.9	Onderdeel VII: Slotvraag	14
5.2.10	Onderdeel VIII: Kwaliteit onderhavige toetsingsformulier	14
6	Het toetsingsproces	17
6.1	Inleiding	17
6.2	Evaluatierapport van de Raad over het toetsingsproces	17
6.3	Ervaringen van de projectleiders met het toetsingsproces tijdens de pilot	17
6.4	Bijstelling eerste concept protocol	18
6.4.1	Tweede beoordelaar “leest mee” of toetst zelfstandig?	18
6.4.2	Toetsingsformulier op papier of digitaal?	19
6.4.3	Representativiteit steekproef; aantallen te toetsen vonnissen	20
6.4.4	Diversen eerste concept protocol	22
6.5	Werkproces tijdens test tweede toetsingsformulier begin 2013	23
7	Externe presentatie uitkomsten toetsing	24
8	De kwaliteit van de getoetste vonnissen	25
9	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	25

1 Aanleiding

De kwaliteit van (schriftelijke) uitspraken van rechtbanken wordt momenteel niet systematisch en periodiek getoetst. Weliswaar worden uitspraken van rechtbanken soms door de hoven onderzocht in het kader van een appel. Omdat in hoger beroep echter nieuwe feiten mogen worden aangevoerd en vorderingen mogen worden gewijzigd, wordt in hoger beroep vaak een andere situatie en/of vordering beoordeeld dan de rechtbank heeft gedaan. De vernietiging of bekrachtiging door een hof van een uitspraak van de rechtbank zegt daarom vaak weinig over de kwaliteit van deze uitspraak. Een andere vorm van toetsing van uitspraken van rechtbanken is een bespreking hiervan in de literatuur. Lagere rechtspraak wordt echter niet vaak besproken, en wanneer dit wel gebeurt wordt meestal slechts één opvallend punt uit de uitspraak behandeld.

De Rechtspraak heeft zich tot doel gesteld een methode te ontwikkelen waarmee op efficiënte wijze de kwaliteit van uitspraken van rechtbanken systematisch en periodiek wordt getoetst. Gekozen is om een begin te maken bij een klein aantal gerechten en bij één sector, de sector civiel en daarvan de handelszaken. Begin 2010 heeft de Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) opdracht gegeven aan de Toetsingscommissie Civiele Vonnissen (hierna: de commissie Neleman) om een werkbaar kader te ontwikkelen aan de hand waarvan de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen van rechtbanken kan worden getoetst. De commissie Neleman is erin geslaagd een dergelijk kader te ontwikkelen. Onder de met dit kader te toetsen ambachtelijke kwaliteit van een vonnis, verstaat de commissie de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk foutloos is, terwijl het uitmondt in een overtuigende en aanvaardbare beslissing.¹ De commissie Neleman concludeert tevens dat de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis goed kan worden getoetst, zonder dat de uitkomst van de zaak wordt meegewogen.² Het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingskader als beschreven in het rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen (hierna: het rapport Neleman **bijlage 1**) is binnen de rechtspraak positief ontvangen.³

De door de commissie Neleman ontwikkelde methode is echter tijdrovend: twee beoordelaars lezen het dossier van de rechtbank, vullen ieder een uitvoerig toetsingsformulier in, bespreken hun bevindingen met elkaar en komen tot slot ieder met een eigen eindoordeel. De toetsing kostte dan ook gemiddeld zo'n dertien uur per zaak. De vraag is gerezen of het wellicht mogelijk is een werkwijze te ontwikkelen die minder tijd kost, terwijl het goede van de door de commissie Neleman ontwikkelde methode zoveel mogelijk wordt behouden. Het lijkt voor de hand te liggen te onderzoeken of de toetsing misschien zou kunnen worden uitgevoerd door de hoven, die een zaak van de rechtbank waarvan zij het hoger beroep behandelen toch lezen (met name het lezen van het dossier door twee beoordelaars kost veel tijd). In het onderzoek van de commissie Neleman is deze mogelijkheid onderzocht en te licht bevonden. Het door de commissie Neleman genoemde bezwaar – de hoven laten bij de beoordeling van de uitspraak van de rechtbank de in hoger beroep aangevoerde argumenten toch meespelen – valt echter mogelijk eenvoudig te verhelpen (par. 5.2.2).

¹ Het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingskader ziet derhalve niet op andere kwaliteitsindicatoren, zoals bijvoorbeeld de doorloopsnelheid en de bejegening.

² Zie ook de brief van de Raad voor de rechtspraak aan de Presidentenvergadering d.d. 24 februari 2011, kenmerk UIT 3044 ONTW/YT en het verslag van de Presidentenvergadering d.d. 14 maart 2011.

³ Rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen, P. Neleman en P.J. Neijt, februari 2011.

De Raad en de Presidenten van de hoven hebben besloten alsnog te onderzoeken of de hoven – in lopende zaken - uitspraken van rechtbanken zouden kunnen toetsen aan de hand van het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingskader, dan wel een enigszins eenvoudiger en praktischer toetsingskader. Dit onderzoek is uitgevoerd middels de pilot ‘Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen’ (hierna ook: de pilot) en is uitgevoerd van begin tot eind 2012. Het onderhavige rapport is een verslag van deze pilot.

De uitkomst van de pilot ‘Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen’ zal worden meegenomen in de totstandkoming van het visitatieprotocol. In dit protocol wordt een rechtspraakbrede kwaliteitstoetsing civiele vonnissen geadresseerd, voorafgaand aan de visitatie in 2014. De besluitvorming over het visitatieprotocol zal begin 2013 plaatsvinden.

Hierna zal eerst worden beschreven wat de doelstelling van de pilot was (par. 2). Vervolgens wordt weergegeven welke partijen bij de pilot betrokken waren en wat hun onderlinge taakverdeling was (par. 3). Daarna is de werkwijze bij de pilot aan de orde (par. 4). Vervolgens wordt ingegaan op het gedurende de pilot ontwikkelde toetsingskader (par. 5) en toetsingsproces (par. 6). In het kader van de pilot zijn een aantal civiele vonnissen getoetst. In paragraaf 7 is aan de orde of en in hoeverre naar aanleiding van deze toetsing een conclusie valt te trekken over de kwaliteit civiele vonnissen in het algemeen. Het rapport sluit af met een samenvatting en conclusies en aanbevelingen (par. 8).

2 Doelstelling

In de definitieve projectopdracht pilot Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen van 31 mei 2012 (bijlage 2) worden de volgende twee doelstellingen vermeld:

- ‘1. Het ontwikkelen van een breed inzetbare toetsingsmethode voor het toetsen van de kwaliteit van vonnissen, voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader die door de commissie Neleman zijn ontwikkeld.*
- 2. Een terugkoppeling van (opvallende) bevindingen en een conclusie over wat naar het oordeel van de beoordelaars gezegd kan worden over de kwaliteit van de getoetste vonnissen. De deelnemende gerechtshoven zullen, maar uitsluitend voor zover de deelnemende gerechtshoven dat gezien de omvang van de steekproef verantwoord achten, deze terugkoppeling toespitsen op elk van de betrokken rechtbanken afzonderlijk of op de individuele betrokkene(n).’*

De formulering van de definitieve projectopdracht zou de indruk kunnen wekken dat beide voormelde doelen nevensgeschikt zijn. Dit is echter niet het geval. Het ging bij de pilot Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen vooral om de eerste doelstelling, te weten het ontwikkelen van een breed inzetbare toetsingsmethode. Het doel om de bevindingen met betrekking tot de kwaliteit van de getoetste vonnissen terug te koppelen was ondergeschikt.

Voorts wordt in de definitieve projectopdracht vermeld dat de pilot de volgende resultaten zal opleveren:

- 1. Een beknopt en handzaam toetsingsformulier.*
- 2. Een toelichting op het toetsingsformulier.*
- 3. Een toetsingsprotocol.*
- 4. Een eindrapport met daarin een beschrijving van het toetsingsproces, de uitkomsten van de kwaliteitstoetsing, een concept van een voor alle hoven toepasbaar protocol*

en toetsingsformulier en een advies over de inzet van het ontwikkelde instrumentarium.

5. *Een terugkoppeling naar de betrokken rechtbanken.*

Ad 1. De toetsingsmethode van de gerechtshoven bouwt voort op de werkwijze en toetsingskader die door de commissie Neleman zijn ontwikkeld. Conform de opdracht wordt gezocht naar een minder arbeidsintensieve methode die aansluit op de gebruikelijke werkwijze die door de raadkamer wordt gehanteerd bij de behandeling van een lopende zaak. Daartoe kunnen wijzigingen worden aangebracht in het bestaande toetsingskader, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. *het betreft een peer review, toetsing vindt plaats door (minimaal) twee raadsheren;*
2. *de rechter herkent de uitkomst van een toetsing als een betekenisvol oordeel over de kwaliteit van zijn werk.*

Door middel van een aselechte steekproef van 40 vonnissen (20 per gerechtshof) wordt de toetsingsmethode getest en bijgesteld. Het bureau van de Raad voor de rechtspraak zal ondersteuning verlenen in de statistische verwerking van de onderzoeksresultaten.

Ad 2. Ten behoeve van een uniforme beoordelingswijze wordt de invulling van het toetsingsformulier toegelicht.

Ad 3. Ten behoeve van een (toekomstig) praktische en uniforme toepassing van de methode door de gerechtshoven wordt het logistieke proces van de kwaliteitstoetsing in een protocol vastgelegd.

Ad 4. Het eindrapport is passief openbaar. Binnen de Rechtspraak wordt de uitkomst van de pilot breed besproken. Bij weergave van bevindingen is de anonimiteit gewaarborgd. De uitkomst wordt gebruikt bij de totstandkoming van het visitatieprotocol. De inzet is een rechtspraakbrede toetsing van civiele vonnissen in 2013. Het feit dat de Rechtspraak een toetsingsinstrumentarium aan het ontwikkelen is, wordt (en is reeds) actief extern gecommuniceerd. Publicatie van de uitkomst van de pilot, in het bijzonder de toetsingsuitkomsten van de 40 vonnissen, heeft weinig nut. De steekproef is te klein om een representatief beeld te geven van de kwaliteit van vonnissen van betrokken rechtbanken.

Ad 5. Terugkoppeling van de resultaten naar de betrokken rechtbanken is wenselijk met het oog op het leereffect. Het ontwikkelen van een werkwijze voor de terugkoppeling – op gerechtsniveau en mogelijk ook op individueel niveau - maakt onderdeel uit van de opdracht.’

3 Betrokkenen bij het onderzoek en hun taakverdeling

De Raad (portefeuillehouder: mr. F.W.H. van den Emster) heeft opdracht gegeven tot uitvoering van de pilot Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen aan de stuurgroep en de hoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch.

De samenstelling van de stuurgroep was als volgt:

- mr. H.Æ. Uniken Venema (voorzitter, president rechtbank Utrecht)

- mr. A. Hammerstein (raadsheer in buitengewone dienst in de Hoge Raad en staatsraad in buitengewone dienst)
- prof. dr. E. Bauw (raadsadviseur Raad voor de rechtspraak)
- mr. O.G.H. Milar, (sectorvoorzitter civiel gerechtshof 's-Hertogenbosch)
- mr. W.J.J. Los (sectorvoorzitter civiel gerechtshof Amsterdam)
- mw. drs. O.A. Tempelman (secretaris, programmamanager Kwaliteit Raad voor de rechtspraak)

De taak van de stuurgroep was om toe te zien op de uitvoering van de pilot door de deelnemende hoven.

De deelnemende gerechtshoven hebben twee projectleiders aangesteld:

- mw. dr. R.H. de Bock, senior raadsheer gerechtshof Amsterdam
- dr. L.R. van Harinxma thoe Slooten, raadsheer gerechtshof 's-Hertogenbosch

De projectleiders hebben raadsheren benaderd om de toetsing uit te voeren (hierna: de beoordelaars) en waren verantwoordelijk voor de uitvoering van de pilot. Overigens waren de projectleiders ook zelf beoordelaar.

De door de beoordelaars ingevulde (toetsings)formulieren zijn verwerkt door het bureau van de Raad.

4 Werkwijze

In samenspraak met de stuurgroep hebben de projectleiders de navolgende stukken opgesteld: het 'toetsingsformulier civiele vonnissen' (**bijlage 3**), de 'toelichting toetsingsformulier civiele vonnissen' (**bijlage 4**), de 'bijlage bij het toetsingsformulier pilot toetsing civiele vonnissen' (**bijlage 5**), de 'werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen' (**bijlage 6**) en het 'concept protocol toetsing civiele vonnissen' (**bijlage 7**). Deze stukken zijn alle gedateerd op 31 mei 2012.

De pilot is vervolgens uitgevoerd aan de hand van de procesbeschrijving als opgenomen in de werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen.

Begin juni 2012 is onder leiding van de projectleiders gestart met de toetsing door beoordelaars van de vonnissen van rechtbanken. Door het hof Amsterdam zijn in totaal 21 vonnissen getoetst, elf van de rechtbank Amsterdam, zes van de rechtbank Haarlem, drie van de rechtbank Alkmaar en één van de rechtbank Utrecht.⁴ Door het hof 's-Hertogenbosch zijn in totaal 21 vonnissen getoetst, zes van de rechtbank Breda, zes van de rechtbank 's-Hertogenbosch, vier van de rechtbank Maastricht, drie van de rechtbank Roermond en twee van de rechtbank Middelburg. De te beoordelen zaken waren niet geselecteerd maar dienden wel te voldoen aan de voorwaarden dat het moest gaan om een zaak waarin (1) eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) was gewezen en (2) een inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest of incident) moest worden gewezen.

De beoordelingen hebben plaatsgevonden aan de hand van het toetsingsformulier civiele vonnissen (een kader om de vonnissen op ambachtelijke kwaliteit te toetsen; hierna: het

⁴ Volgens de werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen had de verdeling enigszins anders moeten zijn, namelijk 14 vonnissen van de rechtbank Amsterdam, 3 van de rechtbank in Haarlem en 3 van de rechtbank Alkmaar. Nu de hoofddoelstelling van de onderhavige pilot was het ontwikkelen van een toetsingsmethode, is niet erg dat van deze verdeling is afgeweken.

toetsingsformulier), de toelichting toetsingsformulier civiele vonnissen (een toelichting op voormeld toetsingskader; hierna: het toelichtingsformulier) en de bijlage bij het toetsingsformulier pilot toetsing civiele vonnissen (vragen aan de beoordelaars over het toetsingskader en toetsingsproces zelf; hierna: het evaluatieformulier). Iedere zaak is door twee beoordelaars beoordeeld, een zogeheten hoofdbeoordelaar en een tweede beoordelaar. De hoofdbeoordelaar - tevens concipiënt van het arrest – heeft steeds het toetsingsformulier ingevuld en vaak ook het evaluatieformulier.⁵ De tweede beoordelaar – een meeleezer van het arrest - controleerde vervolgens het ingevulde toetsingsformulier en pleegde overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst kwam. Zonodig werd het toetsingsformulier aangepast. Tot slot vulde de tweede beoordelaar vaak een eigen evaluatieformulier in.⁶

De projectleiders hebben gedurende de toetsing een enkele keer contact met elkaar gehad, met name over de voortgang van het retour krijgen van de toetsingsformulieren.

Eind september 2012 hebben de projectleiders de door de beoordelaars ingevulde toetsingsformulieren civiele vonnissen en evaluatieformulieren ter verwerking aan de Raad gezonden. Naar aanleiding van een eerste concept van de bevindingen van de Raad heeft op 10 oktober 2012 een bespreking plaatsgevonden tussen de projectleiders, mevrouw drs. O.A. Tempelman (stuurgroep) en de bij de pilot betrokken onderzoekers van de Raad, te weten mevrouw drs. J. van der Schaaf (opstelster van het na te melden rapport), de heer dr. F. van Tulder en mevrouw drs. A. de Kok.

De Raad heeft zijn definitieve bevindingen – neergelegd in het rapport ‘Evaluatie van het toetsingsformulier ‘Kwaliteit civiele zaken’ (bijlage 8; hierna: het evaluatierapport van de Raad) – op 11 oktober 2012 aan de projectleiders gezonden. De projectleiders hebben vervolgens een concept voor het onderhavige rapport opgesteld. Na een bespreking van dit concept door de stuurgroep op 25 oktober 2012 en het verwerken van het commentaar door de projectleiders, is op 1 november 2012 de tekst van het onderhavige rapport vastgesteld.

De Raad zal het onderhavige rapport binnenkort sturen aan de besturen van de rechtbanken in de ressorten Amsterdam en 's-Hertogenbosch. Op 22 november 2012 om 14.00 uur zal desgewenst een bijeenkomst plaatsvinden waarbij de projectleiders aan de vertegenwoordigers van de rechtbanken uit de ressorten Amsterdam en 's-Hertogenbosch een nadere toelichting geven op het onderhavige rapport.

De Raad heeft kopieën van de toetsingsformulieren geretourneerd aan de projectleiders. De projectleiders zullen ervoor zorgen dat de desbetreffende formulieren worden gezonden aan de rechter(s) die de zaak in kwestie heeft (hebben) behandeld (en dus niet aan het bestuur van de desbetreffende rechtbank).

⁵ Volgens de werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen had de hoofdbeoordelaar eigenlijk ook steeds een evaluatieformulier moeten invullen.

⁶ Volgens de werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen had de tweede beoordelaar eigenlijk ook steeds een evaluatieformulier moeten invullen.

5 Het toetsingskader

5.1 Totstandkoming van het bij de pilot gebruikte toetsingsformulier

Het doel van de onderhavige pilot was met name het ontwikkelen van een breed inzetbare toetsingsmethode voor het toetsen van de kwaliteit van vonnissen, voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader die door de commissie Neleman zijn ontwikkeld (par. 2). Het vereiste dat de toetsingsmethode breed inzetbaar dient te zijn, brengt met zich dat een toetsingsformulier moest worden gemaakt dat snel – en dus goedkoop - kan worden ingevuld. Derhalve is onderzocht of versie 3 van het toetsingsformulier zoals dat is ontwikkeld door de commissie Neleman kon worden ingekort, met behoud van de waarde hiervan als geschikt toetsingskader. Volgens de projectleiders is dit mogelijk. De projectleiders hebben een toetsingsformulier ontwikkeld waarbij een aantal – naar hun mening minder belangrijke – beoordelingspunten uit het toetsingsformulier Neleman zijn geschrapt. Voorts zijn een aantal beoordelingspunten verduidelijkt en zijn de open slotvragen per onderdeel komen te vervallen. Ook zijn items geschrapt die voor de beoordelaar niet eenvoudig waren in te vullen. De 42 beoordelingspunten uit het toetsingsformulier Neleman zijn in het door de projectleiders ontwikkelde formulier teruggebracht tot 23 beoordelingspunten. Voor een motivering van de keuzes die de projectleiders hierbij hebben gemaakt, wordt verwezen naar de bijlage ‘Van versie 3 van het toetsingsformulier Neleman naar het toetsingsformulier d.d. 31 mei 2012’ (**bijlage 9**).

5.2 Het evaluatierapport, de hierin opgenomen adviezen en de aanbevelingen van de projectleiders

5.2.1 Inleiding

In het evaluatierapport van de Raad wordt de geschiktheid van het toetsingsformulier en het evaluatieformulier - vanuit statistisch oogpunt –beoordeeld. Of de in het toetsingsformulier en het evaluatieformulier gestelde vragen inhoudelijk gezien geschikt zijn om de kwaliteit van de vonnissen te meten en of de gehanteerde begrippen voor de beoordelaars hetzelfde betekenen, is in het evaluatierapport niet aan de orde.

In deze paragraaf worden de bevindingen in het evaluatierapport van de Raad met betrekking tot het toetsingsformulier en het evaluatieformulier beschreven, en geven de projectleiders hun mening over deze bevindingen. Eerst zijn de algemene bevindingen met betrekking tot het toetsingsformulier aan de orde (5.2.2). Vervolgens wordt ingegaan op de afzonderlijke onderdelen van het toetsingsformulier (5.2.3-5.2.9). Daarna is een eventueel aan het toetsingsformulier toe te voegen onderdeel aan de orde (5.2.10).

Uit deze paragraaf zal blijken dat een aantal van de bevindingen uit het evaluatierapport van de Raad volgens de projectleiders dient te leiden tot wijzigingen in het toetsingsformulier. Deze wijzigingen zijn – zonder dat dit steeds uitdrukkelijk wordt vermeld - terug te vinden in een door de projectleiders opgesteld nieuw toetsingsformulier d.d. 31 oktober 2012 (hierna: het tweede toetsingsformulier; **bijlage 10**). Overigens is een toelichting op dit nieuwe toetsingsformulier is te vinden in een nieuw toelichtingsformulier d.d. 31 oktober 2012 (**bijlage 11**).

Aangezien het evaluatierapport van de Raad niet omvangrijk is, wordt ervan afgezien de vindplaats van de beweringen uit het rapport steeds met een voetnoot aan te geven.

5.2.2 Algemeen over het toetsingsformulier

Uit het evaluatierapport van de Raad blijkt dat zes van de beoordelaars ieder zes tot negen zaken hebben beoordeeld. Deze beoordelaars blijken tot verschillende eindoordelen over de verschillende zaken te komen. Het lijkt er derhalve op – aldus het evaluatierapport van de Raad – dat de beoordelaars verschillen in kwaliteit met het toetsingsformulier aan kunnen geven.

Voorts laat de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het toetsingsformulier zien dat alle onderdelen met elkaar correleren, maar dat nergens sprake is van een te hoge samenhang. Derhalve worden in ieder afzonderlijk onderdeel van het toetsingsformulier verschillende zaken gemeten, aldus het evaluatierapport van de Raad. De onderdelen ‘Motiveren en beslissen’ (onderdeel V) en ‘Juridische beoordeling’ (onderdeel IV) lijken bij de beoordeling van de kwaliteit van de zaak als geheel het zwaarst te wegen.

Het toetsingsformulier bevat onder 1 tot en met 22 beoordelingspunten, waarna kan worden aangekruist: slecht/onvoldoende/voldoende/goed/n.v.t. Volgens het evaluatierapport van de Raad zou een verbetering van deze schaal tot een vermindering van het aantal missende antwoorden kunnen leiden. Zo zou als schaal kunnen worden genomen: helemaal eens/oneens/noch mee eens, noch mee oneens/eens/helemaal eens. Ook valt iets te zeggen voor het gebruik van rapportcijfers, waarmee iedereen vertrouwd is. In ieder geval moet de mogelijkheid worden geboden het midden aan te geven, aldus het evaluatierapport. Ook moet er naast de categorie ‘Niet van toepassing’ een ontsnappingsmogelijkheid worden geboden zoals ‘Ik weet niet’. Verder zouden – zo vervolgt het evaluatierapport – de beoordelingspunten kunnen worden geformuleerd als meningen, zodat wordt benadrukt dat het (slechts) om de mening van de beoordelaar gaat. Het beoordelingspunt ‘De nauwkeurigheid van de feitenvaststelling’ zou bijvoorbeeld kunnen worden vervangen door ‘Ik vind de nauwkeurigheid van de feitenvaststelling goed’. Het aantal missende antwoorden zou verder kunnen worden beperkt, door de toelichting van ieder beoordelingspunt in het toetsingsformulier bij dit punt zelf te vermelden, en niet in een apart toelichtingsformulier, aldus het evaluatierapport.

De projectleiders zijn het eens met de kritiek dat een midden moet kunnen worden aangegeven. Derhalve nemen de projectleiders de aanbeveling over om de schaal uit het toelichtingsformulier te vervangen door de schaal ‘helemaal eens/oneens/noch mee eens, noch mee oneens/eens/helemaal eens’. De projectleiders prefereren deze schaal boven rapportcijfers, omdat met een rapportcijfer ook geen midden kan worden aangegeven. Bovendien zijn rapportcijfers fijnmaziger (schaal 1 tot en met 10) dan voormelde schaal van 1 tot 5, hetgeen tot meer gewik en gewegg bij het invullen zou kunnen leiden, en dus tijdrovender zou kunnen zijn. Omdat de schaal ‘helemaal eens/oneens/noch mee eens, noch mee oneens/eens/helemaal eens’ voldoende duidelijk maakt dat naar de mening van de beoordelaar wordt gevraagd, zal het advies om de beoordelingspunten te vervangen door meningen, niet worden gevolgd. Om de beoordelingspunten 1 tot en met 22 te laten aansluiten bij voormelde schaal, hebben de projectleiders de beoordelingspunten in het tweede toetsingsformulier geherformuleerd tot stellingen, bijvoorbeeld niet meer het beoordelingspunt ‘De nauwkeurigheid van de feitenvaststelling’ (eerste toetsingsformulier) maar de stelling ‘De feitenvaststelling is nauwkeurig’ (tweede toetsingsformulier).

Vooralsnog zijn de projectleiders er niet voor het advies op te volgen om de toelichting van ieder beoordelingspunt in het toetsingsformulier bij dit punt te vermelden. Het invullen van

het toetsingsformulier zou hierdoor tijdrovender kunnen worden. Daarbij worden naar aanleiding van de adviezen in het evaluatierapport, (een aantal van) de beoordelingspunten onder 1 tot en met 23 gewijzigd/geschrapt, waardoor het tweede toetsingsformulier waarschijnlijk duidelijker is dan het gedurende de pilot gebruikte toetsingsformulier (en een toelichting dus minder nodig is). Wel achten de projectleiders het zinvol bij de eerstvolgende kwaliteitstoetsing van civiele vonnissen in het toetsingsformulier een vraag op te nemen of gewenst is de toelichting voor iedere afzonderlijke stelling in het toetsingsformulier zelf op te nemen. Mocht alsdan blijken dat de meerderheid van de beoordelaars dit liever heeft, dan zou de toelichting alsnog in het toetsingsformulier kunnen worden geplaatst.

Verder wordt in het evaluatierapport van de Raad aanbevolen om niet - zoals in het toetsingsformulier het geval is - slechts bij een enkel onderdeel naar de algehele kwaliteit van het vonnis op dit onderdeel te vragen, maar dat bij ieder onderdeel te doen. Hoewel de projectleiders onderkennen dat een dergelijke algemene slotvraag per onderdeel zinvol kan zijn, nemen zij deze aanbeveling niet over. Over de belangrijkste aspecten van ieder onderdeel worden steeds specifieke vragen gesteld. Wanneer het onderdeel zou afsluiten met een algemene stelling, worden de beoordelaars – per onderdeel – gedwongen na te denken over de vraag welke andere (minder belangrijk) aspecten wellicht zouden moeten worden meegewogen. Dit kost veel tijd.⁷ Verder lijkt er weinig op tegen om de waardering per onderdeel af te leiden uit de beoordeling van de verschillende stellingen bij dat onderdeel.

In de tijd dat de commissie Neleman haar pilot uitvoerde zijn ook door een drietal hoven civiele vonnissen getoetst (aan de hand van versie 2 van het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingsformulier).⁸ Uit de opmerkingen van de beoordelaars bij de hoven blijkt dat zij bij hun beoordeling de door partijen in hoger beroep aangevoerde argumenten hebben laten meewegen, en ook hoe het hof de zaak zelf uiteindelijk heeft beoordeeld. De projectleiders hebben naar aanleiding hiervan in de tweede versie van het toetsingsformulier, boven onderdeel I, vetgedrukt de volgende zin geplaatst:

‘Nota bene: de beoordelaars worden verzocht de zaak te beoordelen zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde. Eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen moeten dus buiten beschouwing worden gelaten’

Bij het beantwoorden van de slotvraag in het toetsingsformulier wordt dit punt wederom onder de aandacht gebracht van de beoordelaar. De projectleiders verwachten dat het opnemen van deze zin voldoende zal zijn om te voorkomen dat de beoordelaars de in hoger beroep aangevoerde argumenten bij de toetsing van de vonnissen laten meewegen.⁹ De projectleiders delen niet de opvatting van de commissie Neleman dat voormelde opmerkingen van de beoordelaars bij de hoven, de hoven per definitie ongeschikt maken - in lopende zaken - vonnissen te toetsen (par. 1).

Verder wordt in het toetsingsformulier niet de vraag gesteld of de zaak bij de rechtbank door een meervoudige of een enkelvoudige kamer is behandeld. Aangezien de gedachte achter de behandeling door een meervoudige kamer met name is de kwaliteit te waarborgen, is interessant om te meten of dit ook daadwerkelijk het geval is. Derhalve vinden de

⁷ Om deze reden zullen de projectleiders de twee algemene vragen die thans wél voorkomen in het toetsingsformulier vervangen door specifieke vragen (par. 5.2.3 en 5.2.5).

⁸ Rapport Neleman, p. 21.

⁹ Wanneer de Raad hieraan nog mocht twijfelen, zou voormelde zin ook nog als stelling in het toetsingsformulier kunnen worden opgenomen, bijvoorbeeld ‘Ik ben bij het invullen van dit toetsingsformulier uitgegaan van de zaak zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde en ik heb eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen buiten beschouwing gelaten’. Het opnemen van een dergelijke stelling heeft als voordeel dat de beoordelaar extra wordt gedwongen zich ervan te vergewissen dat hij in hoger beroep aangevoerde nieuwe argumenten niet heeft meegewogen.

projectleiders het - bij nader inzien - zinvol in de tweede versie van het toetsingsformulier in het hoofd na 'Datum eindvonnis' en voor 'beoordelaars' de volgende zin in te voegen: '*De zaak is behandeld door een meervoudige/enkelvoudige kamer (doorstrepen wat niet van toepassing is)*'

Aangezien drie verschillende personen afzonderlijke delen van het toetsingsformulier moeten invullen (hoofdbeoordelaar, tweede beoordelaar en griffier), wordt in het tweede toetsingsformulier bij de afzonderlijke delen vermeld wie aan zet is.

5.2.3 Onderdeel I: vaststelling van de onbetwiste feiten

Dit onderdeel van het toetsingsformulier bevat de volgende beoordelingspunten:

1. *Kwaliteit feitenvaststelling algemeen*
2. *Nauwkeurigheid van de feitenvaststelling*
3. *Volledigheid van de feitenvaststelling*

Uit het evaluatierapport van de Raad blijkt dat alle antwoorden op de vragen bij onderdeel I significant samenhangen, maar nergens groter zijn dan .75.¹⁰ In het evaluatierapport wordt niet geadviseerd een van deze beoordelingspunten te schrappen of wijzigen.

De projectleiders vinden echter bij nader inzien dat de vraag naar de kwaliteit van de feitenvaststelling in het algemeen (beoordelingspunt 3) beter kan worden geschrapt. Dit om hoofdbreken voor de beoordelaars te voorkomen (wat valt niet onder de nauwkeurigheid en volledigheid van de feitenvaststelling, maar moet ik wél meewegen?). De twee resterende beoordelingspunten zijn omgebouwd tot stellingen (par. 5.2.2).

Uit het voorgaande volgt dat de beoordelingspunten uit onderdeel I in de tweede versie van het toetsingsformulier worden vervangen door de volgende stellingen:

1. *De feitenvaststelling is volledig*
2. *De feitenvaststelling is nauwkeurig*

5.2.4 Onderdeel II: bewijzen en informatievergarig

Dit onderdeel van het toetsingsformulier bevat de volgende beoordelingspunten:

4. *Verdeling en motivering bewijslast*
5. *Responderen op bewijsaanbiedingen*
6. *Responderen op verzoek deskundigen benoeming*
7. *Scherpte formulering bewijs opdracht*
8. *Scherpte formulering deskundigenbericht*

Volgens het evaluatierapport van de Raad blijkt uit veel antwoorden op de vragen van dit onderdeel dat de vragen perfect samenhangen, vooral de antwoorden op de vragen 6 en 8 met de rest van de vragen. De vragen 5 en 7 correleren juist weer niet, aldus het evaluatierapport. De vragen lijken ook sterk op elkaar wat betreft inhoud, maar daaruit kunnen geen conclusies worden getrokken want het gaat om zeer kleine aantallen, namelijk twee tot acht zaken. Vraag

¹⁰ Volgens het evaluatierapport betekent een correlatiecoëfficiënt van 1 dat de antwoorden op verschillende vragen perfect samenhangen. Als de correlatiecoëfficiënt daarentegen 0 is, dan is er geen enkele samenhang tussen de antwoorden. Als de correlatiecoëfficiënt van de antwoorden op 2 vragen dicht bij 1 ligt, is dat een aanwijzing dat de daarin opgenomen aspecten zo sterk samenhangen dat onderbrenging in twee verschillende vragen niet nodig is. In het evaluatierapport is een samenhang van .75 als grens gehanteerd.

5 correleert wel op normale wijze met vraag 4. Verder is wellicht niet duidelijk wat wordt bedoeld met het woord ‘scherpte’ in de vragen 7 en 8, aldus het evaluatierapport.

Wat betreft de bewijslast is vooral van belang dat deze aan de juiste partij wordt toebedeeld. Omdat de beslissing hiertoe meestal is gebaseerd op de hoofdregel van artikel 150 Rv, is van minder belang dat deze beslissing steeds wordt gemotiveerd. De projectleiders hebben – bij nader inzien – hierover dan ook geen stelling opgenomen in het tweede toetsingsformulier. Verder is in dit formulier het woord ‘scherpte’ in de beoordelingspunten 7 en 8 vervangen door ‘voldoende concreet’. Omdat de vragen die aan de deskundige worden gesteld weleens niet relevant en/of volledig zijn, is hierover een aparte stelling opgenomen. Verder zijn de beoordelingspunten 5 en 6 verduidelijkt.

Gelet op het bovenstaande zijn de beoordelingspunten uit onderdeel II in de tweede versie van het toetsingsformulier vervangen door de volgende stellingen:

3. *De bewijslast is goed verdeeld*
4. *De bewijsaanbieding(en) zijn terecht wel/niet gehonoreerd*
5. *Terecht is beslist wel/niet een deskundige te benoemen*
6. *De bewijsopdracht is voldoende concreet geformuleerd*
7. *De vragen aan de deskundige zijn voldoende concreet*
8. *De vragen aan de deskundige zijn relevant en volledig*

5.2.5 Onderdeel III: comparitie na antwoord

Dit onderdeel van het toetsingsformulier bevat de volgende beoordelingspunten:

9. *Kwaliteit comparitie na antwoord: alle relevante punten behandeld?*
10. *Kwaliteit proces-verbaal comparitie (voor zover te beoordelen)*
11. *Adequaatheid instructie aan het slot comparitie na antwoord (zo nodig re- en dupliek)*

In het evaluatierapport van de Raad wordt vermeld dat de vragen 9 en 10 sterk samenhangen (.75) en wellicht kunnen worden ‘ingedikt’. Verder worden in vraag 9 tegelijkertijd een specifieke en generieke vraag gesteld, terwijl één vraag per item gebruikelijk en wenselijk is. Voorts is wellicht niet duidelijk wat wordt bedoeld met het woord ‘adequaatheid’ in vraag 11, aldus het evaluatierapport.

De projectleiders nemen het advies over om de beoordelingspunten 9 en 10 samen te voegen. Het algemene beoordelingselement uit beoordelingspunt 9 (‘kwaliteit comparitie na antwoord’) wordt geschrapt. Het woord ‘adequaatheid’ wordt gehandhaafd omdat voor rechters duidelijk is wat met dit woord in deze context wordt bedoeld.

Uit het voorgaande volgt dat de beoordelingspunten uit onderdeel III in de tweede versie van het toetsingsformulier worden vervangen door de volgende stellingen:

9. *Uit het proces-verbaal van de comparitie blijkt dat, voor zover nodig, alle relevante punten zijn behandeld*
10. *De instructie aan het slot van de comparitie is adequaat (zonodig re- en dupliek)*

5.2.6 Onderdeel IV: juridische beoordeling

Dit onderdeel van het toetsingsformulier bevat de volgende beoordelingspunten:

12. *Vaststelling toepasselijke wettelijke rechtsregels*
13. *Toepassing regels van Europees recht*

14. *Ambtshalve aanvulling van rechtsregels*
15. *Toepassing relevante rechtspraak*

Volgens het evaluatierapport van de Raad hangt vraag 14 zeer sterk samen met de vragen 12 en 15 (respectievelijk .91 en .89). Derhalve wordt in het evaluatierapport aanbevolen vraag 14 te schrappen.

De projectleiders nemen voormelde aanbeveling over en schrappen beoordelingspunt 14. Bij een nadere beschouwing ligt beoordelingspunt 14 ook inhoudelijk gezien zeer dicht tegen aan tegen de beoordelingspunten 12 en 15. Verder is beoordelingspunt 13 verduidelijkt. Om te benadrukken dat bij de beoordeling of de regels ‘op juiste wijze’ zijn toegepast, niet mag worden meegewogen wat de beoordelaar vindt van de uitkomst van de zaak, wordt hier expliciet op gewezen.

Gelet op het bovenstaande zijn de beoordelingspunten uit onderdeel IV in de tweede versie van het toetsingsformulier vervangen door de volgende stellingen:

11. *De relevante wettelijke rechtsregels zijn op de juiste wijze toegepast*
(*nota bene: laat bij uw beoordeling van de stellingen 11-13 niet meewegen of u het eens bent met de uitkomst van de toepassing van de rechtsregels*)
12. *De (in het Burgerlijk Wetboek geïncorporeerde) regels van Europees recht zijn op de juiste wijze toegepast*
13. *De relevante rechtspraak is op de juiste wijze toegepast*

5.2.7 Onderdeel V: Motiveren en beslissen

Dit onderdeel van het toetsingsformulier bevat de volgende beoordelingspunten:

16. *Behandeling van alle feitelijke en juridische geschilpunten*
17. *Bespreking essentiële stellingen en argumenten van partijen*
18. *Logische opbouw motivering*
19. *Motivering alle onderdelen van het dictum*
20. *Formulering van het dictum*

In het evaluatierapport van de Raad wordt vermeld dat vraag 17 zeer sterk samenhangt met vraag 16 (.94) en in mindere mate maar toch vrij hoog met vraag 18 (.75). Daarnaast hangt vraag 18 samen met vraag 19 (.75). Het is dus de vraag of beoordelingspunt 17 inhoudelijk wat toevoegt. Sommige beoordelaars vonden vraag 18 niet duidelijk, aldus het evaluatierapport.

De projectleiders nemen de aanbeveling over om beoordelingspunt 17 te schrappen. Bij een nadere beschouwing is dit beoordelingspunt ook inhoudelijk gezien moeilijk te onderscheiden van beoordelingspunt 16. In zekere zin geldt dit ook voor de beoordelingspunten 18 en 19. Omdat de projectleiders het wel zinvol vinden de verschillende beoordelingspunten 18 en 19 te handhaven, hebben zij deze zodanig geherformuleerd dat het onderscheid duidelijker wordt.

Uit het voorgaande volgt dat de beoordelingspunten uit onderdeel V in de tweede versie van het toetsingsformulier worden vervangen door de volgende stellingen:

14. *Alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten zijn behandeld*
15. *De motivering van de beslissing(en) is logisch en concludent*
16. *Ieder onderdeel van het dictum is van een motivering voorzien (voor zover vereist)*

17. Het dictum is goed geformuleerd

5.2.8 Onderdeel VI: Inkleiding van het vonnis/de vonnissen

Dit onderdeel van het toetsingsformulier bevat de volgende beoordelingspunten:

- 21. Indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen*
- 22. Begrijpelijkheid taalgebruik in het vonnis/de vonnissen*

Volgens het evaluatierapport van de Raad treedt bij de vragen van dit onderdeel geen te sterke samenhang op. De projectleiders hebben deze beoordelingspunten derhalve gehandhaafd.

Gelet op het bovenstaande zijn de beoordelingspunten uit onderdeel VI in de tweede versie van het toetsingsformulier vervangen door de volgende stellingen:

- 18. De indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen is goed*
- 19. In het vonnis/de vonnissen wordt begrijpelijk taalgebruik gehanteerd*

5.2.9 Onderdeel VII: Slotvraag

De slotvraag van het toetsingsformulier luidt:

- 23. Wat is uw oordeel over de behandeling van de zaak als geheel?
Voorzie uw antwoord van een korte motivering*

In het evaluatierapport van de Raad wordt aanbevolen de open slotvraag te vervangen door een gesloten slotvraag. Voorts wordt aangeraden aan het einde van het formulier (en niet per onderdeel of vraag) ruimte te geven voor een eventuele tekstuele toelichting, aldus het evaluatieformulier.

De projectleiders nemen deze adviezen over. Omdat de schaal 'helemaal oneens/oneens/eens/eens noch oneens/helemaal eens' hier minder past, is gekozen voor de schaal 'slecht/matig/voldoende/ruim voldoende/goed, waarmee de beoordelaar onderstaande stelling kan afmaken. De mogelijkheid een toelichting te geven stelt de beoordelaar ook in staat een eventueel voor hem relevant punt te vermelden, dat niet aan de orde wordt gesteld met de stellingen 1-19.

Het voorgaande brengt met zich dat beoordelingspunt 23 van onderdeel VII in de tweede versie van het toetsingsformulier wordt vervangen door de volgende stelling:

- 20. De algehele (ambachtelijke) kwaliteit van de behandeling van het (de) vonnis(sen) is:
(**nota bene:** laat bij de beoordeling van deze stelling niet meewegen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak en laat in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen buiten beschouwing)
Voorzie uw antwoord op stelling 20 desgewenst van een korte motivering*

5.2.10 Onderdeel VIII: Kwaliteit onderhavige toetsingsformulier

Het evaluatieformulier bevat de volgende vragen:

- 1. Bent u hoofdbeoordelaar of tweede beoordelaar (de "meelezer")?*
- 2. Hoeveel tijd heeft aan het invullen van het toetsingsformulier besteed, en hoeveel aan het eventuele overleg met de andere beoordelaar?*
- 3. Welk van de onder 1 tot en met 22 in het toetsingsformulier weergegeven criteria zijn in de praktijk het meest beslissend geweest voor uw oordeel over de behandeling van de zaak als geheel?*

4. *Heeft u opmerkingen over de (wijze van) toetsing? (Zijn de vragen op het toetsingsformulier duidelijk genoeg? Ontbrak een vraag op het toetsingsformulier? Kan de toetsing efficiënter, en – zo ja – hoe? Heeft het eventuele overleg met andere beoordelaars aan de toetsing bijgedragen?)*

De bedoeling was dat de beoordelaars niet alleen het toetsingsformulier betreffende het vonnis invulden, maar ook het evaluatieformulier betreffende de toetsing zelf. In het evaluatierapport van de Raad wordt geconcludeerd dat dit onderdeel van de pilot niet goed heeft gewerkt. Om te beginnen bevatten de vragen 2 en 4 van het evaluatieformulier onderliggende subvragen, waardoor deze vragen zeer slecht zijn beantwoord. Het was beter geweest 'één vraag per vraag' te stellen, aldus het evaluatierapport. Verder is vraag 3 van het evaluatieformulier niet eenduidig geformuleerd en zeer verschillend opgevat. Gaat het om de belangrijkste criteria in deze zaak of om criteria in het algemeen? Wat is de volgorde van belangrijkheid? Dit is een belangrijke vraag, want het antwoord erop bepaalt welk onderdeel/criterium de kwaliteit van het vonnis het meest bepaalt, aldus het evaluatierapport. Deze vraag zou volgens het evaluatierapport naar het toetsingsformulier moeten worden verplaatst. Een ander punt is dat uit het evaluatierapport blijkt dat de evaluatieformulieren niet steeds zijn ingevuld.¹¹

De projectleiders onderkennen voormelde bevindingen uit het evaluatierapport van de Raad en zijn het eens met de aanbevelingen. Uit de bevindingen volgt allereerst dat het tweede toetsingsformulier onvoldoende is gevalideerd. Niet alleen waren enkele vragen uit het evaluatieformulier minder duidelijk en is het evaluatieformulier niet steeds door alle beoordelaars ingevuld, maar ook zijn de stellingen uit het toetsingsformulier geherformuleerd en is de schaal van vier veranderd in een schaal van vijf (par. 5.2.2). Nu het tweede toetsingsformulier onvoldoende is gevalideerd, dient het te worden getest alvorens het op grote schaal wordt gebruikt. De projectleiders adviseren de Raad derhalve om begin 2013 – alvorens later dat jaar de eerste toetsing op grotere schaal plaatsvindt - een test uit te voeren.

Deze test zou eruit kunnen bestaan dat een aantal raadsheren in lopende hoger beroep procedures vonnissen van de rechtbanken beoordeelt aan de hand van het tweede toetsingsformulier (vgl. de onderhavige pilot). Aan het tweede toetsingsformulier wordt derhalve een onderdeel toegevoegd dat betrekking heeft op het toetsingsformulier zelf (de stellingen betreffende het vonnis), namelijk 'Onderdeel VIII: Kwaliteit onderhavige toetsingsformulier'. Dit onderdeel bevat een stelling over de duidelijkheid van de stellingen in het toetsingsformulier (stelling 21) en over de algehele kwaliteit van het toetsingsformulier (stelling 22). Bij beide stellingen wordt de gelegenheid gegeven het antwoord te voorzien van een korte motivering. Wanneer de beoordelaar een opmerking heeft over iets anders dan de duidelijkheid van de stellingen in het toetsingsformulier, kan hij deze vermelden bij stelling 22. Stelling 23 heeft als doel te achterhalen welk onderdeel voor het oordeel over de algehele kwaliteit van het vonnis/de vonnissen het meest doorslaggevend is. Stelling 24 beoogt te achterhalen of de beoordelaars de toelichting op de stellingen in het toetsingsformulier willen hebben. Uit efficiency overwegingen is ervoor gekozen de vragen 21-24 alleen door de hoofdbeoordelaar te laten beantwoorden.¹²

¹¹ Volgens de werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen diende per zaak door zowel de hoofdbeoordelaar als de tweede beoordelaar een evaluatieformulier te worden ingevuld. Uit het evaluatierapport blijkt echter dat het evaluatieformulier in (slechts) 64% van de zaken door de hoofdbeoordelaar is ingevuld en in 55% van de zaken ook door de medebeoordelaar. In 36% van de zaken hebben zowel de hoofdbeoordelaar als de tweede beoordelaar geen evaluatieformulier niet ingevuld.

¹² Overigens zullen raadsheren gedurende de toetsing vaak meermaals als beoordelaar optreden. Desondanks lijkt zinvol dat iedere keer de stelling met betrekking tot de duidelijkheid van het toetsingsformulier (stelling 21) en de algehele kwaliteit

Verder is interessant om te weten of de hoofdbeoordelaar en de tweede beoordelaar overleg hebben gehad over de beoordeling, en zo ja of dit tot bijstelling van de beoordeling heeft geleid. Hierop zien de stellingen 25 en 26. Aangezien het nemen van initiatief voor overleg in de regel zal worden genomen door de tweede beoordelaar, dient hij deze stellingen in te vullen.

Vraag 2 naar de aan de toetsing bestede tijd is door de beoordelaars goed ingevuld. Uit de antwoorden blijkt dat het invullen van het toetsingsformulier weinig tijd kost (hoofdbeoordelaars: 5-15 minuten; tweede beoordelaars: 5-10 minuten). De toetsing lijkt derhalve efficiënt. Nu hieromtrent duidelijkheid is ontstaan, ontbreekt is in de tweede versie van het toetsingsformulier een stelling die ziet op de efficiëntie van de toetsing.

Ervan uitgaande dat de Raad het advies om eerst een test uit te voeren overneemt, hebben de projectleiders de tekst van het toelichtingformulier d.d. 31 oktober 2012 hierop afgestemd (de paragrafen 1 en 2 van dit formulier).

Voor meer over het werkproces tijdens de eventueel uit te voeren test, wordt verwezen naar paragraaf 6.5.

Het voorgaande brengt met zich dat de projectleiders het volgende onderdeel aan het toetsingsformulier hebben toegevoegd:

Nota bene: de stellingen 21-26 zien niet op de (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen dan wel de uitkomst van de zaak, maar op het onderhavige toetsingsformulier

Nota bene: de navolgende stellingen 21-24 dienen te worden ingevuld door (enkel) de hoofdbeoordelaar

21. *De stellingen in het toetsingsformulier zijn duidelijk*
Voorzie uw respons op stelling 21 desgewenst van een korte motivering
22. *Het toetsingsformulier voldoet over het algemeen goed om de kwaliteit van het (de) vonnis(sen) aan te kunnen geven*
Voorzie uw respons op stelling 22 desgewenst van een korte motivering
23. *Voor mijn oordeel over de kwaliteit van het vonnis/de vonnissen in deze specifieke zaak zijn de volgende twee onderdelen het meest doorslaggevend geweest: onderdeel I (vaststelling van de onbetwiste relevante feiten)/onderdeel II (bewijzen en informatiegaring)/onderdeel III (comparitie na antwoord)/De onderdelen IV (juridische beoordeling)/V (motiveren en beslissen) (nota bene: de twee meest doorslaggevende onderdelen omcirkelen).*
24. *Ik heb behoefte aan toelichting op de stellingen in het toetsingsformulier zelf (in plaats van zoals nu in een apart toelichtingsformulier): ja/nee*

Nota bene: de navolgende stellingen 25 en 26 dienen te worden ingevuld door (enkel) de tweede beoordelaar

25. *Ik heb overleg gehad met de hoofdbeoordelaar naar aanleiding van zijn beoordelingen van de stellingen 1-20: ja/nee*
26. *Het overleg tussen mij en de hoofdbeoordelaar naar aanleiding van zijn beoordeling van de stellingen 1-20 heeft geleid tot bijstelling van één of meerdere beoordelingen: ja/nee*

van het toetsingsformulier (stelling 22) worden ingevuld. Hoewel deze stellingen algemeen zijn geformuleerd en ook zo zijn bedoeld, kan het zo zijn dat een rechter hierover gedurende de toetsing anders gaat denken. Zo kan de beoordelaar - nadat hij een aantal toetsingsformulieren heeft ingevuld - een bepaalde stelling bij nader inzien toch onduidelijk vinden. Daarbij zal het meermaals invullen van deze stellingen door dezelfde rechter naar verwachting geen/nauwelijks extra tijd kosten, omdat hij zijn mening hierover na het invullen van verschillende toetsingsformulieren vaak toch al klaar zal hebben.

(stelling 26 enkel invullen wanneer overleg heeft plaatsgevonden)

6 Het toetsingsproces

6.1 Inleiding

Het doel van de onderhavige pilot om een breed inzetbare toetsingsmethode te ontwikkelen vraagt niet alleen om het ontwerpen van een goed en efficiënt toetsingskader, maar ook om de ontwikkeling van een goed en efficiënt toetsingsproces. Een eerste aanzet hiertoe is het door de projectleiders in mei 2012 opgestelde concept protocol toetsing civiele vonnissen (hierna: het eerste concept protocol).

Deze paragraaf start met een weergave van de bevindingen uit het evaluatierapport van de Raad die van belang zijn voor het toetsingsproces (par. 6.2). Vervolgens wordt beschreven wat de projectleiders wat betreft het toetsingsproces tijdens de pilot bij hun hoven hebben ervaren (par. 6.3). Daarna wordt ingegaan op de vraag of de bevindingen uit het evaluatierapport en/of de ervaringen van de projectleiders, dienen te leiden tot bijstelling van het eerste concept protocol (6.4). Tot slot wordt in paragraaf 6.5 ingegaan op het werkproces tijdens de eventuele test van het tweede toetsingsformulier begin 2013 (5.2.10).

Uit paragraaf 6.4 zal blijken dat een aantal van de bevindingen uit het evaluatierapport en/of de ervaringen van de projectleiders, volgens de projectleiders dient te leiden tot wijzigingen in het eerste concept protocol. Deze wijzigingen zijn – zonder dat dit steeds uitdrukkelijk wordt vermeld – terug te vinden in een aangepast concept protocol toetsing civiele vonnissen (hierna: het tweede concept protocol; **bijlage 12**). Overigens worden ondergeschikte wijzigingen in het tweede concept protocol - om niet in details te verzanden - hieronder niet verantwoord.

6.2 Evaluatierapport van de Raad over het toetsingsproces

In het evaluatierapport van de Raad wordt vermeld dat uit het rapport Neleman blijkt dat de beoordelaars het in 22% van de zaken niet met elkaar eens waren. Derhalve wordt in het evaluatierapport geadviseerd beide beoordelaars apart een toetsingsformulier te laten invullen. Ook wordt de vraag opgeworpen of één beoordelaar de zaken dient te toetsen of dat de zaken zoveel mogelijk door verschillende beoordelaars getoetst moeten worden.

Een andere vraag die wordt opgeworpen is of de civiele zaken waartegen hoger beroep wordt ingesteld wel representatief zijn voor de civiele zaken die door de rechtbanken worden afgedaan. Ook moet volgens het evaluatierapport worden nagedacht over de vraag hoeveel zaken men per rechtbank nodig heeft om uitspraken over een enkele rechtbank te kunnen doen.

Verder wordt in het evaluatierapport geadviseerd het toetsingsformulier niet handmatig te laten invullen maar via een web-based toetsingsformulier (een vaste link naar het toetsingsformulier of een uitnodiging per mail). De gegevens hoeven dan niet later alsnog te worden ingevoerd, hetgeen zeker bij grote aantallen efficiënt is, aldus het evaluatierapport.

6.3 Ervaringen van de projectleiders met het toetsingsproces tijdens de pilot

De projectleider bij het hof Amsterdam heeft de rechters uit haar kamer tijdens een kamerbijeenkomst gevraagd om als beoordelaar aan de pilot deel te nemen. Aanvankelijk

zagen de rechters er niet veel in om aan de pilot mee te doen. Draagvlak ontstond pas nadat de projectleider de achtergronden van de pilot had toegelicht. De projectleider heeft de formulieren vervolgens per mail ter beschikking gesteld. Aanvankelijk kwamen er snel ingevulde formulieren retour. Daarna zijn enige tijd nauwelijks formulieren retour gekomen. Het was nodig dat de projectleider ingreep om alsnog tijdig aan het benodigde aantal ingevulde formulieren te komen.

De projectleider bij het hof 's-Hertogenbosch heeft de rechters niet als groep maar individueel gevraagd om beoordelaar te zijn. Sommige rechters hebben geweigerd met als argument dat ze geen tijd hadden. Eén rechter heeft geweigerd omdat ze vond dat de opzet van de pilot onvoldoende de garantie bood dat de naam zou uitlekken van een eventuele rechter wiens vonnis als slecht zou worden beoordeeld. De rechters die bereid waren als beoordelaar op te treden, hebben deze klus met enthousiasme geklaard. De projectleider heeft papieren formulieren aan de beoordelaars ter beschikking gesteld. Om ervoor te zorgen dat tijdig per rechtbank het in de werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen genoemde aantal zaken zou worden getoetst, heeft de projectleider eind juni 2012 – in afwijking van voormelde werkwijze - afspraken gemaakt met de beoordelaars over de zaken die zij zouden toetsen. Sommige hoofdbeoordelaars hadden niet de juiste rechtbank in het toetsingsformulier ingevuld.

Gedurende de pilot hebben meerdere beoordelaars de projectleider van het hof 's-Hertogenbosch spontaan medegedeeld het zinvol te vinden wanneer de vonnissen van rechtbanken op kwaliteit zullen worden getoetst. Ook waren meerdere beoordelaars enthousiast over het feit dat het invullen van het toetsingsformulier zo weinig tijd kostte.

6.4 Bijstelling eerste concept protocol

6.4.1 Tweede beoordelaar “leest mee” of toetst zelfstandig?

De werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen bepaalt dat de tweede beoordelaar gedurende de pilot de zaak niet zelfstandig moest beoordelen, maar enkel diende te controleren of hij het eens was met de beoordeling door de hoofdbeoordelaar. Zou de tweede beoordelaar het niet eens zijn met de hoofdbeoordelaar, dan dienden zij te overleggen en de beoordeling eventueel aan te passen, aldus voormelde werkwijze. Tijdens de pilot is deze werkwijze – die ook is opgenomen in het eerste concept protocol - daadwerkelijk gehanteerd.

In het evaluatierapport van de Raad wordt geadviseerd dat de twee beoordelaars onafhankelijk van elkaar een toetsingsformulier invullen. Dit advies ligt in de lijn van het rapport Neleman, waarin wordt aanbevolen dat twee beoordelaars onafhankelijk van elkaar ieder een eigen toetsingsformulier invullen en vervolgens met elkaar in overleg treden.

De projectleiders onderkennen dat de in het evaluatierapport voorgestelde werkwijze degelijker is dan de werkwijze die is opgenomen in het eerste concept protocol. Bovendien blijkt uit het evaluatierapport dat de tijd die de medebeoordelaars gedurende de pilot aan de toetsing besteden 5 tot 10 minuten bedroeg, terwijl de hoofdbeoordelaars 5-15 minuten aan de zaak besteden. Aangezien dit niet heel veel scheelt, lijkt voor de hand te liggen de degelijke werkwijze te volgen.

De projectleiders blijven echter onverminderd voorstander van de in het eerste concept protocol opgenomen – en tijdens de onderhavige pilot gevolgde - werkwijze. Om te beginnen blijkt uit het rapport Neleman dat bij die pilot – waarbij twee beoordelaars onafhankelijk van

elkaar een toetsingsformulier invulden en vervolgens met elkaar in overleg traden - in veel gevallen geen aanpassing nodig was, omdat de resultaten dicht bij elkaar lagen.¹³ Daarbij valt te verwachten dat wanneer beide beoordelaars ieder apart een toetsingsformulier invullen en in overleg treden, de tijd die aan de toetsing wordt besteed omhoog zal schieten. Met name het overleg over de beoordelingen kan tijdrovend zijn. Weliswaar blijken de oordelen van de twee beoordelaars - zo al verschillend – meestal dicht bij elkaar te liggen. Rechters hebben echter oog voor details waardoor het gevaar bestaat dat hierover (te) lang wordt gediscussieerd. Daarbij komt dat veel zaken bij de hoven worden afgedaan zonder dat in die zaak is geraadkamerd (de concipiënt brengt zonder dat van tevoren is geraadkamerd een concept in omloop waarin de meelezers zich kunnen vinden). In een dergelijk geval zou dus apart over de toetsing moeten worden vergaderd. Alleen al het maken van de afspraak kost tijd. De extra tijd die per zaak aan de toetsing zou worden besteed wanneer beide beoordelaars ieder apart een toetsingsformulier invullen en in overleg treden, zou er ook toe kunnen leiden dat minder vonnissen kunnen worden getoetst, waardoor de uitkomst van de toetsing van alle vonnissen tezamen minder representatief is.

Daarbij komt dat de projectleiders hebben ervaren dat het enige moeite kostte beoordelaars enthousiast te krijgen voor de toetsing. Achteraf gaven een aantal beoordelaars te kennen zeer te spreken te zijn over de efficiëntie van de methode. Wanneer de werkwijze die tijdens de pilot is gehanteerd straks wordt voortgezet, valt te verwachten dat bij de raadsheren draagvlak zal bestaan voor de toetsing. De projectleiders betwijfelen echter of er ook voldoende draagvlak zal zijn, wanneer de toetsingwijze (veel) arbeidsintensiever wordt. Daarbij moet worden bedacht dat straks veel meer zaken zullen worden getoetst dan tijdens de pilot het geval was. De projectleiders verwachten dat wanneer het draagvlak voor de toetsing minder wordt, de kwaliteit van de wijze waarop de toetsingsformulieren wordt ingevuld zal afnemen.

Voor alle duidelijkheid zij benadrukt dat de projectleiders wél voorstander zijn van het 'meelezen' door de tweede beoordelaar (zoals tijdens de pilot ook is gebeurd). Het enkele feit dat een ander meeleeft houdt de hoofdbeoordelaar scherp, terwijl het meelezen ervoor zorgt dat kennelijke fouten en (extreem) verkeerde beoordelingen er meestal uit zullen worden gefilterd.

6.4.2 Toetsingsformulier op papier of digitaal?

Volgens het eerste concept protocol stopt de griffie vanaf een zekere datum in 2013 in alle zaken waarin eindvonnis is geweest een (papieren) toetsingsformulier in het dossier. De zaaksgegevens in het hoofd van het toetsingsformulier (zaaknummer hof, namen partijen, rechtbank, zaaknummer rechtbank en de datum (eind) vonnis) zijn dan al door de griffie ingevuld, aldus het eerste concept protocol. Wanneer de zaak – met het geconcipeerde arrest - op de griffie retour komt, controleert de griffie of zich een toetsingsformulier in het dossier bevindt. Is dit niet het geval, dan retourneert de griffie het dossier met een nog in te vullen toetsingsformulier aan de concipiënt en verzoekt deze ervoor te zorgen dat het formulier alsnog door hem en de tweede beoordelaar wordt ingevuld, aldus het eerste concept protocol.

Tijdens de pilot is voormelde werkwijze niet uitprobeerde op de griffie, maar hebben de projectleiders voor verspreiding van de toetsingsformulieren gezorgd. De projectleider van het hof 's-Hertogenbosch heeft papieren toetsingsformulieren aan de beoordelaars ter beschikking gesteld, terwijl de projectleider van het hof Amsterdam de toetsingsformulieren aan de beoordelaars heeft gemaild. In Amsterdam was uiteindelijk noodzakelijk dat de

¹³ Rapport Neleman, p. 10. Daarbij kwamen de beoordelaars na overleg in 93% van de getoetste zaken tot dezelfde totaalscore en waren de wel voorkomende verschillen in beoordeling, meestal klein. Zie rapport Neleman p. 17 en 19.

projectleider ingreep, om alsnog aan het benodigde aantal ingevulde toetsingsformulier te komen, in 's-Hertogenbosch niet.

In het evaluatierapport van de Raad wordt geadviseerd het toetsingsformulier niet handmatig te laten invullen maar via een web-based toetsingsformulier (een vaste link naar het toetsingsformulier of een uitnodiging per mail). De gegevens hoeven dan niet later alsnog te worden ingevoerd, hetgeen zeker bij grote aantallen efficiënt is, aldus het evaluatierapport.

De projectleiders zijn er niet voor het advies uit het evaluatierapport op te volgen, tenminste niet op korte termijn. De hierboven beschreven werkwijze uit het eerste concept protocol is een voor de griffie bekendere werkwijze, dan een werkwijze waarbij wordt gewerkt met een web-based toetsingsformulier.¹⁴ Ervaringen met griffies binnen de rechtspraak leren dat een nieuwe werkwijze die aansluit bij een bestaande werkwijze, eerder succesvol is dan een geheel nieuwe werkwijze. Dit is helemaal het geval wanneer voor de nieuwe werkwijze gebruik moet worden gemaakt van automatisering. Voorts is een belangrijk voordeel van de in het eerste concept protocol opgenomen werkwijze dat het voor de beoordelaars minder tijdrovend is een papieren toetsingsformulier die in het dossier zit in te vullen, dan een web-based toetsingsformulier aan te klikken en in te vullen. Gebruik van een web-based toetsingsformulier zou derhalve op weerstand kunnen stuiten.

De projectleiders onderkennen echter dat de verwerking van de ingevulde toetsingsformulieren efficiënter gaat wanneer wél gebruik wordt gemaakt van een web-based toetsingsformulier.¹⁵ Daarom adviseren de projectleiders om op termijn – maar niet al in 2013 – te experimenteren met een web-based toetsingsformulier, bijvoorbeeld door dit bij één van de hoven te gebruiken. Randvoorwaarden daarvoor zijn wel dat (1) de griffie de zaaksgegevens in het toetsingsformulier invult (dit kost de beoordelaars – die ook veel duurder zijn dan griffiemedewerkers - te veel tijd), (2) de hoofdbeoordelaar snel dit toetsingsformulier kan aanklikken, (3) de medebeoordelaar vervolgens dit door de hoofdbeoordelaar ingevulde toetsingsformulier snel kan aanklikken, en (4) de griffie bij terugkomst van het dossier (met het arrest) op de griffie kan nagaan of voor deze zaak het toetsingsformulier door hoofdbeoordelaar en medebeoordelaar is ingevuld (zodat het dossier terug kan worden gezonden om het formulier alsnog in te vullen, wanneer dat niet is gebeurd).¹⁶

6.4.3 Representativiteit steekproef; aantallen te toetsen vonnissen

In het eerste concept protocol wordt als uitgangspunt genomen dat de hoven in 2013 gezamenlijk ongeveer 600 vonnissen zullen toetsen. De hoven 's-Hertogenbosch en Arnhem-Leeuwarden (drie rechtbanken in het ressort) zullen ieder 180 vonnissen toetsen, de hoven Amsterdam en Den Haag (twee rechtbanken in het ressort) ieder 120. Het aantal vonnissen dat de hoven vervolgens per rechtbank zullen beoordelen, zal worden berekend naar rato van de output van de civiele vonnissen van de rechtbank in vergelijking met de andere rechtbanken uit het ressort, aldus het eerste concept protocol.

¹⁴ Bij het hof 's-Hertogenbosch kan het toetsingsformulier bijvoorbeeld tezamen met de rolkaart in het dossier worden gestopt.

¹⁵ Het verwerken van honderden formulieren is zonder meer een grote klus. Eén van de projectleiders is er echter mee bekend dat in het verleden in het wetenschappelijk onderwijs de verschillende vakken werden beoordeeld middels papieren evaluatieformulieren. Ook deze formulieren – de verschillende vakken opgeteld ging het om duizenden formulieren - konden statistisch worden verwerkt.

¹⁶ Dit laatste is essentieel. Wanneer er niet wordt gereageerd als het toetsingsformulier niet is ingevuld, valt te verwachten dat slechts een enkeling tot invulling zal overgaan. Enige druk lijkt zonder meer nodig.

In de voetnoot i van het eerste concept protocol wordt benadrukt dat niet verstandig is in 2013 direct een groot aantal vonnissen te toetsen, omdat wanneer dat wel zou gebeuren het risico bestaat dat niet binnen een paar maanden het benodigde aantal vonnissen kan worden getoetst. Ook moet worden bedacht dat het door toeval mogelijk is dat in een bepaalde periode van bijvoorbeeld één rechtbank minder appellen worden behandeld, aldus voetnoot i.

Verder wordt in voetnoot iii van het eerste concept protocol vermeld dat de Raad op basis van cijfers uit het verleden een inschatting dient te maken van de output van de civiele vonnissen in 2013 van de op basis van de herziening gerechtelijke kaart samengevoegde rechtbanken. Aan de hand hiervan dient de Raad voor ieder hof (naar rato) te kunnen berekenen hoeveel vonnissen van de afzonderlijke rechtbanken moeten worden getoetst. Voorts zal de Raad een inschatting maken van de input bij de hoven van de hoger beroepszaken tegen vonnissen van de verschillende (samengevoegde) rechtbanken en op basis hiervan voor ieder hof (naar rato) berekenen hoeveel vonnissen van de afzonderlijke rechtbanken moeten worden getoetst. De stuurgroep – zo vervolgt voetnoot iii – zal op basis van voormelde inschattingen en berekeningen beslissen of de verhouding waarin de vonnissen van de verschillende rechtbanken worden getoetst, wordt berekend aan de van de output van rechtbanken of de input van de hoven.

Verder wordt in voetnoot iii erop gewezen dat bij de naar rato verdeling van het aantal te toetsen vonnissen het risico bestaat dat van een rechtbank met een geringe output zodanig weinig vonnissen worden getoetst dat de uitkomst van de toetsingen statistisch gezien (te) weinig betekent. Ook hierover zou de stuurgroep een beslissing kunnen nemen, aldus de voetnoot. Verder wordt in voetnoot iii erop gewezen dat op termijn – dus niet al in 2013 – wellicht verstandig is te differentiëren tussen de afzonderlijke ‘dependences’ van de rechtbanken (bijvoorbeeld zijn de rechtbanken Maastricht en Roermond bij 1 januari 2013 samengevoegd, maar de van deze ‘dependences’ afkomstige zaken zouden op termijn wellicht afzonderlijk kunnen worden getoetst).

De projectleiders staan nog steeds achter het uitgangspunt om in 2013 te beginnen met een niet al te groot aantal te toetsen vonnissen. De projectleiders adviseren zelfs om het aantal te toetsen vonnissen naar beneden bij te stellen tot zo’n 400 vonnissen. Nu de resultaten van de toetsing (ruim) vóór de visitatie van 2014 bekend moeten zijn, lijkt verstandig genoeg te nemen met een beperkter aantal toetsingen, vooral omdat eerst nog een test wordt uitgevoerd. Daarbij komt dat niet valt uit te sluiten dat zich bij de toetsing onvoorziene moeilijkheden voordoen. Bovendien vragen de toetsingen het nodige van de hoven, zodat wellicht beter is hen niet in één keer met een te groot aantal toetsingen op te schepen.

Wellicht valt hoe dan ook te overwegen niet eens in de vier jaar een groot aantal vonnissen te toetsen, maar jaarlijks een geringer aantal. Wanneer de omstandigheden min of meer gelijk blijven, is uit statistisch oogpunt wellicht verantwoord de jaarlijkse uitkomsten eens in de vier jaar bij elkaar op te tellen. Het jaarlijks laten terugkomen van de toetsing, heeft als voordeel dat het toetsen zowel bij de beoordelaars als de griffiemedewerkers als gewoonte inslijt, zonder dat zij er - vanwege de grote aantallen - genoeg van krijgen. Daarbij is – als regelmatig wordt getoetst - de “preventieve werking” van de toetsing mogelijk groter.

De projectleiders vinden bij nader inzien dat voor de verdeling van het per rechtbank aantal te toetsen vonnissen moet worden aangesloten bij (een schatting van) de output van de civiele vonnissen van de verschillende rechtbanken (iedere rechtbank een gelijk percentage). Dit lijkt een beter uitgangspunt dan het aantal toetsingen te laten afhangen van de hoger beroepen tegen de vonnissen van de verschillende rechtbanken (de input bij de hoven).

In het verlengde van de vorige alinea zijn de projectleiders anders gaan denken over de verdeling van de aantallen te toetsen vonnissen over de verschillende hoven. In het eerste concept protocol is deze verdeling geschied aan de hand van het aantal rechtbanken uit het ressort.¹⁷ Wanneer voor de verdeling van het per rechtbank aantal te toetsen vonnissen wordt aangesloten bij de output van de civiele vonnissen van de verschillende rechtbanken, dient uit deze verdeling ook te volgen hoeveel zaken ieder hof toetst (p. 1 tweede concept protocol).

Overigens zou de Raad kunnen overwegen bij de eerste grote toetsing in 2013 nog niet de eis te stellen dat per rechtbank een evenredig aantal vonnissen wordt getoetst, en genoeg kunnen nemen met een bepaald aantal te toetsen vonnissen per hof (van welke rechtbank de vonnissen ook afkomstig zijn). Hierboven werd reeds vermeld dat de grote toetsing pas in de loop van 2013 kan worden gestart omdat eerst een test moet worden uitgevoerd, terwijl de resultaten van de grote toetsing op tijd klaar moeten zijn om te worden meegenomen bij de visitatie van 2014. Het stellen van de eis dat per rechtbank een evenredig aantal vonnissen moet worden getoetst, zou ertoe kunnen leiden dat de toetsing langer duurt en de resultaten dus niet op tijd bekend zijn voor de visitatie.

Verder wordt in het evaluatierapport van de Raad de vraag opgeworpen of de civiele zaken waartegen hoger beroep wordt ingesteld wel representatief zijn voor de civiele zaken die door de rechtbanken worden afgedaan.

De projectleiders vinden dit een terecht punt. Een willekeurige greep uit zaken van de rechtbank waartegen hoger beroep is ingesteld, is iets anders dan een willekeurige greep uit de totale output van zaken van de rechtbank. Een belangrijk gegeven is echter dat een toetsing door de hoven relatief goedkoop is en mogelijk maakt dat een groot aantal zaken kunnen worden beoordeeld. Dit laatste is statistisch gezien weer heel belangrijk. Deze voordelen wegen naar de mening van de projectleiders op tegen voormeld nadeel. Overigens is de projectleiders bekend dat momenteel onderzoek wordt gedaan naar de beweegredenen van partijen om in hoger beroep te gaan. De uitkomsten van dit onderzoek zullen moeten worden afgewacht, om te bezien of het standpunt van de projectleiders moet worden bijgesteld.

Tot slot wordt in het evaluatierapport van de Raad de vraag opgeworpen hoeveel zaken men per rechtbank nodig heeft om uitspraken over de kwaliteit van de vonnissen van de afzonderlijke rechtbanken te kunnen doen. De projectleiders zijn echter niet geschoold in statistisch onderzoek, zodat zij de Raad adviseren zich hierover door anderen te laten adviseren.

Overigens laat het feit dat van een bepaalde rechtbank te weinig vonnissen zijn getoetst om een uitspraak over de kwaliteit te kunnen doen, onverlet dat uit de toetsing wél zou kunnen blijken dat één of meerdere zaken als onvoldoende zijn beoordeeld.¹⁸ Mocht – nadat de toetsingsmethode is uitontwikkeld - worden besloten de toetsingsformulieren (ook) aan het bestuur van de desbetreffende rechtbank te zenden (par. 6.4.4), dan zou deze kunnen laten onderzoeken wat er in die za(a)k(en) aan de hand was en of hiervan iets valt te leren.

6.4.4 Diversen eerste concept protocol

In het evaluatierapport van de Raad wordt de vraag opgeworpen of één beoordelaar de zaken dient te toetsen of dat de zaken zoveel mogelijk door verschillende beoordelaars getoetst moeten worden.

¹⁷ Bij 600 te toetsen zaken, de hoven 's-Hertogenbosch en Arnhem-Leeuwarden (drie rechtbanken in het ressort) ieder 180 vonnissen, en de hoven Amsterdam en Den Haag (twee rechtbanken in het ressort) ieder 120.

¹⁸ Bij de tijdens de pilot uitgevoerde toetsing is bijvoorbeeld één zaak als onvoldoende beoordeeld (par. 7).

De projectleiders zien het voordeel van een beoordeling door één beoordelaar(skoppel), met name dat in dat geval de zaken vrij precies langs dezelfde meetlat worden gelegd. Anderzijds speelt bij de beoordeling door één beoordelaar(skoppel) het risico dat – doordat deze te streng of te coulant is - de lat steeds te hoog of te laag wordt gelegd. Dit laatste speelt niet wanneer de zaken door verschillende beoordelaars worden getoetst. Hoe dan ook lijkt uit praktische overwegingen geen andere mogelijkheid dan een toetsing door verschillende beoordelaars te bestaan. Het is immers van belang dat binnen enkele maanden een zo groot mogelijk aantal vonnissen wordt getoetst, terwijl één beoordeling(skoppel) per jaar maar een beperkt aantal arresten schrijft (waardoor het aantal uit te voeren toetsingen ook gering is).

De projectleiders hebben ervaren dat de raadsheren in het begin niet direct allemaal even enthousiast waren over de pilot. Dit veranderde nadat draagvlak voor de toetsing was gecreëerd. De projectleiders hebben derhalve in het tweede concept protocol benadrukt dat de raadsheren die in 2013 leiding zullen geven aan de toetsing bij de bekendmaking hiervan zoveel mogelijk dienen te benadrukken hoe zinvol de toetsing is (nummer 3 tweede concept protocol).

Verder wordt in voetnoot ix van het eerste concept protocol vermeld dat voorstelbaar is dat vanaf enig jaar de toetsingsformulieren ook aan het bestuur van de rechtbank worden gestuurd en aan het bestuur wordt overgelaten of en zo ja wat het hiermee doet. Tijdens de bijeenkomst van 24 november 2012 waarbij de projectleiders aan de vertegenwoordigers van de deelnemende gerechten een toelichting op de pilot gaven, bleek dat de vertegenwoordigers graag wilden dat de toetsingsformulieren worden geretourneerd door de hoven, dus buiten de Raad voor de rechtspraak om. De hoven zouden vervolgens met iedere rechtbank apart afspraken kunnen maken over de wijze van terugkoppeling en verzending van de toetsingsformulieren, aldus de vertegenwoordigers. Nu de projectleiders dit een goede gang van zaken lijkt, hebben zij deze in het tweede concept protocol opgenomen (nummer 11).

Een niet onbelangrijk detail is dat de verzending van de (ingevulde) toetsingsformulieren door de hoven aan de Raad per aangetekende post dan wel per koerier dient te geschieden (nummer 9 tweede concept protocol). Zo is de kans minimaal dat formulieren zoek raken.

Tot slot adviseren de projectleiders een medewerker van de Raad aan te wijzen als coördinator van de toetsing. Deze coördinator zou onder meer in de gaten kunnen houden of de toetsingsformulieren tijdig toekomen. Ook zou de coördinator aanspreekpunt kunnen zijn voor de raadsheren en griffiemedewerkers die bij het hof die leiding geven aan de toetsing, met name wanneer deze op onvoorziene moeilijkheden stuiten (p.1 tweede concept protocol). Het welslagen van de toetsingen zal vallen of staan met het goed functioneren van de coördinator en bedoelde raadsheren en griffiemedewerkers.

6.5 Werkproces tijdens test tweede toetsingsformulier begin 2013

De projectleiders adviseren begin 2013 – alvorens later dat jaar de eerste toetsing op grotere schaal plaatsvindt - een test uit te voeren om het tweede toetsingsformulier te valideren (5.2.10). Deze test zou eruit kunnen bestaan dat een aantal raadsheren in lopende hoger beroep procedures vonnissen van de rechtbanken beoordeelt aan de hand van het tweede toetsingsformulier (vgl. de onderhavige pilot).

De projectleiders adviseren de test te laten uitvoeren bij alle vier de hoven. Wanneer de distributie van de toetsingsformulieren tijdens de test geschiedt via de griffies, heeft dit als bijkomend voordeel dat bij alle hoven ook de werkwijze op de griffie wordt uitgetest (tijdens de pilot geschiedde de distributie door de projectleiders zodat de werkwijze op de griffies nog niet is uitgetest). Zo'n 25 zaken per hof lijkt (ruim) voldoende om het tweede toetsingsformulier te kunnen valideren en de werkwijze op de griffies te testen.

De projectleiders hebben aan de hand van het tweede concept protocol een concept werkwijze test d.d. 31 oktober 2012 opgesteld (hierna: het concept werkwijze test; **bijlage 13**). Een belangrijk verschil met het tweede concept protocol is dat volgens het concept werkwijze test niet geldt dat de 25 toetsingen per hof dienen te bestaan uit een evenredig aantal vonnissen van de verschillende rechtbanken uit het ressort (nummers 5 en 8 tweede concept protocol). Volgens het concept werkwijze test worden gewoon de eerste 25 toetsingsformulieren die retour komen op de griffie gebruikt, van welke rechtbank deze ook afkomstig zijn (nummer 10 concept werkwijze test). Voor de duidelijkheid is in de concept werkwijze test de testfase losgekoppeld van de rechtspraakbrede toetsing. De projectleiders adviseren echter de test onderdeel te laten uitmaken van de rechtspraakbrede toetsing. Mocht de test aanleiding geven tot wijzigingen in het toetsingsformulier dan kan ter plekke worden geïntervenieerd. De hoven kunnen dan vanaf een nader te bepalen moment met het gewijzigde toetsingsformulier het toetsingsproces hervatten. Voordeel van deze geïntegreerde benadering is dat het toetsingsproces voor de hoven niet nodeloos wordt onderbroken en dat – bij een ongewijzigd toetsingsformulier – alle getoetste vonnissen meegenomen kunnen worden in de eindanalyse, dus ook de getoetste vonnissen uit de testfase.

7 Externe presentatie uitkomsten toetsing

Wanneer het toetsingsformulier en -proces voldoende zijn uitontwikkeld menen de projectleiders dat de uitkomsten van de toetsing ook extern bekend kunnen worden gemaakt. Het is onontkoombaar dat aan de toetsingsmethodiek enkele inherente beperkingen kleven. Zo is ervoor gekozen, om de toetsing praktisch uitvoerbaar te maken, uitsluitend vonnissen te toetsen waartegen hoger beroep is ingesteld. Vonnissen waartegen geen appel is ingesteld, worden dus niet getoetst. Dit brengt mee dat de keuze van de te toetsen vonnissen niet *at random* is. Overigens zijn er, voor zover bekend, thans geen aanwijzingen dat de resultaten van de te toetsen vonnissen geen representatief beeld opleveren van de algemene kwaliteit van vonnissen.

Een andere inherente beperking aan de toetsingsmethode is dat de beoordelaar in hoger beroep ook beschikt over de na het vonnis gewisselde processtukken (memorie van grieven, memorie van antwoord). Hoewel in de vragenlijst uitdrukkelijk gevraagd wordt naar een toetsing van het vonnis op basis van de aan de rechtbank bekende stukken, is het niet uit te sluiten dat – onbewust – de later gewisselde stukken toch invloed hebben op de beoordeling. Uit de pilot is echter niet naar voren gekomen dat beoordelaars dit als een probleem hebben ervaren. Ook overigens zijn er geen aanwijzingen dat deze omstandigheid afbreuk doet aan de kwaliteit van de toetsing of de daaraan toe te kennen betekenis.

Ten slotte is het onontkoombaar dat persoonlijke voorkeuren of inzichten van de beoordelaars een rol spelen bij de toetsing: een oordeel over de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis berust nu eenmaal niet op 'harde wetenschap'. De verwachting is echter dat er bij de beroepsbeoefenaren een algemeen gedeeld toetsingskader is over de ambachtelijke kwaliteit van rechterlijke uitspraken, zodat het oordeel over die kwaliteit in voldoende mate objectiveerbaar is. Uit de pilot zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat dat algemeen

gedeelde toetsingskader, dat ten grondslag ligt aan het toetsingsformulier, niet (in voldoende mate) aanwezig is of aanvullingen behoeft. Aan het objectiveren van het oordeel over de kwaliteit van het vonnis draagt ook bij dat de evaluatie door de eerste beoordelaar steeds door een tweede beoordelaar wordt gecontroleerd en zonodig kan worden bijgesteld. De projectleiders adviseren bij de presentatie van de uitkomsten van de toetsing te wijzen op de hierboven aan de orde gestelde inherente beperkingen aan de toetsingsmethodiek.

8 De kwaliteit van de getoetste vonnissen

In het evaluatierapport van de Raad wordt vermeld dat uit de afgeleide gemiddelde waardering over alle onderdelen volgt dat 41% van de zaken als goed wordt beoordeeld, 57% van de zaken voldoende en 2% (1 zaak) onvoldoende. Uit de beantwoording van de slotvraag van het toetsingsformulier ('Wat is uw oordeel over de behandeling van de zaak als geheel?'), komt min of meer eenzelfde beeld. Derhalve is de conclusie dat de kwaliteit van de getoetste vonnissen aardig in orde lijkt te zijn, aldus het evaluatierapport. Bij deze conclusie wordt echter wel de kanttekening geplaatst dat slechts een klein aantal zaken – 42 in totaal - is getoetst en dat de beoordelaars niet alle vragen steeds hebben beantwoord. Hierdoor is de uitkomst niet erg betrouwbaar, aldus het evaluatierapport. De kleine aantallen getoetste zaken per rechtbank brengen ook met zich dat de uitsplitsing van de bevindingen per rechtbank een willekeurig beeld op zou leveren. Hiervan is in het evaluatierapport van de Raad dan ook afgezien.

9 Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Volgens de projectleiders is mogelijk gebleken een breed inzetbare toetsingsmethode te ontwikkelen waarbij de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen wordt getoetst, voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader als beschreven in het rapport Neleman.

Het toetsingskader

Het gedurende deze pilot ontwikkelde toetsingskader is grotendeels ontleend aan het toetsingskader dat was ontworpen door de commissie Neleman. Omdat een belangrijke doelstelling van de onderhavige pilot was om te zoeken naar toetsingsmethode die niet alleen goed maar ook efficiënt is, hebben de projectleiders het door de commissie Neleman ontwikkelde kader ingekort, zoveel mogelijk met behoud van de waarde hiervan als geschikt toetsingskader. Het toetsingsformulier dat hierdoor was ontstaan is uitgetest bij 42 toetsingen van vonnissen van de rechtbank door raadsheren bij de hoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch (de beoordelaars).

De Raad heeft voormelde 42 toetsingen onderzocht en een evaluatierapport opgesteld. In het evaluatierapport van de Raad wordt geconcludeerd dat het erop lijkt dat de beoordelaars verschillen in kwaliteit met het toetsingsformulier aan kunnen geven. Verder blijkt dat geen sprake is van een te hoge samenhang tussen de verschillende onderdelen van het toetsingsformulier, zodat de afzonderlijke onderdelen verschillende zaken meten.

In het evaluatierapport van de Raad worden een aantal adviezen uitgebracht met betrekking tot de inhoud van het toetsingsformulier, bijvoorbeeld om te werken met een schaal van 1 tot 5, vragen te schrappen of te herformuleren, en open vragen te vervangen door gesloten vragen. De projectleiders hebben het merendeel van deze adviezen overgenomen in het door

hen ontwikkelde tweede toetsingsformulier. In dit tweede formulier hebben de projectleiders ook de vermelding opgenomen dat de raadsheren bij de beoordeling van het vonnis/de vonnissen uit moeten gaan van de zaak zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde, en dus eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen buiten beschouwing moeten laten.

De beoordelaars die de 42 toetsingen hebben uitgevoerd, is ook gevraagd bij iedere toetsing een evaluatieformulier in te vullen die betrekking had op de toetsing zelf. Het merendeel van de vragen uit dit formulier was echter niet handig opgesteld (onduidelijk, meerdere vragen in één vraag). Bovendien zijn de evaluatieformulieren niet steeds ingevuld. In het evaluatierapport van de Raad wordt dan ook geadviseerd deze evaluatie van de toetsing zelf over te doen, door de vragen te herformuleren en deze in het toetsingsformulier zelf op te nemen. De projectleiders hebben dit advies overgenomen. De geherformuleerde vragen betreffende de toetsing zelf zijn opgenomen in het tweede toetsingsformulier. Deze vragen zien op de al dan niet duidelijkheid van de stellingen uit het toetsingsformulier, de algehele kwaliteit van dit formulier, de weging van de verschillende onderdelen, de al dan niet gewenstheid van een toelichting op de vragen in het toetsingsformulier zelf (en niet in een apart toelichtingsformulier), het eventuele overleg tussen de hoofdbeoordelaar en de tweede beoordelaar, en of dit eventuele overleg tot een bijstelling van de beoordeling heeft geleid.

De projectleiders bevelen de Raad aan begin 2013 – alvorens later dat jaar de eerste toetsing op grotere schaal plaatsvindt - een test uit te voeren om het tweede toetsingsformulier te valideren, aan de hand van het concept werkwijze test. Deze test komt neer op een beoordeling door alle vier de hoven van 25 zaken van de rechtbanken uit hun ressort aan de hand van het tweede toetsingsformulier. Wanneer de evaluatie door de Raad van de ingevulde toetsingsformulieren en/of de procesmatige bevindingen tijdens de test daartoe aanleiding geven, dienen het tweede toetsingsformulier, het toelichtingsformulier en/of het tweede concept protocol te worden aangepast. Voor de duidelijkheid is in de concept werkwijze test de testfase losgekoppeld van de rechtspraakbrede toetsing. De projectleiders adviseren echter de test onderdeel te laten uitmaken van de rechtspraakbrede toetsing. Een aparte testfase zou het draagvlak voor de hele exercitie kunnen ondermijnen.

Het toetsingsproces

Gedurende de pilot is het toetsingsformulier steeds ingevuld door een hoofdbeoordelaar. Deze beoordeling werd gecontroleerd door een tweede beoordelaar. Was deze het niet eens met de hoofdbeoordelaar, dan volgde overleg en werd de beoordeling zonodig aangepast. Deze werkwijze is ook opgenomen in het door de projectleiders opgestelde eerste concept protocol. In het evaluatierapport van de Raad wordt geadviseerd dat de twee beoordelaars onafhankelijk van elkaar een toetsingsformulier invullen. Dit advies ligt in de lijn van het rapport Neleman, waarin ditzelfde wordt aanbevolen. Vervolgens dienen - aldus het rapport Neleman - de beoordelaars met elkaar te overleggen over hun bevindingen.

De projectleiders menen dat beter kan worden vastgehouden aan voormelde werkwijze gedurende de pilot. Het kost gewoon te veel tijd wanneer ook de tweede beoordelaar een toetsingsformulier dient in te vullen, en vervolgens overleg dient plaats te vinden over de bevindingen van beide beoordelaars. Hierdoor zou de toetsing niet alleen duurder worden, maar ook valt de vrees dat raadsheren zich met minder enthousiasme aan de toetsing zullen zetten. Daarbij heeft de werkwijze waarbij de tweede beoordelaar “meeleest” al grote voordelen. Het enkele feit dat een ander de beoordeling controleert houdt de hoofdbeoordelaar scherp, terwijl het meelesen tevens ervoor zorgt dat kennelijke fouten en (extrem) verkeerde beoordelingen er meestal uit zullen worden gefilterd.

Volgens het eerste concept protocol (van 31 mei 2012) dient de griffie vanaf een zeker moment papieren toetsingsformulieren toe te voegen aan te toetsen zaken.

In het evaluatierapport van de Raad wordt geadviseerd geen papieren toetsingsformulier maar een web-based toetsingsformulier (een vaste link naar het toetsingsformulier of een uitnodiging per mail) te gebruiken.

De projectleiders zijn er niet voor het advies uit het evaluatierapport op te volgen, tenminste niet op korte termijn. De in het eerste concept protocol beschreven werkwijze is voor griffies vertrouwd, terwijl de ervaringen binnen de rechtspraak met automatisering niet altijd even goed zijn. Bovendien is het invullen van een papieren toetsingsformulier gemakkelijker en minder tijdrovend voor de beoordelaars. Op termijn - niet al in 2013 – zou misschien wel met het gebruik van een web-based toetsingsformulier kunnen worden geëxperimenteerd.

De projectleiders adviseren de Raad in 2013 niet direct al een groot aantal vonnissen te toetsen, maar bijvoorbeeld circa 400 vonnissen. De toetsing kan immers pas vanaf 1 juni 2013 worden gehouden (eerst moet nog een test worden gehouden), terwijl de resultaten (ruim) vóór de visitatie in 2014 gereed moeten zijn. Ook valt niet uit te sluiten dat zich bij de toetsing onvoorziene moeilijkheden voordoen. Daarbij vragen de toetsingen het nodige van de hoven, zodat wellicht verstandiger is hen niet in één keer met een te groot aantal toetsingen op te schepen.

Overigens zou de Raad hoe dan ook kunnen overwegen niet eens in de vier jaar een groot aantal vonnissen te toetsen, maar jaarlijks een geringer aantal. Wanneer de omstandigheden min of meer gelijk blijven, is uit statistisch oogpunt mogelijk verantwoord de jaarlijkse uitkomsten eens in de vier jaar bij elkaar op te tellen.

De projectleiders bevelen verder aan voor de verdeling van het per rechtbank aantal te toetsen vonnissen aan te sluiten bij (een schatting van) de output van de civiele vonnissen van de verschillende rechtbanken (iedere rechtbank een gelijk percentage). De uitkomst van deze verdeling zal ook duidelijk maken hoeveel zaken ieder hof moet toetsen.

Aangezien de projectleiders niet zijn geschoold in statistiek, adviseren zij de Raad zich door anderen te laten adviseren over de vraag hoeveel toetsingen (per rechtbank) nodig zijn om verantwoorde conclusies te trekken over de kwaliteit van de vonnissen in het algemeen.

De toetsingsformulieren zouden na verwerking hiervan door de Raad kunnen worden geretourneerd aan de hoven. Vervolgens zouden de hoven met iedere rechtbank apart afspraken kunnen maken over de wijze van terugkoppeling en verzending van de toetsingsformulieren.

De projectleiders bevelen de Raad aan een de eerste toetsing van civiele vonnissen op grote schaal uit te voeren aan de hand van het door hen ontwikkelde tweede concept protocol (eventueel gewijzigd naar aanleiding van de test begin 2013).

Verder adviseren de projectleiders de uitkomsten van de toetsing pas extern te presenteren wanneer het toetsingsformulier en –proces voldoende zijn uitontwikkeld. Het verdient aanbeveling bij de presentatie te wijzen op eerder geschetste inherente beperkingen aan de toetsingmethodiek.

Kwaliteit getoetste vonnissen

In het evaluatierapport van de Raad wordt geconcludeerd dat de kwaliteit van de getoetste vonnissen in orde lijkt te zijn. Hierbij wordt wel de kanttekening geplaatst dat slechts een klein aantal zaken (42) zijn getoetst en dat de beoordelaars niet steeds alle vragen hadden beantwoord. Omdat slechts een klein aantal zaken is getoetst, zou een uitsplitsing van de bevindingen per rechtbank een willekeurig beeld opleveren, vandaar dat dit achterwege is gebleven.

Tot slot

Wanneer de toetsingsmethode voor het meten van de kwaliteit van vonnissen van de rechtbank is uitontwikkeld, valt te overwegen een dergelijke methode ook te ontwikkelen voor de toetsing van arresten van hoven.

Bijlagen:

- Bijlage 1: rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen, 9 december 2010, auteurs P. Neleman en P.J. Neijt
- Dit rapport is vanwege de omvang niet als bijlage opgenomen. Verwezen wordt naar www.rechtspraak.nl :
<http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak/Kwaliteit-van-de-Rechtspraak/Pages/Pilot-toetsing-vonnissen.aspx>
- Bijlage 2: Projectopdracht vervolgpilot gerechtshoven Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen, Raad voor de rechtspraak
- Bijlage 3: Toetsingsformulier civiele vonnissen, versie 31 mei 2012
- Bijlage 4: Toelichting toetsingsformulier civiele vonnissen, versie 31 mei 2012
- Bijlage 5: Bijlage bij het toetsingsformulier pilot toetsing civiele vonnissen, versie 31 mei 2012
- Bijlage 6: Werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen, versie 31 mei 2012
- Bijlage 7: Concept protocol toetsing civiele vonnissen, versie 31 mei 2012
- Bijlage 8: rapport Evaluatie van het toetsingsformulier 'Kwaliteit civiele zaken', drs. J. van der Schaaf, Raad voor de rechtspraak, eindversie 11 oktober 2012
- Bijlage 9: Van versie 3 het toetsingsformulier Neleman naar het toetsingsformulier d.d. 31 mei 2012
- Bijlage 10: Tweede Toetsingsformulier civiele vonnissen, versie 31 oktober 2012
- Bijlage 11: Tweede Toelichtingsformulier civiele vonnissen, versie 31 oktober 2012
- Bijlage 12: Tweede Concept protocol toetsing civiele vonnissen, versie 31 oktober 2012
- Bijlage 13: Concept werkwijze test, versie 31 oktober 2012

Bijlage 2

Projectopdracht vervolgpilot gerechtshoven Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen

1. Achtergrond

De Rechtspraak heeft zich tot doel gesteld dat inhoudelijke kwaliteitstoetsing een permanent onderdeel wordt van de visitatie en daarmee van het kwaliteitssysteem van de Rechtspraak. Door middel van toetsing zou een uitspraak kunnen worden gedaan over wat velen omschrijven als de 'echte' kwaliteit, de kwaliteit van rechterlijke uitspraken bij (een sector van) de gerechten. Stap voor stap wordt het instrumentarium ontwikkeld waarmee de Rechtspraak invulling geeft aan kwaliteitstoetsing van vonnissen. Als eerste is er een toetsingskader voor civiele handelsvonnissen ontwikkeld.

Het rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen van de commissie Neleman¹ is positief ontvangen binnen de Rechtspraak. De commissie is er in geslaagd een goed hanteerbaar toetsingskader te ontwikkelen waarmee een genuanceerd en betrouwbaar oordeel kan worden gegeven over de ambachtelijke kwaliteit van een civiel vonnis. Uit het onderzoek is gebleken dat deze kwaliteit goed kan worden getoetst, zonder dat de juistheid van de beslissing als zodanig maatgevend is².

Kanttekening is dat de door de commissie aanbevolen werkwijze de inzetbaarheid van het instrument beperkt vanwege de aanzienlijke tijdsbesteding die daarmee gemoeid is³. Er zal naar alternatieve werkwijzen moeten worden gezocht. De inzet van het ontwikkelde toetsingskader door de hoven lijkt de beste mogelijkheid te bieden tot een brede en systematische kwaliteitstoetsing. In het onderzoek van de commissie Neleman is de toetsing door de hoven door praktische omstandigheden niet goed uit de verf gekomen. Dit verdient een tweede kans.

De gerechtshoven hebben in de Presidentenvergadering van 14 maart 2011 aangegeven – net als de Raad – positief te staan tegenover een pilot voor toepassing van het ontwikkelde toetsingskader binnen de hoven. Daarbij is ook een vraag of niet tot een praktischere toetsingsmethode kan worden gekomen die minder arbeidsintensief is. De Raad en de gerechtshoven hebben besloten tot uitvoering van de pilot in de eerste helft van 2012. De Raad voor de rechtspraak is opdrachtgever. De gerechtshoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch hebben ingestemd met deelname aan de pilot.

2. Doelstelling pilot

De pilot Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen is een vervolgonderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van het ontwikkelde toetsingskader voor civiele vonnissen. Met deze pilot wil de Rechtspraak onderzoeken of door toepassing van het instrument door de gerechtshoven in lopende zaken er een toetsingsmethode kan worden ontwikkeld die kwaliteitstoetsing op brede schaal mogelijk maakt.

Doelstellingen van de pilot zijn:

- Het ontwikkelen van een breed inzetbare toetsingsmethode voor het toetsen van de kwaliteit van vonnissen, voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader die door de commissie Neleman zijn ontwikkeld.
- Een terugkoppeling van (opvallende) bevindingen en een conclusie over wat naar het oordeel van de beoordelaars gezegd kan worden over de kwaliteit van de getoetste vonnissen. De deelnemende gerechtshoven zullen, maar uitsluitend voor zover de deelnemende gerechtshoven dat gezien de omvang van de steekproef verantwoord achten, deze terugkoppeling toespitsen op elk van de betrokken rechtbanken afzonderlijk of op de individuele betrokkene(n).

¹ Rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen, auteurs P. Neleman en P.J. Neijt, februari 2011.

² Zie ook de brief van de Raad voor de rechtspraak aan de Presidentenvergadering d.d. 24 februari 2011, kenmerk UIT 3044 ONTW/YT en het verslag van de Presidentenvergadering d.d. 14 maart 2011.

³ Gemiddeld 13 uur per vonnis voor een koppel beoordelaars.

Bijlage 2

3. Resultaat

De pilot levert de volgende resultaten op:

1. Een beknopt en handzaam toetsingsformulier.
2. Een toelichting op het toetsingsformulier.
3. Een toetsingsprotocol.
4. Een eindrapport met daarin een beschrijving van het toetsingsproces, de uitkomsten van de kwaliteitstoetsing, een concept van een voor alle hoven toepasbaar protocol en toetsingsformulier en een advies over de inzet van het ontwikkelde instrumentarium.
5. Een terugkoppeling naar de betrokken rechtbanken.

Ad 1. De toetsingsmethode van de gerechtshoven bouwt voort op de werkwijze en toetsingskader die door de commissie Neleman zijn ontwikkeld. Conform de opdracht wordt gezocht naar een minder arbeidsintensieve methode die aansluit op de gebruikelijke werkwijze die door de raadkamer wordt gehanteerd bij de behandeling van een lopende zaak. Daartoe kunnen wijzigingen worden aangebracht in het bestaande toetsingskader, mits aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. het betreft een peer review, toetsing vindt plaats door (minimaal) twee raadsheren;
2. de rechter herkent de uitkomst van een toetsing als een betekenisvol oordeel over de kwaliteit van zijn werk.

Door middel van een aselechte steekproef van 40 vonnissen (20 per gerechtshof) wordt de toetsingsmethode getest en bijgesteld. Het bureau van de Raad voor de rechtspraak zal ondersteuning verlenen in de statistische verwerking van de onderzoeksresultaten.

Ad 2. Ten behoeve van een uniforme beoordelingswijze wordt de invulling van het toetsingsformulier toegelicht.

Ad 3. Ten behoeve van een (toekomstig) praktische en uniforme toepassing van de methode door de gerechtshoven wordt het logistieke proces van de kwaliteitstoetsing in een protocol vastgelegd.

Ad 4. Het eindrapport is passief openbaar. Binnen de Rechtspraak wordt de uitkomst van de pilot breed besproken. Bij weergave van bevindingen is de anonimiteit gewaarborgd. De uitkomst wordt gebruikt bij de totstandkoming van het visitatieprotocol. De inzet is een rechtspraakbrede toetsing van civiele vonnissen in 2013. Het feit dat de Rechtspraak een toetsingsinstrumentarium aan het ontwikkelen is, wordt (en is reeds) actief extern gecommuniceerd. Publicatie van de uitkomst van de pilot, in het bijzonder de toetsingsuitkomsten van de 40 vonnissen, heeft weinig nut. De steekproef is te klein om een representatief beeld te geven van de kwaliteit van vonnissen van betrokken rechtbanken.

Ad 5. Terugkoppeling van de resultaten naar de betrokken rechtbanken is wenselijk met het oog op het leereffect. Het ontwikkelen van een werkwijze voor de terugkoppeling – op gerechtsniveau en mogelijk ook op individueel niveau - maakt onderdeel uit van de opdracht.

4. Planning

maart – mei 2012	Ontwikkeling toetsingformulieren en - protocol
mei – september 2012	Toetsing van vonnissen
september – oktober 2012	Verwerking resultaten; opstellen eindrapport.
1 november 2012	Aanbieden van het eindrapport.
22 november 2012	Terugkoppeling gerechten

Bijlage 2

5. Risico

- De tijdsduur van de pilot kan langer worden dan ingeschat. Dit kan worden verholpen door het aantal vonnissen te beperken of de tijdsduur te verlengen. De deelnemende gerechtshoven worden voor de besteedde uren gecompenseerd.
- De beoordeling van de hoven kan worden gekleurd doordat het vonnis in het lopende hoger beroep wordt vernietigd. Dit mag niet doorslaggevend zijn bij de beoordeling en er moet voor worden gewaakt dat dit de beoordeling van de kwaliteit van het vonnis te zeer beïnvloedt. Uit de vraagstelling in het toetsingsformulier moet evident blijken dat het een toetsing van de kwaliteit en niet de uitkomst betreft.

6. Communicatie

De stuurgroep maakt in overleg met de afdeling Communicatie van de Raad voor de rechtspraak een plan voor de in- en externe communicatie.

7. Organisatie

Opdrachtgever is de Raad voor de rechtspraak, portefeuillehouder is mr. F.W.H. van den Emster. De samenstelling van de stuurgroep is als volgt:

- mr. H.Æ. Uniken Venema (voorzitter, president rechtbank Utrecht)
- mr. A. Hammerstein (raadsheer in buitengewone dienst in de Hoge Raad en staatsraad in buitengewone dienst)
- prof. dr. E. Bauw (raadsadviseur Raad voor de rechtspraak)
- mr. O.G.H. Milar, (sectorvoorzitter civiel gerechtshof 's-Hertogenbosch)
- mr. W.J.J. Los (sectorvoorzitter civiel gerechtshof Amsterdam)
- mw. drs. O.A. Tempelman (secretaris, programmamanager Kwaliteit Raad voor de rechtspraak)

De stuurgroep ziet toe op uitvoering van de toetsing door de deelnemende hoven. De voorzitter van de stuurgroep zal wanneer hij dit nodig acht overleg plegen met de opdrachtgever (mr. F.W.H. van den Emster). Dit zal hij in ieder geval doen op het moment dat hij risico's of koersafwijkingen waarneemt.

De deelnemende gerechtshoven hebben twee projectleiders aangesteld:

- mw. dr. R.H. de Bock, raadsheer gerechtshof Amsterdam
- mr. L.R. Harinxma thoe Slooten, raadsheer gerechtshof 's-Hertogenbosch

De projectleiders benaderen de raadsheren voor deelname en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de pilot. De projectleiders kunnen desgewenst een beroep doen op secretariële ondersteuning of extra (externe) capaciteit t.b.v. de dataverwerking en -analyse.

8. Kosten

Project kwaliteitstoetsing civiele vonnissen gerechtshoven		
	Uren	Kosten
Twee projectleiders	2 x 160	25.920,-
Inzet raadsheren (beoordelaars)	2 x 40	6.480,-
Inzet secretariële ondersteuning (optioneel)	PM	
Inzet (externe) capaciteit (optioneel)	PM	
Totaal		32.400,-

De pilot zal voor de projectleiders ongeveer 160 uur (4 weken in totaal) per persoon aan tijdsbeslag vergen. Voor de raadsheren die als beoordelaar optreden geldt een totale tijdsbesteding van ongeveer 80 uur. Urenbesteding gebaseerd op een steekproef van 40 vonnissen (2 x 20) en 2 raadsheren die de inhoudelijke beoordeling op zich nemen. Tijdsbeslag per vonnis is 0,5 uur per beoordelaar.

Bijlage 3

Versie 31 mei 2012		Toetsingsformulier civiele vonnissen			
Zaaknummer hof:					
Namen partijen:					
Rechtbank te:					
Zaaknummer rechtbank:					
Datum eindvonnis:					
Beoordelaars:					
Datum beoordeling:					
	slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.
<i>Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten</i>					
1. Kwaliteit feitenvaststelling algemeen					
2. Nauwkeurigheid van de feitenvaststelling					
3. Volledigheid van de feitenvaststelling					
<i>Onderdeel II Bewijzen en informatiegarant</i>					
4. Verdeling en motivering bewijslast					
5. Responderen op bewijsaanbiedingen					
6. Responderen op verzoek deskundigenbenoeming					
7. Scherp formulering bewijsopdracht					
8. Scherp formulering deskundigenopdracht					
<i>Onderdeel III Comparitie na antwoord</i>					
9. Kwaliteit comparitie na antwoord: alle relevante punten behandeld?					
10. Kwaliteit proces-verbaal comparitie (voorzover te beoordelen)					
11. Adequaatheid instructie aan slot comparitie na antwoord (zodanig re- en dupliek)					
<i>Onderdeel IV Juridische beoordeling</i>					
12. Vaststelling toepasselijke wettelijke rechtsregels					
13. Toepassing regels van Europees recht					
14. Ambtshalve aanvulling van rechtsregels					
15. Toepassing relevante rechtspraak					

Bijlage 3

	slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.
<i>Onderdeel V Motiveren en beslissen</i>					
16. Behandeling van alle feitelijke en juridische geschilpunten					
17. Bespreking essentiële stellingen en argumenten van partijen					
18. Logische opbouw motivering					
19. Motivering alle onderdelen van het dictum					
20. Formulering van het dictum					

<i>Onderdeel VI Inleiding van het vonnis/de vonnissen</i>					
21. Indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen					
22. Begrijpelijkheid taalgebruik in het vonnis/de vonnissen					

<i>Onderdeel VII Slotvraag</i>
23. Wat is uw oordeel over de behandeling van de zaak als geheel? Voorzie uw antwoord van een korte motivering.

Bijlage 4

Toelichting toetsingsformulier civiele vonnissen¹

d.d. 31 mei 2012

1. Achtergrond

Eerder heeft een experimenteel onderzoek plaatsgevonden voor het ontwikkelen van een toetsingskader dat gebruikt kan worden om een beeld te krijgen van de kwaliteit van een civiel vonnis.² Op basis van de resultaten van dat onderzoek is thans een aangepast toetsingsformulier ontwikkeld.

Het doel van het pilot-project, dat loopt van eind mei tot en met eind september 2012 bij de gerechtshoven Amsterdam en Den Bosch, is om na te gaan of het aangepaste toetsingsformulier goed bruikbaar is en dit nog correcties of verduidelijking behoeft. Verder wordt getoetst of het invullen van het formulier zonder problemen kan worden ingepast in het werkproces bij de hoven.

2. Invullen formulier

Het formulier dient te worden ingevuld door twee van de behandelende raadsheren van het hoger beroep tegen het te toetsen vonnis, namelijk de concipiënt van het arrest en een van de meelezers.

Bovenaan het formulier moeten enkele zaaksgegevens worden ingevuld. Eventueel kan dit deel van het formulier ook door de administratie worden ingevuld.

In het kader van het pilot-project is een extra formulier bijgevoegd, om informatie te krijgen over de met het invullen van het toetsingsformulier gemoeide tijdsduur en opmerkingen de vraagstelling van het toetsingsformulier.

Het invullen van het formulier dient plaats te vinden door per vraag een kruisje te plaatsen in de kolom voor het meest toepasselijke antwoord. Soms kan het lastig zijn om te bepalen welk antwoord het meest toepasselijk is. Hierbij kan het behulpzaam zijn om voor ogen te houden wat het doel van invullen van het formulier is (zie hierboven). Het is onvermijdelijk dat elk oordeel een zekere mate van subjectiviteit in zich heeft. Om een te grote mate van subjectiviteit te voorkomen, wordt het formulier door twee personen ingevuld.

¹ Het onderhavige project vindt plaats in opdracht van de Raad voor de Rechtspraak en onder regie van de stuurgroep kwaliteitstoetsing hoven civiele vonnissen onder leiding van H. Uniken Venema. Lokale projectleiders zijn D. van Harinxma thoe Slooten (hof Den Bosch) en R.H. de Bock (hof Amsterdam).

² Zie het rapport van de Toetsingscommissie Civiele Vonnissen van 22 februari 2011, onder redactie van P. Neleman en P.J. Neijt.

Bijlage 4

3. Onderdelen toetsingsformulier

In het formulier is de beoordeling van het vonnis uitgesplitst in afzonderlijke onderdelen die hierna zullen worden toegelicht. Het spreekt vanzelf dat het vonnis beoordeeld moet worden op basis van de gegevens die de rechter destijds ter beschikking stonden.

I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten

In beginsel dient elk vonnis een opsomming van de relevante feiten te bevatten, die tussen partijen als vaststaand hebben te gelden. In dit onderdeel wordt gevraagd naar een oordeel over de kwaliteit van die vaststelling. Bij **vraag 1** gaat het om de kwaliteit van de feitenvaststelling in het algemeen, waarbij gelet kan worden op bijvoorbeeld de volgende punten: zijn de vastgestelde feiten inderdaad onbetwist; zijn de feiten in een begrijpelijke manier volgorde opgesomd; vormen de feiten een inzichtelijk geheel; zijn geen, althans niet teveel, feiten opgenomen die in het geheel niet relevant zijn. **Vraag 2** zoomt specifiek in op de nauwkeurigheid van de feitenvaststelling: zijn namen en data juist opgenomen, zijn citaten juist overgenomen etc. Ook **vraag 3** gaat in op een specifiek aspect van de feitenvaststelling, namelijk op de volledigheid daarvan: ontbreken bij de feitenvaststelling onbetwiste feiten, die relevant zijn voor de beslissing en/of het debat tussen partijen?

II Bewijzen en informatiegaring

Dit onderdeel heeft betrekking op de wijze waarop in het vonnis is omgegaan met feiten, die niet vaststaan tussen partijen (de ene partij stelt, maar de andere partij betwist), maar die wel relevant zijn voor de beslissing. Daarbij is in de eerste plaats bij **vraag 4** aan de orde of de bewijslast op juiste wijze is verdeeld en of het oordeel daarover van een toereikende motivering is voorzien. In veel gevallen voorzien partijen hun feitelijke stellingen van een bewijsaanbod. Bij **vraag 5** moet worden aangegeven of hierop in het vonnis op juiste wijze is gerespondeerd: is expliciet ingegaan op bewijsaanbiedingen en, indien het bewijsaanbod is gepasseerd, is dit op juiste gronden en met een toereikende motivering geschied? Mutatis mutandis heeft **vraag 6** betrekking op het aanbod of de vraag van een partij om een deskundige te benoemen. In de situatie dat een bewijsopdracht is verstrekt of een deskundige is benoemd, wordt bij **vraag 7** en **vraag 8** gevraagd naar de (juridische) scherpheid van de bewijsopdracht of vraagstelling. Daaronder valt ook de duidelijkheid, nauwkeurigheid, relevantie (van onderdelen daarvan) en volledigheid van de bewijsopdracht of vraagstelling.

III Comparitie na antwoord

De comparitie na antwoord is een belangrijk moment in de procedure in eerste aanleg: de rechter kan hier inlichten vragen aan partijen en helderheid verkrijgen over de inzet van het geschil. Daarnaast dient de comparitie ook tot het beproeven van een schikking, maar dit element onttrekt zich in het algemeen aan de waarneming van de appelrechter en vormt dus geen onderdeel van de vraagstelling. De appelrechter kan, aan de hand van proces-verbaal, wel nagaan in hoeverre de rechter alle relevante geschilpunten aan de orde heeft gesteld en partijen om inlichtingen heeft gevraagd, zie **vraag 9**. Deze vraag overlapt deels met **vraag 10**, waar een afzonderlijk oordeel over de kwaliteit van het proces-verbaal wordt gevraagd. De appelrechter zal niet kunnen beoordelen of het proces-verbaal een juiste weergave is van het behandelde ter comparitie, maar wel of het (in hoger beroep) een bruikbaar (begrijpelijk en informatief) processtuk is.

De rechter kan ook de zaak ter comparitie instrueren. Zo kunnen afspraken worden gemaakt over nadere proceshandelingen, bijvoorbeeld over de noodzaak van re- en dupliek indien ter comparitie nieuwe informatie naar voren komt. Soms formuleert de rechter direct een bewijsopdracht en wordt aansluitend op de comparitie overgegaan tot een getuigenverhoor. **Vraag 11** heeft betrekking op de adequaatheid van de instructie ter comparitie. Hieronder valt ook het achterwege blijven van een instructie, in de situatie dat deze juist aangewezen was geweest, bijvoorbeeld indien de rechter om bepaalde stukken had moeten vragen.

Bijlage 4

IV Juridische beoordeling

In dit onderdeel gaat het erom of in het vonnis een juiste juridische beoordeling heeft plaatsgevonden.

Hieraan zijn verschillende aspecten te onderscheiden. Bij **vraag 12** wordt gevraagd naar een juiste vaststelling en toepassing van de wettelijke rechtsregels die van toepassing zijn. Beoordeeld moet worden of in het vonnis de juiste rechtsregels zijn toepast en bovendien of die rechtsregels correct zijn toegepast. Zo nodig dient de rechter de rechtsregels ambtshalve aan te vullen; dit is aan de orde bij **vraag 13**.

Bij **vraag 14** wordt specifiek gevraagd naar de toepassing van regels van Europees recht. In de eerste plaats dient de rechter, zo nodig ambtshalve, te signaleren wanneer regels van Europees recht van toepassing zijn. In de tweede plaats dient de rechter deze ook op juiste wijze toe te passen.

Vraag 15 heeft betrekking op de toepassing van relevante rechtspraak. Hier gaat het erom of in het vonnis blijkt is gegeven - indien aan de orde - van (actuele) ontwikkelingen in de HR-rechtspraak met betrekking tot de wijze waarop toepassing moet worden gegeven aan de wettelijke rechtsregels.

V Motiveren en beslissen

Een belangrijk aspect van de motivering van een rechterlijke beslissing is dat alle feitelijke en juridische geschilpunten zijn behandeld, zie **vraag 16**. Hier gaat het dus om de geschilpunten die voor de beslissing relevant zijn. **Vraag 17** legt de nadruk bij de behandeling van alle door partijen aangevoerde stellingen en argumenten. In het vonnis moet daar - binnen bepaalde grenzen - op worden gerepondeerd, zodat het vonnis, voor zover mogelijk, aansluit bij het debat dat tussen partijen is gevoerd. Bij **vraag 18** gaat het om de kwaliteit van de motivering: is deze logisch opgebouwd en ontbreken geen essentiële elementen.

Sluitstuk van het vonnis is het dictum. **Vraag 19** heeft betrekking op vraag of alle onderdelen van het dictum (inclusief rente, kosten) in het vonnis van een motivering zijn voorzien. **Vraag 20** ziet op de wijze waarop het dictum is geformuleerd: is het begrijpelijk, volledig, nauwkeurig, en niet voor meerdere uitleg vatbaar.

VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen

Hier wordt gevraagd naar de 'uiterlijke' kwaliteit van het vonnis. Is het voorzien van een overzichtelijke indeling en lay-out, bijvoorbeeld tussenkopjes, nummering, of gebruik van cursief, zie **vraag 20**. Het taalgebruik is aan de orde bij **vraag 21**: is dit voldoende begrijpelijk, ook voor partijen zelf?

VII Slotvraag

Bij **slotvraag 23** wordt gevraagd naar een oordeel over de behandeling van de zaak als geheel. Hierbij is ruimte voor alle opmerkingen die u over de zaak wilt maken, waarbij zowel melding kan worden gemaakt van punten die eerder in het formulier aan de orde zijn geweest, maar ook om punten die buiten het formulier vallen. Ook is mogelijk hier te benadrukken wat volgens u het meest springende – positieve of negatieve - punt is in het vonnis.

Bijlage 5

Bijlage bij het toetsingsformulier pilot toetsing civiele vonnissen Versie 31 mei 2012

EVALUATIE VAN DE TOETSING ZELF

(in te vullen door de beoordelaar)

1. Bent u de hoofdbeoordelaar of de tweede beoordelaar (de “meelezer”)?

2. Hoeveel tijd heeft u aan het invullen van het toetsingsformulier besteed, en hoeveel aan het eventuele overleg met de andere beoordelaar?

3. Welke van de onder 1 tot en met 22 in het toetsingsformulier weergegeven criteria zijn in de praktijk het meest beslissend geweest voor uw oordeel over de behandeling van de zaak als geheel?

4. Heeft u opmerkingen over de (wijze van) toetsing?

(Zijn de vragen op het toetsingsformulier duidelijk genoeg? Ontbrak een vraag op het toetsingsformulier? Kan de toetsing efficiënter, en - zo ja - hoe? Heeft het eventuele overleg met de andere beoordelaar aan de toetsing bijgedragen?)

Bijlage 6

Werkwijze pilot toetsing civiele vonnissen

versie 31 mei 2012

Hieronder volgt een concept voor werkwijze voor een pilot aan de hand waarvan in 2012 door de hoven Amsterdam en Den Bosch in totaal 40 vonnissen zullen worden getoetst en geëvalueerd.

Werkwijze

1. Na het akkoord van de stuurgroep met de werkwijze start de pilot toetsing civiele vonnissen bij de hoven Amsterdam en Den Bosch (waarschijnlijk medio mei 2012). De Raad voor de Rechtspraak (de Raad) stuurt een brief aan de rechtbanken binnen de ressorten van voormelde hoven waarin deze op de hoogte worden gebracht van de pilot (een samenvatting van de onderstaande punten voor zover van belang voor de rechtbanken). In deze brief nodigt de Raad de rechtbanken uit voor de terugkoppeling van de pilot op donderdag 22 november 2012 om 14.00 uur op een nog te bepalen locatie.ⁱ

2. Ieder hof zal 20 vonnissen toetsen. De beoordeling geschiedt per hof in twee afzonderlijke kamers door in totaal 4 tot 6 raadsheren. Ieder vonnis wordt door twee raadsheren beoordeeld (zie 5). Overigens zijn de projectleiders ook beoordelaar.

3. Na de start van het project verstrekt de projectleider aan de beoordelaars de toetsingsformulieren, de toelichting hierop en de formulieren betreffende de evaluatie van de toetsing zelf (het pilotdocument). Voorts stuurt de projectleider de beoordelaars een mail waarin wordt uitgelegd wat de bedoeling is (zie hierna).

4. De te beoordelen zaken worden niet geselecteerd.ⁱⁱ Nadat de projectleider het startsein heeft gegeven, nemen de beoordelaars alle eigen zaken in volgorde van binnenkomst als te beoordelen zaken. Hierbij gelden echter wel de voorwaarden dat het moet gaan om een zaak waarin (1) eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) is geweest, en (2) een inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest of incidentⁱⁱⁱ) moet worden gewezen.

5. Op het moment dat de beoordelaar tevens concipiënt zich aan een zaak zet die zal worden getoetst, stuurt hij een mail aan de projectleider met de enkele vermelding van welke rechtbank de te toetsen zaak afkomstig is. De projectleider legt een document aan waarin wordt bijgehouden van welke rechtbanken hoeveel zaken zijn beoordeeld (zie ook 7). Op het moment dat de beoordelaar tevens concipiënt een zaak in roulatie brengt vult hij het toetsingsformulier en het pilotdocument in.^{iv} Voorts vult de concipiënt het hoofd van het toetsingsformulier in met daarop de zaaksgegevens (zaaknummer hof, namen partijen, rechtbank, zaaknummer rechtbank, datum (eind)vonnis, namen beoordelaars en datum beoordeling) in. Vervolgens zorgt de concipiënt ervoor dat de tweede beoordelaar deze zaak ook meeleeft. De tweede beoordelaar controleert het ingevulde formulier en pleegt overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst komt. Zonodig wordt het formulier aangepast. Voorts vult de tweede beoordelaar zelf een eigen pilotdocument in.

6. Het toetsingsformulier en de twee pilotdocumenten gaan nadat zij zijn ingevuld direct naar de projectleider (en dus niet met het dossier mee naar de griffie). De projectleider neemt het toetsingsformulier en de twee pilotdocumenten door en beziet of op basis hiervan aanleiding bestaat de beoordelaars nader te instrueren en/of overleg met de andere projectleider te plegen.

Bijlage 6

7. Voor ieder hof is uitgangspunt dat van elke rechtbank uit het ressort naar rato van de geschatte output aan civiele vonnissen, zaken worden beoordeeld (onder de rechtbanken in het ressort rekent het hof Den Bosch ook de rechtbank Middelburg).^v Wanneer volgens deze verdeling van één rechtbank voldoende vonnissen zijn beoordeeld, laat de projectleider aan de beoordelaars weten dat dit het geval is (zodat de beoordelaars weten dat van deze rechtbank geen zaken meer hoeven te worden getoetst). De projectleider is er vanaf het begin af aan alert op dat het gevaar dreigt van één of meerdere rechtbanken voor eind september 2012 niet het gewenste aantal beoordelingen heeft plaatsgevonden. De projectleider grijpt direct in wanneer dit risico zich dreigt te manifesteren, door het ertoe te leiden dat zaken van deze rechtbanken worden uitgedeeld aan de beoordelaars.

8. Wanneer 20 zaken zijn beoordeeld zendt de projectleider de toetsingsformulieren aan de Raad. Dit zal uiterlijk vrijdag 28 september 2012 geschieden. De Raad zorgt ervoor dat de inhoud van de toetsingsformulieren (per rechtbank) wordt verwerkt tot (1) een totaaloverzicht voor deze rechtbank en (2) een totaaloverzicht voor de deelnemende rechtbanken als geheel. Voorts zorgt de Raad ervoor dat de inhoud van de pilotdocumenten wordt verwerkt tot een overzicht betreffende de gehele pilot. De Raad stuurt zijn bevindingen uiterlijk 12 oktober 2012 (per mail) aan de projectleiders.

9. De projectleiders stellen vervolgens een concept voor een eindrapport op. In het eindrapport wordt vooral ingegaan op de toetsing zelf, en wordt onder meer antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Voldeed het toetsingsformulier?
- Hoeveel tijd kostte de toetsing per zaak?
- Wat valt van de pilot te leren met oog op de in 2013 uit te voeren toetsing?

Het eindrapport bevat ook een naar aanleiding van de bevindingen eventueel aangepast concept voor het 'protocol toetsing civiele vonnissen' en toetsingsformulier. Zijdellings wordt in het eindrapport ook ingegaan op de bevindingen van de beoordelaars met betrekking tot de (kwaliteit van de) vonnissen.^{vi} Wanneer de Raad ervoor zorgt dat uiterlijk 12 oktober 2012 de gegevens zijn verwerkt (zie 8) en (per mail) aan de projectleiders gezonden, zullen deze het concept voor het eindrapport uiterlijk 19 oktober 2012 (per mail) aan de leden van de stuurgroep zenden.

10. In de week van 22 oktober 2012 (week 43) bespreekt de stuurgroep het concept van het eindrapport (zie 9) en de door de Raad verwerkte gegevens (zie 8).

11. In de week van 29 oktober 2012 (week 44) verwerken de projectleiders het commentaar van de stuurgroep en stellen zij het definitieve eindrapport op. De Raad zendt het eindrapport aan het bestuur van de rechtbanken in de ressorten Amsterdam en Den Bosch.

12. Op 22 november 2012 om 14.00 uur vindt een bijeenkomst plaats waarbij de projectleiders aan vertegenwoordigers van de rechtbanken uit de ressorten Amsterdam en Den Bosch verslag doen van de uitkomst van de pilot wat betreft de kwaliteit van de vonnissen.

13. De Raad stuurt kopieën van de toetsingsformulieren aan de projectleiders (de 20 bij het hof Amsterdam ingevulde formulieren naar De Bock, de 20 van het hof Den Bosch naar Van Harinxma). De projectleiders zorgen ervoor dat de desbetreffende formulieren worden gezonden aan de rechter(s) die de zaak in kwestie heeft (hebben) behandeld. De toetsingsformulieren worden niet gezonden aan het bestuur van de desbetreffende rechtbank.

Bijlage 6

ⁱ Nu het gaat om een pilot en slechts een gering aantal vonnissen zullen worden getoetst, terwijl de doelstelling van de pilot niet zozeer is de toetsing maar veeleer het uitproberen van het toetsingsproces, lijkt wel zinvol bij de rechtbanken geen valse verwachtingen wat betreft de bevindingen, temeer daar het bestuur van iedere deelnemende rechtbank het eindrapport krijgt, en de projectleiders hieraan niet veel toe te voegen hebben (zie 11).

ⁱⁱ Anders wordt de geplande einddatum mogelijk niet gehaald. Overigens gaat het bij de pilot ook niet zozeer om de toetsing en de uitkomsten hiervan, maar veeleer om het toetsingsproces.

ⁱⁱⁱ De voorwaarde dat geen sprake mag zijn van een vervolgarrest anders dan na CNA geldt niet bij de pilot. Anders dan bij de toetsing 2013 speelt bij de pilot immers niet het risico dat een zaak die ter gelegenheid van een vervolgarrest wordt getoetst, daarvóór al ter gelegenheid van een eerder arrest was getoetst.

^{iv} Om tevens te onderzoeken hoeveel tijd is gemoeid met het invullen respectievelijk nakijken van het toetsingsformulier geven we de beoordelaar geen streeftijd mee.

^v Bij het hof Amsterdam komen per maand ongeveer 120 zaken binnen van de rechtbank Amsterdam, terwijl er 30 binnenkomen van de rechtbank Haarlem en 30 van de rechtbank Alkmaar. Veronderstellenderwijs ervan uitgaande dat deze verhouding van 4:1:1 overeenkomt met de verhouding van de output het aantal civiele vonnissen, zullen bij de pilot in Amsterdam van de 20 zaken – ruwweg omgerekend – 14 vonnissen worden getoetst van de rechtbank Amsterdam, 3 van Haarlem en 3 van Alkmaar.

Bij het hof Den Bosch kwamen in de eerste drie maanden van dit jaar 154 zaken binnen van de rechtbank Den Bosch, 160 van de rechtbank Breda, 106 van de rechtbank Maastricht, 75 van de rechtbank Roermond en 25 van de rechtbank Middelburg. Veronderstellenderwijs ervan uitgaande dat deze verhouding overeenkomt met de verhouding van de output het aantal civiele vonnissen, zullen bij de pilot in Den Bosch van de 21 zaken – ruwweg omgerekend – 6 worden getoetst van de rechtbank Den Bosch, 6 van de rechtbank Breda, 4 van de rechtbank Maastricht, 3 van de rechtbank Roermond en 2 van de rechtbank Middelburg (één extra, omdat er anders maar één zaak van de rechtbank Middelburg wordt getoetst).

^{vi} Hieraan wordt minder aandacht besteed, omdat de door de Raad opgestelde totaaloverzichten voor zich zullen spreken (zie 8), terwijl de pilot niet meer is dan een summiere steekproef.

Bijlage 7

Concept protocol toetsing civiele vonnissen

versie 31 mei 2012

Hieronder volgt een concept voor een voor alle hoven toepasbaar protocol, aan de hand waarvan vanaf 2013 door de hoven eens per vier jaar civiele vonnissen worden getoetst en geëvalueerd.

Bij het opstellen van het protocol is als uitgangspunt genomen dat in 2013 door alle hoven gezamenlijk ongeveer 600 vonnissen worden getoetst.ⁱ De hoven Den Bosch en Arnhem-Leeuwarden (3 rechtbanken in het ressort) zullen ieder 180 vonnissen toetsen, de hoven Amsterdam en Den Haag (2 rechtbanken in het ressort) ieder 120.ⁱⁱ Het aantal vonnissen dat per rechtbank zal worden beoordeeld, wordt berekend naar rato van de output van civiele vonnissen van die rechtbank in vergelijking met de andere rechtbanken uit het ressort.ⁱⁱⁱ

Tevens geldt als uitgangspunt dat de (oningerulde) toetsingsformulieren door de griffie worden uitgedeeld vanaf 1 maart 2013, zodat vanaf ongeveer 1 mei 2013 ingerulde toetsingsformulieren aan de griffie zullen worden geretourneerd.

Protocol

1. Vóór 1 maart 2013 stuurt de Raad voor de Rechtspraak (de Raad) een brief aan de rechtbanken waarin deze op de hoogte worden gebracht van de toetsing van de vonnissen (een samenvatting van de onderstaande punten voor zover van belang voor de rechtbanken).
2. Het management van de civiele sector wijst vóór 1 maart 2013 één griffiemedewerker (de griffiemedewerker) en één raadsheer (de raadsheer) aan die vanaf 2013 leiding zullen geven aan de toetsing. Het werk van de raadsheer bestaat vooral uit het supervisie houden over de door de griffiemedewerker uit te voeren werkzaamheden.
3. Vóór 1 maart 2013 doet de raadsheer een (schriftelijke) mededeling aan de sector waarin deze in grote lijn op de hoogte wordt gebracht van de toetsing van de civiele vonnissen, met name dat in bepaalde zaken van concipiënten (raadsheren; geen stafjuristen) en steeds één meezezer (hierna tezamen: de beoordelaars) vanaf april/mei 2013 gedurende een aantal maanden wordt verwacht toetsingsformulieren in te vullen.
4. De griffiemedewerker zorgt ervoor dat vanaf 1 maart 2013 in alle^{iv} zaken waarin (1) een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) is geweest, en (2) een uitspraakdatum wordt bepaald voor een eerste inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest, incident of vervolgarrest anders dan na CNA), waarop naar verwachting ook daadwerkelijk uitspraak zal worden gedaan (geen administratieve datumbepaling), een toetsingsformulier in het dossier wordt gestopt.^v
In het hoofd van het toetsingsformulier zijn de zaakgegevens door de griffie ingerulde (zaaknummer hof, namen partijen, rechtbank, zaaknummer rechtbank en datum (eind)vonnis). Het voorblad bevat ook de vermeldingen "beoordelaars" en "datum beoordeling", welke gegevens later door de concipiënt worden ingerulde (zie 6).
5. Nadat de griffiemedewerker vanaf 1 maart 2013 is begonnen toetsingsformulieren aan bepaalde dossiers toe te voegen (zie 4), legt hij een document aan waarin wordt vermeld aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd. In dit document moet tevens zichtbaar zijn hoeveel toetsingsformulieren **per afzonderlijke rechtbank** zijn verspreid. Omdat de gehele toetsing op enig moment in 2013 klaar moet

Bijlage 7

zijn en dit moment niet (al te zeer) moet worden opgeschoven omdat in sommige zaken aanhoudingen plaatsvinden (en derhalve het toetsingsformulier niet terugkomt; zie 6), zorgt de griffiemedewerker ervoor dat **per rechtbank** ongeveer 25% meer toetsingsformulieren worden verspreid dan het aantal beoordelingen dat dient plaats te vinden (zijn bijvoorbeeld 60 beoordelingen nodig dan worden 75 toetsingsformulieren verspreid).

6. De concipiënt die een zaak waarin zich een toetsingsformulier bevindt ter hand neemt vult voordat het concept in roulatie gaat dit formulier in, en eveneens wie de beoordelaars zijn en wat de datum van de beoordeling is (zie 4). Een tweede raadsheer controleert het ingevulde formulier en pleegt overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst komt. Zonodig wordt het formulier aangepast.^{vi}

Het toetsingsformulier gaat nadat het concept gereed is samen met het dossier terug naar de griffie. Naar verwachtingen zullen de toetsingsformulieren vanaf ongeveer 1 mei 2013 bij de griffie terugkomen.

7. Indien een zaak (met arrest) terugkomt op de griffie en hierin een ingevuld toetsingsformulier ontbreekt terwijl het formulier wél was toegevoegd (de griffiemedewerker zorgt ervoor dat dan een alarmbel gaat rinkelen), retourneert de griffiemedewerker het oningevulde toetsingsformulier aan de concipiënt met het verzoek dit in te vullen. De concipiënt gaat hiertoe direct over, zorgt ervoor dat een tweede beoordelaar “meeleest” (zie onder 6), en stuurt het ingevulde formulier retour.

8. De griffiemedewerker houdt **per rechtbank** bij hoeveel toetsingsformulieren zijn geretourneerd, en tekent dit aan in het hierboven bedoelde document (zie 5).^{vii} Zodra van één rechtbank het benodigde aantal toetsingsformulieren is ontvangen, stuurt de griffiemedewerker een mail aan alle raadsheren dat het invullen van toetsingsformulieren voor zaken die afkomstig zijn van de desbetreffende rechtbank, niet meer hoeft (de raadsheren moeten hierop vervolgens zelf alert zijn). De griffiemedewerker doet hetzelfde wanneer van een volgende rechtbank het benodigde aantal formulieren is binnengekomen. Zodra van de laatste rechtbank het benodigde aantal formulieren is binnengekomen, wordt ook daarover een mail gestuurd (de raadsheren weten nu dat ze in 2013 geen enkel formulier meer hoeven in te vullen).^{viii}

9. Steeds nadat de griffiemedewerker van een rechtbank het benodigde aantal formulieren heeft ontvangen, stuurt hij deze formulieren naar de Raad. De Raad zorgt ervoor dat de gegevens uit de formulieren (per rechtbank) worden verwerkt tot een totaaloverzicht voor deze rechtbank.

10. De Raad stuurt het totaaloverzicht naar het bestuur van de desbetreffende rechtbank en zorgt ervoor dat de toetsingsformulieren worden gezonden naar de in het eindvonnis van de desbetreffende zaak genoemde rechter(s).^{ix}

11. De totaaloverzichten van de verschillende rechtbanken worden door de Raad verwerkt tot een eindrapport toetsing civiele vonnissen van alle rechtbanken 2013.

ⁱ Het aantal te toetsen vonnissen kan bij een volgende toetsing wellicht worden verhoogd, maar het lijkt niet verstandig in 2013 direct met een groot aantal te beginnen. De projectleiders zijn op het aantal van 720 gekomen door rekening te houden met het feit dat door bijvoorbeeld het hof Den Bosch per maand ongeveer 100 arresten worden gewezen die geschikt zijn om te worden getoetst (over dit laatste, zie 4). Nu de bedoeling is dat de toetsing niet meer dan een paar maanden beslaat, en in het ressort Den Bosch 180 vonnissen moeten worden getoetst, lijkt niet verstandig met meer vonnissen te beginnen. Dit geldt temeer daar door toeval soms in een bepaalde periode van bijvoorbeeld één rechtbank minder appels worden behandeld (zie ook voetnoot 8).

Bijlage 7

ⁱⁱ Aangenomen dat de Herziening gerechtelijke kaart per 1 januari 2013 wordt ingevoerd.

ⁱⁱⁱ Bij het hof Amsterdam komen per maand bijvoorbeeld ongeveer 120 zaken binnen van de rechtbank Amsterdam, terwijl er 30 binnenkomen van de rechtbank Haarlem en 30 van de rechtbank Alkmaar. Wanneer deze verhouding van 4:1:1 overeenkomt met de verhouding van de output het aantal civiele vonnissen, dienen van de 120 vonnissen die het hof Amsterdam toetst dus 80 afkomstig te zijn van de rechtbank Amsterdam, 20 van de rechtbank Haarlem en 20 van de rechtbank Alkmaar.

De Raad voor de Rechtspraak zal op basis van cijfers uit het verleden een inschatting maken van de output van de civiele vonnissen in 2013 van de te zijner tijd (waarschijnlijk) samengevoegde rechtbanken. Aan de hand hiervan zal de Raad voor ieder hof (naar rato) berekenen hoeveel vonnissen van de afzonderlijke rechtbanken moeten worden getoetst.

De Raad zal tevens een inschatting maken van de input bij de hoven van hoger beroepzaken tegen vonnissen van de verschillende (samengevoegde) rechtbanken en ook op basis hiervan voor ieder hof (naar rato) berekenen hoeveel vonnissen van de afzonderlijke rechtbank moeten worden getoetst.

De stuurgroep zal op basis van voormelde inschattingen en berekeningen beslissen of de verhouding waarin de vonnissen van de verschillende rechtbanken worden getoetst, wordt berekend aan de hand van de output van de rechtbanken of de input bij de hoven.

Overigens komt ook de vraag op of op de naar rato verhouding een correctie moet plaatsvinden om te voorkomen dat van de rechtbank met een geringe output zodanig weinig vonnissen worden getoetst dat de toetsingsgegevens statistisch gezien (te) weinig betekenen. Dit geldt temeer daar er bij rechtbanken met een geringe output - juist vanwege de kleine schaal - mogelijk extra reden is alert te zijn op de kwaliteit. Wellicht is een idee dat de stuurgroep hierover in oktober dit jaar - mede aan de hand van de inschattingen en berekeningen door de Raad (zie hierboven) - een beslissing neemt. Mocht uit de toetsing van 2013 naar voren komen dat juist bij rechtbanken met een geringe output de kwaliteit minder is, dan zou bij een volgende toetsing misschien per rechtbank moeten worden gedifferentieerd tussen de afzonderlijke 'dependences' van deze rechtbank (die ook weer op kleine schaal werken).

^{iv} Een selectie van de te beoordelen zaken is niet aan de orde omdat in een paar maanden tijd een zodanig groot aantal zaken moet worden beoordeeld, dat we al blij mogen zijn wanneer we voor iedere rechtbank aan het benodigde aantal beoordelingen komen (zie hierover ook de voetnoten 1 en 8).

^v Per hof zal verschillen hoe dit praktisch gezien het best kan worden georganiseerd. In Den Bosch wordt bijvoorbeeld na het fourneren binnen 2 weken de uitspraak bepaald op 8 weken daarna (10 weken in totaal). Het toetsingsformulier kan in dit geval dus na het fourneren aan het dossier worden toegevoegd (wanneer ook de rolkaart in het dossier wordt gestopt).

Bij zaken waarin in Den Bosch een pleidooi datum is bepaald, wordt 2-3 weken voor de pleidooi dag het dossier aan de kameroudste gestuurd, terwijl 10 weken na het pleidooi uitspraak wordt gedaan. Het toetsingsformulier kan in dit geval op het moment dat het dossier naar de kameroudste gaat worden meegezonden (op dat moment wordt ook de rolkaart in het dossier gestopt).

Het is van belang het moment waarop het toetsingsformulier aan het dossier wordt toegevoegd te koppelen aan een moment waarop naar verwachting binnen afzienbare termijn een uitspraak valt toch verwachten (en dus ook dat het toetsingsformulier wordt ingevuld en geretourneerd aan de griffie, zie 6). Zo wordt voorkomen dat onnodig veel toetsingsformulieren in omloop komen (zie ook 5), hetgeen in de hand zou kunnen werken dat de raadsheren de aanwezigheid van een toetsingsformulier in een dossier niet meer serieus nemen.

^{vi} In de memo van Yinka Tempelman van 4 april 2012 (de memo van 4 april 2012) wordt vermeld dat de twee beoordelaars ieder een half uur aan de toetsing besteden. Nu volgens het voorstel van de projectleiders de tweede beoordelaar niet zelf een formulier invult maar enkel het werk van de eerste beoordelaar controleert, en slechts bij afwijking overleg zal plaatsvinden, valt de totale tijdsbesteding wellicht te beperken tot - gemiddeld - een half uur (mede afhankelijk van welke variant toetsingsformulier zal worden gebruikt). Een beperking van de tijdsbesteding heeft wellicht tot gevolg dat de raadsheren zich enthousiaster aan de toetsing zullen zetten en deze nauwgezeter zullen uitvoeren, terwijl dit waarschijnlijk minder zal zijn wanneer een grotere tijdsbesteding wordt verwacht. Daarbij lijkt - nu de beoordelaars het dossier kennen - zeer wel mogelijk met een geringere tijdsbesteding tot een goede beoordeling te komen.

^{vii} De griffiemedewerker dient er derhalve voor te zorgen dat uit bedoeld document (zie ook 5) op ieder moment gedurende de toetsing steeds valt af te leiden: (1) aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd; (2) hoeveel toetsingsformulieren per rechtbank zijn verspreid; (3) van welke zaken het toetsingsformulier ingevuld

Bijlage 7

is geretourneerd; (4) hoeveel toetsingsformulieren per rechtbank ingevuld zijn geretourneerd. Wellicht is het handigst in het document **per rechtbank** te vermelden aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd (1 en 2) en in welke zaken dit formulier ingevuld is geretourneerd (3 en 4). Het valt zo per rechtbank eenvoudig na te gaan (automatisch laten tellen), of voldoende toetsingsformulieren zijn verspreid en wanneer voldoende formulieren zijn geretourneerd (zie 5).

^{viii} Het is zeer wel mogelijk dat door toeval de griffiemedewerker van een bepaalde rechtbank pas na relatief veel tijd het benodigde aantal toetsingsformulieren vermeerderd met 25% (zie 5) in omloop heeft kunnen brengen, en het dus ook langer dan een paar maanden duurt het benodigde aantal formulieren retour komt. Wanneer dit zich voordoet zal moeten worden beslist wat prevaleert. Het uitgangspunt dat het benodigde aantal vonnissen moet worden getoetst of het feit dat het eindrapport (zie 11) binnen afzienbare termijn gereed moet zijn.

^{ix} In de memo van 4 april 2012 wordt vermeld dat bij de pilot de toetsingsformulieren niet aan het bestuur van de rechtbank worden verstrekt. De vraag is of ditzelfde dient te gelden wanneer de pilot is afgesloten en vanaf 2013 eens in de 4 jaar vonnissen worden getoetst. Het is voorstelbaar – en past wellicht ook in deze tijd – dat vanaf enig jaar (misschien nog niet 2013) de toetsingsformulieren ook aan het bestuur van de rechtbank worden gestuurd en aan hem wordt overgelaten of en zo ja wat hij hiermee doet.

Bijlage 8

Evaluatie van het toetsingsformulier 'Kwaliteit civiele zaken'

Jacqueline van der Schaaf, Raad voor de rechtspraak, eindversie: 11-10-2012

In 2010/11 werd een eerste pilot toetsing civiele zaken uitgevoerd met als doel het ontwikkelen van een instrument om kwaliteit van civiele zaken te kunnen meten.¹ Het destijds ontwikkelde instrument is, in een aangepaste en sterk verkorte versie, getest in een tweede pilot. De hier beschreven evaluatie betreft deze tweede pilot en richt zich op het gehanteerde instrument zelf; het toetsings- en evaluatieformulier.

Het gaat in de pilot om civiele zaken die in hoger beroep zijn aangebracht. Per gekozen zaak, de keuze was overigens aan de projectleiders zelf, is een toetsingsformulier ingevuld. Elke zaak is door een hoofdbeoordelaar en een medebeoordelaar bekeken en de scores op het toetsingsformulier zijn in die zin gezamenlijk tot stand gekomen. Vervolgens is door beide beoordelaars een evaluatieformulier ingevuld. Elke zaak beschikt dus in principe over 1 toetsingsformulier en 2 evaluatieformulieren.

Allereerst volgt hier een beknopte bespreking van de geconstateerde kwaliteit van de onderzochte civiele zaken (paragraaf 1). Daar slechts 42 zaken op kwaliteit getoetst zijn, kunnen de resultaten absoluut geen indicatie geven voor de kwaliteit van civiele zaken in het algemeen. Het zwaartepunt van de evaluatie ligt op de gehanteerde instrumenten; de analyse van het toetsingsformulier en het evaluatieformulier (paragraaf 2).

1 Resultaten kwaliteit civiele zaken

De 42 beoordeelde zaken zijn precies gelijk verdeeld over het ressort Amsterdam en het ressort Den Bosch. Tabel 1 laat zien dat de meeste zaken afkomstig zijn van de rechtbank Amsterdam en de minste van rechtbank Middelburg. Gezien de kleine aantallen per rechtbank zou uitsplitsing van de resultaten per rechtbank een zeer willekeurig beeld opleveren, hier wordt dan ook van afgezien.

Tabel 1 Aantal getoetste zaken per rechtbank

	Frequentie	Percentage
Rechtbank Alkmaar	3	7%
Rechtbank Amsterdam	11	26%
Rechtbank Breda	6	14%
Rechtbank Haarlem	6	14%
Rechtbank 's-Hertogenbosch	6	14%
Rechtbank Maastricht	4	10%
Rechtbank Middelburg	2	5%
Rechtbank Roermond	3	7%
Onbekend	1	2%
Totaal	42	100%

De kwaliteit van de zaken is beoordeeld aan de hand van de antwoorden op 22 vragen. De beoordelaars hebben bij elke vraag een waardering gegeven op een schaal met 4 mogelijkheden: slecht, onvoldoende, voldoende en goed. De vragen zijn gegroepeerd in 6 onderdelen: I vaststelling van de onbetwiste relevante feiten, II bewijzen en informatievergaring, III comparitie na antwoord, IV juridische beoordeling, V motiveren en beslissen en VI inkleding van het vonnis. Een overzicht van de antwoorden op de 22 vragen staat in bijlage 1 (tabel 1). We beperken ons hier tot een bespreking van de resultaten op de 6 verschillende onderdelen.

Van de vragen per onderdeel is een gemiddelde score afgeleid zoals weergegeven in tabel 2. Hoe dit gemiddelde is berekend en wordt afgerond, maakt nogal uit voor de verdeling van de scores. Hier is gekozen voor een variant die als een score eindigt op .50, naar beneden afrondt. Dit in tegenstelling tot een 'normale' afronding waar deze score naar boven afgerond zou worden. Een voorbeeld ter verduidelijking: op vraag 1 scoort de zaak een 2 (onvoldoende) en op vraag 2 scoort de zaak een 3 (voldoende), het gemiddelde wordt dan 2,50. Dit gemiddelde wordt hier in deze analyse afgerond naar 2 (onvoldoende). In een 'normale' afronding zou dit een 3 (voldoende) zijn geworden. De hier gehanteerde methode is met andere woorden een 'strengere' variant op de 'normale' afronding.

¹ Neleman, P. en P.J. Neijt, Toetsingscommissie civiele vonnissen, Raad voor de rechtspraak: 22 februari 2011

Bijlage 8

Onderdeel I, vaststelling van de relevante feiten, wordt veelal voldoende (50%) tot goed (43%) gewaardeerd. Onderdeel II, bewijzen en informatievergaring, laat eenzelfde beeld zien. Alleen valt hier op dat in 36% van de zaken dit onderdeel niet van toepassing is. Ook wordt in 9% van de zaken op dit onderdeel een 'slecht' of 'onvoldoende' gegeven. Onderdeel III, comparitie na antwoord, krijgt eveneens overwegend de score voldoende (31%) tot goed (33%) van de beoordelaars. Overigens is ook dit onderdeel vaak niet van toepassing. Onderdeel IV, juridische beoordeling, wordt eveneens veelal voldoende (41%) tot goed (45%) gewaardeerd. Anderzijds wordt 7% van deze zaken op dit onderdeel met een onvoldoende gewaardeerd. Bij onderdeel V, motiveren en beslissen, zien we ook de waardering voldoende (52%) en goed (45%) het meeste terugkomen. Onderdeel VI, inkleding vonnis, wordt hoofdzakelijk met een voldoende gewaardeerd (62%).

Tabel 2 Resultaten kwaliteit zaken per onderdeel^a, frequentie en percentage (N=42)

	Slecht	Onvoldoende	Voldoende	Goed	n.v.t. of missend
Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten		2 5%	21 50%	18 43%	1 2%
Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring	1 2%	3 7%	13 31%	10 24%	15 36%
Onderdeel III Comparitie na antwoord		1 2%	13 31%	14 33%	14 33%
Onderdeel IV Juridische beoordeling		3 7%	17 41%	19 45%	3 7%
Onderdeel V Motiveren en beslissen		1 2%	22 52%	19 45%	
Onderdeel VI Inkleding van het vonnis/de vonnissen			26 62%	16 38%	
Gemiddelde alle onderdelen		1 2%	24 57%	17 41%	

^a berekend afgerond gemiddelde (.50 naar beneden afgerond) over de per onderdeel relevante vragen

In de laatste rij van tabel 2 staat de afgeleide gemiddelde waardering over *alle* onderdelen weergegeven. In 41% van de zaken wordt hier een 'goed' gegeven, in 57% van de zaken wordt een 'voldoende' gegeven en slechts in 2% (1 zaak) van de zaken wordt een onvoldoende gegeven. Let wel, dit eindoordeel is geconstrueerd uit alle losse onderdelen.

Daarnaast is specifiek gevraagd aan de beoordelaars een algemeen oordeel over de gehele zaak te geven. Dit eindoordeel staat weergegeven in tabel 3. Zien we hier hetzelfde beeld als bij de geconstrueerde eindbeoordeling? Wat allereerst opvalt is dat in 69% van de zaken het antwoord ontbreekt. Dit is een 'open' vraag die op zeer verschillende wijze is geïnterpreteerd, wat tot veel onbruikbare antwoorden heeft geleid. We komen hier in paragraaf 2.4 op terug. Daarnaast is de (afgeleide) schaal net iets anders dan die gehanteerd in tabel 2, er is een extra categorie 'ruim voldoende'. Wanneer de 'ruim voldoende' als een 'voldoende' wordt beschouwd, dan is de verdeling van de eindbeoordeling min of meer gelijk aan die van de geconstrueerde eindbeoordeling met 'voldoende' als de meest voorkomende waarde.

Tabel 3 Eindoordeel (gevraagd) over de behandeling van de zaak als geheel, frequentie en percentage (N=42)

	Frequentie	Percentage
Slecht		
Onvoldoende	1	2%
Voldoende	6	14%
Ruim voldoende	3	7%
Goed	3	7%
Missend	29	69%
Totaal	42	100%

Kortom: de kwaliteit van de hier beoordeelde zaken lijkt aardig in orde. Wel moet aangetekend worden dat door veel ontbrekende antwoorden op de afzonderlijke vragen in combinatie met een klein aantal zaken de uitkomsten niet erg betrouwbaar zijn.

Bijlage 8

2 Evaluatie toetsingsformulier en evaluatieformulier

In deze paragraaf wordt bekeken of het toetsings- en evaluatieformulier voldoen. Of men met de vragen ook daadwerkelijk kwaliteit meet en of gehanteerde begrippen voor ieder hetzelfde betekenen, kunnen we niet evalueren.

Achtereenvolgens wordt de interne samenhang van het toetsingsformulier, de bevindingen van de beoordelaars over de manier van toetsen en de samenhang tussen toetsing en evaluatie besproken.

2.1 Interne samenhang toetsingsformulier

Door de antwoorden op de vragen van het toetsingsformulier met elkaar te vergelijken op samenhang, kan een indicatie verkregen worden of vragen hetzelfde dan wel verschillende zaken meten. Hiertoe wordt een correlatiecoëfficiënt gebruikt. De resultaten staan weergegeven in tabel 2 tot en met 8 in de bijlage.

Vanzelfsprekend zeggen de resultaten slechts iets over de statistische samenhang en niets over de validiteit van de vragen als maatstaf voor kwaliteit.

Een correlatiecoëfficiënt van 1 betekent dat de antwoorden op verschillende vragen perfect samenhangen; als de correlatiecoëfficiënt daarentegen 0 is, dan is er geen enkele samenhang tussen de antwoorden. Ook staat aangegeven, door middel van sterretjes, of de gevonden samenhang tussen de antwoorden statistisch significant is, d.w.z. waarschijnlijk niet toevallig is. Als de correlatiecoëfficiënt van de antwoorden op 2 vragen dicht bij 1 ligt, is dat een aanwijzing dat de daarin vervatte aspecten zo sterk samenhangen dat onderbrenging in 2 verschillende vragen niet nodig is. Dit vormt dus een aanwijzing dat een vermindering van het aantal vragen mogelijk is, zonder aan de meting van kwaliteit afbreuk te doen. We hanteren hier een samenhang van .75 of meer als grens.

Bij de vragen van onderdeel I, vaststelling van de feiten, hangen alle antwoorden significant samen (tabel 2, bijlage). Nergens echter meer dan .75.

Bij de vragen van onderdeel II, bewijzen en informatievergaring, valt gelijk op dat de antwoorden op veel vragen perfect samenhangen, vooral vraag 6 en 8 met de rest van de vragen (tabel 3, bijlage). Vraag 5 en 7 correleren juist weer niet. De vragen lijken ook sterk op elkaar qua inhoud maar we kunnen hier geen conclusies uit trekken voor de vragenlijst want het gaat om zeer kleine aantallen, van 2 tot 8 zaken. Vraag 5 correleert overigens wel op normale wijze met vraag 4.

Bij de vragen van onderdeel III, comparitie na antwoord, valt op dat vraag 9 en 10 sterk samenhangen, precies .75 (tabel 4, bijlage). Vraag 9 is dan ook wat dubbel geformuleerd, een specifieke en generieke vraag ineen, hier kan het onderscheid tussen beide vragen beter.

Bij de vragen op onderdeel IV, juridische beoordeling, hangt vraag 14 zeer sterk samen met vraag 12 en 15, respectievelijk .91 en .89 (tabel 5, bijlage). Allicht moet bezien worden of vraag 14 inhoudelijk gesproken nodig is in de vragenlijst.

Bij de vragen op onderdeel V, motiveren en beslissen, treden een aantal hoge correlaties op (tabel 6, bijlage). Vraag 17 hangt zeer sterk samen met vraag 16 (.94) en in mindere mate maar toch vrij hoog met vraag 18 (.75). Ook vraag 18 en 19 hangen samen (.75). Ook hier geldt dat van vraag 17 opnieuw moet worden bezien of deze inhoudelijk wat toevoegt.

Bij de vragen op onderdeel VI, inkleding vonnis, treedt geen te sterke samenhang tussen de vragen op (tabel 7, bijlage).

De samenhang tussen de onderdelen onderling (tabel 8) laat zien dat alle onderdelen met elkaar correleren maar dat nergens sprake is van een te hoge samenhang. Over het algemeen worden per onderdeel dus verschillende zaken gemeten.

Kortom, de vragen 9 en 10 uit onderdeel III, dienen opnieuw bekeken te worden want hier is een te hoge samenhang aan de orde. Vraag 14 uit onderdeel IV, juridische beoordeling correleert eveneens te sterk met andere vragen uit het betreffende onderdeel. Dit is ook het geval bij vraag 17 uit onderdeel V, motiveren en beslissen. Statistisch gezien zouden deze vragen uit de vragenlijst kunnen worden verwijderd.

2.2 Bevindingen evaluatieformulier

Beoordelaars hadden de mogelijkheid hun bevindingen over de toetsing van elke zaak in het evaluatieformulier te bespreken. Tabel 4 laat zien dat in 64% van de zaken een evaluatieformulier door de hoofdbeoordelaar is

Bijlage 8

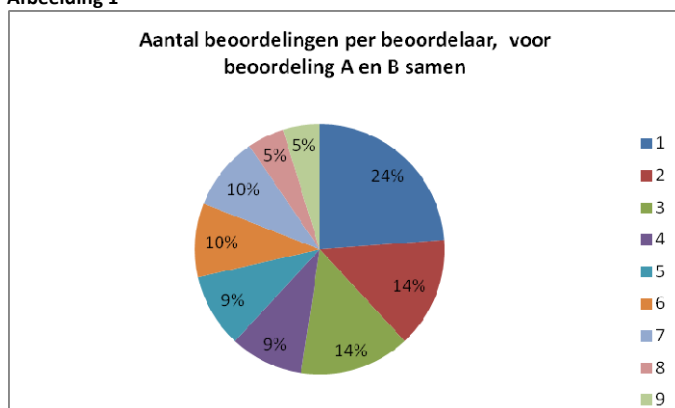
ingevuld en in 55% van de zaken is dit formulier ook door de medebeoordelaar ingevuld. In 15 zaken (36 %) missen we beide evaluatieformulieren. We spreken in het vervolg over A en B beoordelaar, juist omdat we in die 15 zaken niet weten of de beoordelaar hoofd- dan wel medebeoordelaar was.

Tabel 4 Ingevulde evaluatieformulieren, frequentie en percentage (N=42)

	Frequentie	Percentage
Hoofdbeoordelaar	27	64%
Missend hoofdbeoordelaar	15	36%
Medebeoordelaar	23	55%
Missend medebeoordelaar	19	45%

Afbeelding 1 laat zien hoeveel beoordelingen een beoordelaar heeft ingevuld, voor beoordeling A en B samen. Iets meer dan de helft van de beoordelaars heeft 1 tot 3 zaken beoordeeld, 30% heeft 6 tot 9 zaken beoordeeld. Het is een inhoudelijke afweging of zaken zoveel mogelijk door verschillende beoordelaars getoetst dienen te worden of dat verschillende zaken juist door 1 beoordelaar dienen te worden getoetst. Beoordelaar 6, 8, 9, 13, 14 en 21 hebben de meeste zaken beoordeeld, variërend van 6 tot 9 zaken (tabel 5). Verschilt hun oordeel per getoetste zaak of zien we veel dezelfde waarden? De verdeling laat zien dat er toch gevarieerd wordt in het eindoordeel per beoordelaar. Het lijkt er met andere woorden op dat beoordelaars verschillen in kwaliteit met dit toetsingsformulier wel aan kunnen geven.

Afbeelding 1

Tabel 5 Eindoordeel (geconstrueerd) per zaak, voor beoordelaars met het grootste aantal beoordelingen, voor beoordeling A en B samen

Nummer beoordelaar	Slecht	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Totaal aantal zaken per beoordelaar
9			8	1	9
6			1	7	8
13			1	6	7
21			2	5	7
8			4	2	6
14			4	2	6

Gevraagd is hoeveel tijd de beoordelaars kwijt waren aan het toetsingsformulier en aan onderling overleg. De tijd besteed aan overleg is slechts door 3 beoordelaars ingevuld, dit varieerde van 5 tot 10 minuten. Deze open vraag werd in een adem gesteld met die naar de tijd besteed aan het toetsingsformulier. Uit het zeer hoge aantal missende waarden kunnen we vaststellen dat hier duidelijk sprake is van een verkeerde vraagstelling. De tijd besteed aan het toetsingsformulier (tabel 6) is iets beter beantwoord. De meeste A-beoordelaars besteden tussen de 5 en 15 minuten aan het formulier, bij de B-beoordelaars is dit 5 a 10 minuten.

Bijlage 8

Tabel 6 Tijd besteed aan toetsingsformulier

Tijd in minuten	Beoordelaar A		Beoordelaar B	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
5	5	12%	9	21%
10	10	24%	9	21%
15	8	19%	3	7%
20	1	2%		
25	1	2%		
30	1	2%		
45	1	2%		
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend			2	5%
Totaal	42	100%	42	100%

De beoordelaars is gevraagd naar opmerkingen over het toetsingsformulier. Zoals blijkt uit tabel 7 zijn de vragen naar de duidelijkheid van het toetsingsformulier, het ontbreken van vragen, de efficiëntie van de toetsing en de bijdrage van overleg met de andere beoordelaar, zeer slecht ingevuld. Slechts 6 van de A-beoordelaars hebben hier specifiek op geantwoord, waarvan 5 zich kritisch uitlaten. Bij de B-beoordelaars zijn deze vragen nog slechter ingevuld. De vraagstelling is hier debet aan; ook hier werd een open vraag gesteld naar opmerkingen over de wijze van toetsing, samen met maar liefst 4 subvragen ineen. Dit werkt duidelijk niet.

Bij de open vraag is door de A-beoordelaars wel 19 keer een tekst ingevuld. Deze tekst verwees dus niet zozeer naar de 4 subvragen maar naar tal van andere zaken. Veel opmerkingen verwezen naar vraag 3 van het evaluatieformulier waarin gevraagd werd naar de belangrijkste criteria voor het gegeven oordeel over de kwaliteit van de zaak. Beoordelaars hebben deze vraag verschillend opgevat. Sommigen beschouwen het als een vraag naar de belangrijkste criteria in het algemeen, anderen bezien de vraag specifiek voor de zaak in kwestie. Sommigen geven een onderdeel aan als belangrijkste criterium, anderen een vraag. Weer anderen vinden alle criteria even belangrijk.

Ook vindt een enkeling de vragen 13 en 18 onduidelijk. Een enkele beoordelaar wil graag een extra vraag naar de afweging van de rechter en een vraag naar wat er niet goed was in de aanpak van de zaak. Daarnaast merken meerdere beoordelaars op dat ze behoefte hebben aan een ruimte voor tekst per vraag. Hier wordt in paragraaf 2.4 nader op ingegaan. Anderen willen de toelichting bij het vragenformulier per vraag en niet als aparte uitleg in een document. In de open tekst wordt met andere woorden meer kritiek op het toetsingsformulier geuit dan men op basis van de resultaten in tabel 7 zou verwachten.

Tabel 7 Opmerkingen bij toetsingsformulier

	Beoordelaar A		Beoordelaar B	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
Vragen duidelijk genoeg				
Nee	4	10%	1	2%
Ja	1	2%		
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend	22	52%	22	52%
Totaal	42	100%	42	100%
Ontbreken vragen				
Nee	1	2%		
Ja	5	12%	2	5%
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend	21	50%	21	50%
Totaal	42	100%	42	100%
Kan toetsing efficiënter				
Nee				
Ja	3	7%	1	2%
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend	24	57%	22	52%
Totaal	42	100%	42	100%
Draagt overleg beoordelaar bij				

Bijlage 8

Nee				
Ja			2	5%
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend	27	64%	21	50%
Totaal	42	100%	42	100%

Kortom, het evaluatieformulier is een gemiste kans; er ontbreken veel formulieren en daarnaast zijn er geen eenduidige antwoorden op de open vragen en subvragen. Vooral vraag 3 van het evaluatieformulier naar de belangrijkste criteria voor het eindoordeel in de zaak, is zeer verschillend opgevat. Dit terwijl deze vraag van groot belang is om in te kunnen schatten wat nu de kwaliteit in een specifieke zaak bepaalt, met andere woorden, welk onderdeel het zwaarst weegt. Daarnaast is het de vraag of 1 beoordelaar meerdere zaken moet beoordelen. Wel blijkt dat met dit toetsingsformulier per beoordelaar onderscheid in kwaliteit van zaken mogelijk is.

2.3 Samenhang tussen toetsing en evaluatie

In het volgende bekijken we de samenhang tussen het eindoordeel over een zaak en het belangrijkste criterium voor dat oordeel. Zoals eerder opgemerkt in paragraaf 2.2 is deze vraag naar de belangrijkste criteria niet eenduidig opgevat. Daar sommigen de criteria per vraag aangaven en sommigen per onderdeel, is geturfd hoe de belangrijkste criteria zijn verdeeld per onderdeel. Ook gaven sommigen meerdere criteria, zonder dat de volgorde van belangrijkheid duidelijk was. In deze analyse nemen we aan dat het eerstgenoemde criterium het belangrijkste is. Dan nog ontbreekt het antwoord op deze vraag in 55% van de zaken voor beoordelaar A en in 59% van de zaken voor beoordelaar B (tabel 8). Tabel 8 laat eveneens zien dat voor de A-beoordelaars onderdeel V, motiveren en beslissen, het belangrijkste is. Voor de B-beoordelaars is dit onderdeel IV, de juridische beoordeling.

Tabel 8 Belangrijkste criterium voor oordeel, eerstgenoemd (N=42)

Belangrijkste criterium voor oordeel, eerstgenoemd	Beoordelaar A		Beoordelaar B	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten	4	10%	2	5%
Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring	2	5%	4	10%
Onderdeel III Comparitie na antwoord				
Onderdeel IV Juridische beoordeling	4	10%	7	17%
Onderdeel V Motiveren en beslissen	9	21%	4	10%
Onderdeel VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen				
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend	8	19%	6	14%
Totaal	42	100%	42	100%

In het voorgaande bespraken we de eerstgenoemde criteria. Wanneer nu alle genoemde criteria binnen een zaak geteld worden, zien we dan eenzelfde beeld? Tabel 9 geeft deze telling van criteria weer, onderdeel V is hier het meest genoemd met onderdeel IV als duidelijke tweede voor zowel beoordelaar A als B. Dit wijkt af van de volgorde op het eerstgenoemde criterium. Nu is de vraag of dit is ontstaan omdat beoordelaars geen volgorde in de criteria hebben aangegeven, met andere woorden een verkeerde vraagstelling, of omdat beoordelaar A en B verschillen in opvatting over het belangrijkste criterium in de zaak. Niet uit de tabel af te leiden is dat beoordelaar A en beoordelaar B slechts in 6 gevallen (van de 16 = 38%) hetzelfde eerstgenoemde belangrijkste criterium binnen 1 zaak noemen. Uitsluitsel over het waarom hiervan, valt hier niet te geven.

Tabel 9 Alle genoemde belangrijkste criteria voor oordeel

Alle genoemde belangrijkste criteria voor oordeel	Beoordelaar A		Beoordelaar B	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten	4	13%	2	7%
Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring	3	10%	4	14%
Onderdeel III Comparitie na antwoord				
Onderdeel IV Juridische beoordeling	6	20%	9	31%
Onderdeel V Motiveren en beslissen	16	53%	14	48%
Onderdeel VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen	1	3%		
Totaal generaal	30	100%	29	100%

Bijlage 8

Tabel 10 geeft het verschil weer tussen de waarde op het geconstrueerde eindoordeel en het belangrijkste eerstgenoemde criterium. Het gevraagde eindoordeel is sowieso niet per beoordelaar gevraagd maar per toetsing en is, zoals eerder aangegeven in paragraaf 1 (tabel 3), slechts in 13 zaken beantwoord. Aldus wordt gebruik gemaakt van het geconstrueerde eindoordeel. Daarbij nemen we aan dat de waarden tot stand zijn gekomen in onderling overleg waarmee het geconstrueerde eindoordeel zowel voor beoordelaar A als B geldt.

Een negatief getal (tabel 10) geeft weer dat het eindoordeel lager ligt dan de waarde op het belangrijkste criterium. Een positief getal geeft weer dat het eindoordeel hoger ligt dan de waarde op het belangrijkste criterium. De nul geeft aan dat eindoordeel en waarde belangrijkste criterium gelijk zijn. Dit laatste komt het meest voor; in 33% van de zaken bij beoordelaar A en in 31% van de zaken bij beoordelaar B. Hieruit kunnen we afleiden dat beoordelaars het toetsingsformulier redelijk consistent invullen. Echter, een eindoordeel per onderdeel en voor het geheel, werkelijk gegeven door de beoordelaar, zou een veel betrouwbaardere indicatie kunnen geven.

Tabel 10 Verschil tussen waarde (geconstrueerd) eindoordeel en waarde belangrijkste (eerstgenoemde) criterium voor oordeel (N=42)

Verschil eindoordeel en belangrijkste criterium	Beoordelaar A		Beoordelaar B	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
-1	2	5%	1	2%
0	14	33%	13	31%
1	2	5%	2	5%
Geen evaluatieformulier ingevuld	15	36%	19	45%
Missend	9	21%	7	17%
Totaal	42	100%	42	100%

Kortom, onderdeel V, motiveren en beslissen, en onderdeel IV, de juridische beoordeling, blijkt het zwaarste te wegen wanneer het gaat om de kwaliteit van de hier geanalyseerde zaken. Wel is er veel verschil tussen beoordelaars over het belangrijkste criterium binnen een zaak. Of dit te wijten is aan de vraagstelling of daadwerkelijk op verschillen van inzicht tussen beoordelaars duidt, is niet te achterhalen. Per beoordelaar komt de waarde op het eindoordeel redelijk overeen met die op het belangrijkste criterium. De beoordelaars zijn op dit gebied dus consistent geweest bij de invulling van de formulieren.

2.4 Aanbevelingen

Algemeen

- Ter discussie zou kunnen staan of eenzelfde beoordelaar binnen een hof de zaken dient te toetsen of dat zaken zoveel mogelijk door verschillende beoordelaars getoetst dienen te worden. Een en ander is afhankelijk van de doelstellingen van het project.
- Uit de huidige vragen kan niet worden afgeleid in hoeverre beoordelaars het eens zijn over het eindoordeel binnen een zaak. Uit het rapport van de Commissie Neleman¹, waarin de bevindingen van de vorige pilot staan weergegeven, blijkt dat beoordelaars het in 22% van de zaken *niet* met elkaar eens zijn. In dat licht bezien strekt het allicht tot aanbeveling in de uiteindelijke opzet van het onderzoek beide beoordelaars *apart* een toetsingsformulier in te laten vullen.
- Bij de uiteindelijke opzet van het onderzoek en de keuze van zaken die getoetst gaan worden, dient rekening gehouden te worden met het volgende: geven in hoger beroep aangebrachte civiele zaken een beeld van civiele zaken in het algemeen? En, daarnaast, hoeveel zaken heeft men per ressort en per rechtbank nodig om uitspraken over een enkele rechtbank te kunnen doen?

Aanpassingen vragen

- In een aantal opzichten kan de vraag worden gesteld of de 22 vragen naar aspecten van kwaliteit zouden kunnen worden 'ingedikt'. Het verlies aan informatie bij het verminderen van het aantal vragen moet hier afgewogen worden tegen de winst in termen van een geringer tijdsbeslag en geringere kosten. De statistische analyses geven aanwijzingen in welke gevallen indikking naar verwachting tot weinig verlies aan informatie zouden leiden en dus te overwegen is. De vragen 9 en 10 uit onderdeel III, dienen wat dat betreft opnieuw bekeken te worden want hier is sprake van een erg hoge samenhang. Vraag 14 uit onderdeel IV, juridische beoordeling correleert eveneens zeer sterk met andere vragen uit onderdeel IV. Dit geldt ook voor vraag 17 uit onderdeel V,

Bijlage 8

motiveren en beslissen. Met andere woorden; deze vragen lijken statistisch gezien dubbelop en zouden uit de vragenlijst kunnen worden verwijderd.

- In het toetsingsformulier wordt bij sommige onderdelen een generieke en een specifieke vraag naar kwaliteit (onderdeel I vraag 1 en III vragen 9 en 10) gesteld, bij andere onderdelen is dit niet het geval. Het verdient aanbeveling dit gelijk te trekken voor alle onderdelen, in de vorm van een algemeen oordeel per onderdeel. Overigens, zonder daarin het woord 'kwaliteit' te benoemen, immers, daar gaat het hele toetsingsformulier over.
- Een gesloten vraag naar het algemeen oordeel per onderdeel en vervolgens aan het eind een gesloten vraag naar het algeheel eindoordeel, zou het toetsingsformulier verbeteren en een krachtiger analyse mogelijk maken.
- In het evaluatieformulier zijn open vragen met onderliggende subvragen (vraag 2 en 4) gesteld en zeer slecht beantwoord. Hier de gouden regel om 'één vraag per vraag'. Dit geldt ook voor vraag 9 van het toetsingsformulier.
- In het evaluatieformulier is de open vraag 3 niet eenduidig geformuleerd en zeer verschillend opgevat. Gaat het om de belangrijkste criteria in deze zaak of om criteria in het algemeen? Wat is de volgorde van belangrijkheid? Dit is een belangrijke vraag, hij bepaalt de weging van de kwaliteit van een zaak. Het is zeer waardevol deze vraag naar het toetsingsformulier te verplaatsen, in een gesloten vraag te herformuleren en naar een volgorde in belangrijkheid van de criteria te vragen.
- Is onderscheid tussen 'vonnis' (vraag 21 en 22) en 'zaak' (vraag 23) duidelijk? Wat is 'adequaatheid' (vraag 11) en 'scherpte' (vraag 7 en 8)? Het is zeer de vraag of consensus over deze termen tussen beoordelaars bestaat.
- Ter overweging; alle vragen van het toetsingsformulier zouden sterker in 'meningen' kunnen worden geformuleerd. Hier, ter voorbeeld, vraag 2: 'Ik vind de nauwkeurigheid van de feitenvaststelling goed'. Daarmee is het ieder duidelijk dat het om zijn of haar mening gaat.

Aanpassingen design

- Alle open vragen zijn zeer slecht beantwoord. Gesloten vragen met antwoordcategorieën kunnen dit voorkomen. Anderzijds geven beoordelaars aan wel behoefte te hebben aan ruimte voor tekstuele toelichting. Aan het eind van het toetsings- en evaluatieformulier zou hiertoe, middels een tekstvak, de mogelijkheid geboden kunnen worden. Ruimte voor tekstuele toelichting per vraag is niet aan te raden. Aangebrachte nuances zijn vaak niet in overeenstemming met de gegeven waarde en moeilijk te interpreteren.
- Een schaalverbetering zou tot minder missende antwoorden kunnen leiden. Te denken valt aan een schaal (bij herformulering in 'meningen') zoals volgt: helemaal oneens/ oneens/ noch mee eens, noch mee oneens/ eens/helemaal eens. Anderzijds valt er iets te zeggen voor rapportcijfers waar ieder 'gevoel' voor heeft. In ieder geval moet de mogelijkheid geboden worden een midden aan te kunnen geven. In de huidige schaal zou dit op het volgende neerkomen: slecht/ onvoldoende/ noch onvoldoende, noch voldoende/ voldoende/ slecht. Ook moet er naast de categorie 'niet van toepassing' een ontsnappingsmogelijkheid geboden worden, zoals, 'geen antwoord' of 'ik weet niet'. Daarbij moet deze antwoordcategorie onderscheiden kunnen worden van 'niet van toepassing'.
- Er zijn minder 'missende' waarden te verwachten als de toelichting op de vraag bij de vraag zelf wordt gegeven, in plaats van in een apart document.
- Een web-based vragenlijst (een vaste link naar de vragenlijst of uitnodiging per email) met gesloten vragen en een aangepaste schaal voorkomt niet eenduidige en missende antwoorden. Ook hoeven de gegevens niet later alsnog te worden ingevoerd, wat zeker bij grotere aantallen efficiënter is.

Bijlage 8

Bijlage 1

Tabel 1 Resultaten kwaliteit zaken per vraag, frequentie en percentage (N=42)

	Slecht	Onvoldoende	Voldoende	Goed	n.v.t.	missend
<i>Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten</i>						
1 Kwaliteit feitenvaststelling algemeen		2 5%	22 52%	17 41%	1 2%	
2 Nauwkeurigheid van de feitenvaststelling		2 5%	19 45%	20 48%	1 2%	
3 Volledigheid van de feitenvaststelling	1 2%	5 12%	19 45%	16 38%	1 2%	
<i>Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring</i>						
4 Verdeling en motivering bewijslast	1 2%	3 7%	10 24%	9 21%	19 45%	
5 Responderen op bewijsaanbiedingen		3 7%	9 21%	7 17%	23 55%	
6 Responderen op verzoek deskundigenbenoeming		1 2%	1 2%	5 12%	35 83%	
7 Scherp formulering bewijsopdracht	1 2%		5 12%	2 5%	34 81%	
8 Scherp formulering deskundigenopdracht			1 2%	2 5%	39 93%	
<i>Onderdeel III Comparitie na antwoord</i>						
9 Kwaliteit comparitie na antwoord: alle relevante punten behandeld?		2 5%	14 33%	12 29%	12 29%	2 5%
10 Kwaliteit proces-verbaal comparitie (voorzover te beoordelen)		2 5%	11 26%	14 33%	12 27%	3 7%
11 Adequaatheid instructie aan slot comparitie na antwoord (zodanig re- en dupliek)		1 2%	5 12%	13 31%	21 50%	2 5%
<i>Onderdeel IV Juridische beoordeling</i>						
12 Vaststelling toepasselijke wettelijke rechtsregels		2 5%	15 36%	22 52%	3 7%	
13 Toepassing regels van Europees recht				2 5%	40 95%	
14 Ambtshalve aanvulling van rechtsregels		1 2%	2 5%	5 12%	34 81%	
15 Toepassing relevante rechtspraak		3 7%	12 29%	14 33%	13 31%	
<i>Onderdeel V Motiveren en beslissen</i>						
16 Behandeling van alle feitelijke en juridische geschilpunten		3 7%	21 50%	18 43%		
17 Bespreking essentiële stellingen en argumenten van partijen		4 10%	21 50%	17 41%		
18 Logische opbouw motivering		3 7%	23 55%	16 38%		
19 Motivering alle onderdelen van het dictum		4 10%	19 45%	18 3%	1 2%	
20 Formulering van het dictum		2 5%	18 43%	22 52%		
<i>Onderdeel VI Inleding van het vonnis/de vonnissen</i>						
21 Indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen			24 57%	18 43%		
22 Begrijpelijkheid taalgebruik in het vonnis/de vonnissen			22 52%	20 48%		

Bijlage 8

Tabel 2 Correlaties Onderdeel I

		Vaststelling feiten I.1	Vaststelling feiten I.2	Vaststelling feiten I.3
Vaststelling feiten I.1		1		
	N	41		
Vaststelling feiten I.2		,682**	1	
	N	41	41	
Vaststelling feiten I.3		,720**	,336*	1
	N	41	41	41

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

Tabel 3 Correlaties Onderdeel II

		Bewijzen en info II.4	Bewijzen en info II.5	Bewijzen en info II.6	Bewijzen en info II.7	Bewijzen en info II.8
Bewijzen en info II.4		1				
	N	23				
Bewijzen en info II.5		,432	1			
	N	17	19			
Bewijzen en info II.6		1,000**	1,000**	1		
	N	4	5	7		
Bewijzen en info II.7		,894**	,632	1,000**	1	
	N	8	6	2	8	
Bewijzen en info II.8		1,000**	1,000**	1,000**	1,000**	1
	N	3	3	3	2	3

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

Tabel 4 Correlaties Onderdeel III

		Comparitie na antwoord III.9	Comparitie na antwoord III.10	Comparitie na antwoord III.11
Comparitie na antwoord III.9		1		
	N	28		
Comparitie na antwoord III.10		,746**	1	
	N	27	27	
Comparitie na antwoord III.11		,584**	,402	1
	N	19	18	19

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

Tabel 5 Correlaties Onderdeel IV

		Juridische beoordeling IV.12	Juridische beoordeling IV.13	Juridische beoordeling IV.14	Juridische beoordeling IV.15
Juridische beoordeling IV.12		1			
	N	39			
Juridische beoordeling IV.13		. ^a	. ^a		
	N	2	2		
Juridische beoordeling IV.14		,913**	. ^a	1	
	N	8	2	8	
Juridische beoordeling IV.15		,639**	. ^a	,889**	1
	N	29	2	8	29

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

^a Kan niet berekend worden, variabele constant.

Bijlage 8

Tabel 6 Correlaties Onderdeel V

	Motiveren en beslissen V.16	Motiveren en beslissen V.17	Motiveren en beslissen V.18	Motiveren en beslissen V.19	Motiveren en beslissen V.20
Motiveren en beslissen V.16	1				
N	42				
Motiveren en beslissen V.17	,942**	1			
N	42	42			
Motiveren en beslissen V.18	,742**	,751**	1		
N	42	42	42		
Motiveren en beslissen V.19	,693**	,647**	,754**	1	
N	41	41	41	41	
Motiveren en beslissen V.20	,522**	,434**	,530**	,672**	1
N	42	42	42	41	42

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

Tabel 7 Correlaties Onderdeel VI

	Inkleding vonnis VI.21	Inkleding vonnis VI.22
Inkleding vonnis VI.21	1	
N	42	
Inkleding vonnis VI.22	,716**	1
N	42	42

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

Tabel 8 Correlaties alle onderdelen

	Eindoordeel Onderdeel I	Eindoordeel Onderdeel II	Eindoordeel Onderdeel III	Eindoordeel Onderdeel IV	Eindoordeel Onderdeel V	Eindoordeel Onderdeel VI
Eindoordeel Onderdeel I	1					
N	41					
Eindoordeel Onderdeel II	,532**	1				
N	27	27				
Eindoordeel Onderdeel III	,401*	,628**	1			
N	28	19	28			
Eindoordeel Onderdeel IV	,451**	,684**	,424*	1		
N	39	26	26	39		
Eindoordeel Onderdeel V	,618**	,744**	,665**	,716**	1	
N	41	27	28	39	42	
Eindoordeel Onderdeel VI	,670**	,611**	,632**	,368*	,557**	1
N	41	27	28	39	42	42

** Correlatie is significant op 0.01 level (2-zijdig).

* Correlatie is significant op 0.05 level (2-zijdig).

Bijlage 9

Van versie 3 van het toetsingsformulier Neleman naar het toetsingsformulier d.d. 31 mei 2012

De projectleiders van de pilot 'Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen' (2012) hebben de derde versie van het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingsformulier, omgevormd tot toetsingsformulier d.d. 31 mei 2012. Hieronder worden de gemaakte keuze's toegelicht.

Algemeen

In vergelijking met het oorspronkelijke formulier van de commissie Neleman (versie 3, 101205) zijn in het nieuwe toetsingsformulier een aantal wijzigingen aangebracht.

De belangrijkste reden hiervoor was dat de projectleiders het formulier-Neleman te uitvoerig vonden. Daarom is een veel kortere versie gemaakt, waarbij is getracht de kernitems te behouden. De items die volgens de projectleiders niet van wezenlijk belang zijn voor de toetsing van de kwaliteit van een vonnis, zijn geschrapt. Voor het slagen van de toetsing is het immers essentieel dat alle formulieren worden ingevuld en daarvoor is het van groot belang dat de formulieren snel zijn in te vullen.

Verder vonden de projectleiders dat van een aantal items uit het formulier Neleman niet helemaal duidelijk was waarnaar nu precies werd gevraagd. Deze items zijn eveneens geschrapt dan wel verduidelijkt. Ook overlappende items zijn geschrapt of samengevoegd. Om het mogelijk te maken dat de formulieren snel kunnen worden ingevuld, vinden de projectleiders het belangrijk dat onduidelijkheden in de vraagstelling zoveel mogelijk worden vermeden. Daarom zijn vragen die aanleiding kunnen zijn tot discussie, geschrapt. Ook de open slotvragen per onderdeel zijn geschrapt.

Ten slotte zijn items geschrapt die voor de invuller niet eenvoudig te beoordelen waren en waarvan het ook zeer de vraag was of verschillende invullers tot een zelfde beoordeling zouden komen.

Verder is steeds voor ogen gehouden wat het uiteindelijke *doel* is van de toetsingsformulieren: een middel om iets te zeggen over de kwaliteit van de beoordeelde vonnissen. Daarbij is het in de ogen van de projectleiders minder van belang of die kwaliteit (op een schaal van 1 tot 10) een 7 of een 8 scoort, maar wel dat de vonnissen die ondermaats zijn, eruit worden gehaald. Ook dit is leidraad geweest bij het maken van de nieuwe vragenlijst.

Op enkele onderdelen zijn nieuwe vragen toegevoegd, die naar de mening van de projectleiders zien op punten die van wezenlijk belang zijn voor een kwalitatief goed vonnis. De bovenstaande punten hebben geleid tot de volgende wijzigingen in het formulier-Neleman.

Onderdeel 1. Instructie van de zaak

Dit onderdeel is in zijn geheel geschrapt, dan wel verplaatst naar een ander punt.

Vraag a roept vragen op over de precieze strekking.

Vraag b keert terug in punt 16 nieuwe formulier.

Vraag c keert terug in punt 9 nieuwe formulier.

Vraag d keert terug in punt 10 nieuwe formulier.

Vraag e is geschrapt vanwege onduidelijkheid/moeilijk te beantwoorden.

Vraag f is geschrapt, omdat projectleiders geen verband zien tussen lengte procedure en kwaliteit vonnis. Dit is anders wanneer de invuller zou weten of de lengte van de procedure te wijten is aan traagheid van de rechtbank, maar dit is in het algemeen niet vast te stellen op basis van het dossier. Voor een toetsing op dit punt moeten andere meetinstrumenten worden ingezet.

Zie wel de nieuwe vraag 11, die concreet vraagt naar instructie na de comparitie na antwoord. Verder hebben de vragen naar responderen op bewijsaanbiedingen en verzoeken deskundigenbenoeming, in feite ook betrekking op instructie van de zaak.

Bijlage 9

Onderdeel 2. Vaststelling van de relevante feiten

Dit onderdeel is teruggebracht van zeven naar drie vragen.

Vraag a is geschrapt, omdat niet veel lijkt toe te voegen, in die zin dat het zelden voorkomt dat feiten als vaststaand worden aangemerkt die het niet zijn (hoewel dat in grieven nog wel eens wordt aangevoerd). Soms is wel sprake van een onnauwkeurige feitenvaststelling, zie nieuwe vraag 1.

Vraag b is geschrapt, omdat het ook bijna nooit voorkomt en niet heel duidelijk is waarnaar gevraagd wordt.

Vraag c is verplaatst naar onderdeel Bewijzen en informatievergaring, bij vraag 4.

Vraag d is geherformuleerd bij vraag 5.

Vraag e is geschrapt, omdat dit meer een kwestie van appreciatie lijkt dan van kwaliteit. Wel zal - naar aanleiding van de uitkomst van de pilot - nog een nieuwe vraag worden toegevoegd die op het oordeel over de (feitelijke en juridische) appreciatie van de zaak als geheel ziet.

Vraag f is geschrapt omdat het uiterst lastig is aan te geven of 'teveel' feiten zijn vastgesteld en het bovendien kwestieus is of dit zou duiden op een gebrek aan kwaliteit.

Onderdeel 3. Juridische beoordeling

Dit onderdeel is teruggebracht van 9 naar 4 vragen.

Vraag a is teruggekeerd als vraag 12.

Vraag b is vraag 15.

Vraag c is vraag 14.

Vraag d is geschrapt, omdat dit vragen kan oproepen. Zie wel wat bij het vorige onderdeel is aangegeven over een nieuw in te voegen vraag over de appreciatie van de zaak als geheel.

Vraag e is geschrapt, omdat het niet vaak voorkomt en ook te plaatsen is onder vraag 12 of 14 nieuw.

Vraag f is vraag 13. Het onderdeel Europees recht moet apart gelabeld worden, omdat, zoals bekend, met enige regelmaat aan de orde is of rechtens het Europees recht wel toepassen.

Vraag g en h zijn geschrapt omdat de onderdelen te plaatsen zijn onder vraag 12, 14 of 15.

Onderdeel 4. Motiveren en beslissingen

Dit onderdeel is grotendeels gehandhaafd.

Vraag a is vraag 16.

Vraag b is vraag 17.

Vraag c is geschrapt omdat deze vraag onduidelijk is c.q. moeilijk te beantwoorden. In het oog lopende omissies op dit punt kunnen desgewenst bij de open slotvraag worden gemeld.

Vraag d is samengepakt met bij 17.

Vraag e is vraag 18.

Vraag f is, enigszins geherformuleerd, vraag 20.

Onderdeel 5. Inklading van het vonnis

Dit onderdeel is sterk ingekrompen, van 8 naar 2 vragen.

Vraag a is geschrapt, want zelden of nooit een punt van probleem. Bovendien worden de gegevens uit REIS gehaald.

Vraag b is geschrapt, want niet interessant.

Vraag c idem.

Vraag d is onderdeel van vraag 21.

Vraag e is gehandhaafd als vraag 21.

Vraag f is geschrapt, want niet interessant.

Vraag g is vraag 22.

Vraag h is geschrapt.

Bijlage 9

Onderdeel 6. Aanvaardbaarheid van het vonnis

Dit onderdeel is in zijn geheel geschrapt, met name omdat het moeilijk en discutabel is wat moet worden verstaan onder 'maatschappelijk aanvaardbaar'. Na evaluatie van de pilot zal, zoals gezegd, wel een nieuwe vraag worden toegevoegd, over de beoordelen van de appreciatie van de zaak als geheel.

Onderdeel 7. Het vonnis in zijn geheel

Deze vraag is geschrapt. Zie wel de eerder genoemde nieuwe slotvraag en de open vraag aan het einde.

Toevoegingen

Toegevoegd zijn de vragen 2 en 3; de vragen 6, 7 en 8 en vraag 11.

Hierbij is op te merken dat het de indruk van de projectleiders is dat hiaten in de feitenvaststelling en onnauwkeurigheden in de feitenvaststelling kunnen leiden tot kwalitatief mindere vonnissen en tevens debet zijn aan (vermijdbare) appellen. Verder leveren onnauwkeurigheden in bewijsopdrachten of (minder voorkomend) vraagstellingen aan deskundigen eveneens problemen op. Ten slotte is ook steeds meer aan de orde dat, in de ogen van de appelrechter, de eerste rechter ten onrechte heeft nagelaten bewijslevering toe te laten dan wel een deskundige te benoemen. Vandaar dat dit onderdeel ('informatiegaring') expliciet is benoemd en nadrukkelijker bij de vraagstelling is betrokken.

Bijlage 10

31 oktober 2012	Toetsingsformulier civiele vonnissen
De punten a tot en met e moeten worden ingevuld door <u>de griffie</u>	
a. Zaaknummer hof:	
b. Namen partijen:	
c. Rechtbank te:	
d. Zaaknummer rechtbank:	
e. Datum eindvonnis:	
De punten f tot en met h moeten worden ingevuld door <u>de hoofdbeoordelaar</u>	
f. De zaak is bij de rechtbank behandeld door een <u>enkelvoudige/meervoudige</u> kamer (doorhalen wat niet van toepassing is).	
g. Beoordelaars:	
h. Datum beoordeling:	
Nota bene: de beoordelaars worden verzocht de zaak te beoordelen zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde. Eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen moeten dus buiten beschouwing worden gelaten.	
<p>Nota bene: de taak van de hoofdbeoordelaar (conciipiënt van het arrest) is de stellingen 1-24 hieronder te beoordelen. De taak van de tweede beoordelaar (meelezer) is na te gaan of hij het eens is met de beoordeling door de hoofdbeoordelaar van de stellingen 1-20 (de stellingen ter zake de ambachtelijke kwaliteit van het vonnis). Is de tweede beoordelaar het (deels) niet eens met de hoofdbeoordelaar, dan dient hij met de hoofdbeoordelaar te overleggen. Leidt dit overleg ertoe dat zowel hoofdbeoordelaar als tweede beoordelaar vinden dat de beoordeling (deels) moet worden bijgesteld, dan past de tweede beoordelaar deze beoordeling(en) aan. Tot slot vult de tweede beoordelaar de stellingen 25 en 26 in (stelling 26 alleen wanneer aanpassing van de beoordeling heeft plaatsgevonden).</p>	

<i>Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
1. De feitenvaststelling is volledig							
2. De feitenvaststelling is nauwkeurig							

<i>Onderdeel II Bewijzen en informatiegaring</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
3. De bewijslast is goed verdeeld							
4. De bewijsaanbieding(en) zijn terecht wel/niet gehonoreerd							
5. Terecht is beslist wel/niet een deskundige te benoemen							
6. De bewijsopdracht is voldoende concreet geformuleerd							
7. De vragen aan de deskundige zijn voldoende concreet							
8. De vragen aan de deskundige zijn relevant en volledig							

<i>Onderdeel III Comparitie na antwoord</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
9. Uit het proces-verbaal van de comparitie blijkt dat, voor zover nodig, alle relevante punten zijn behandeld							
10. De instructie aan het slot van de comparitie is adequaat (zonodig re- en							

Bijlage 10

dupliek)							
----------	--	--	--	--	--	--	--

<i>Onderdeel IV Juridische beoordeling</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
11. De relevante wettelijke rechtsregels zijn op juiste wijze toegepast (nota bene: laat bij de beoordelingen van de stellingen 11-13 niet meewegen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak)							
12. De (in het burgerlijk wetboek geïncorporeerde) regels van Europees recht zijn op juiste wijze toegepast							
13. De relevante rechtspraak is op juiste wijze toegepast							

<i>Onderdeel V Motiveren en beslissen</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
14. Alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten zijn behandeld							
15. De motivering van de beslissing(en) is logisch en concludent							
16. Ieder onderdeel van het dictum is van een motivering voorzien (voor zover vereist)							
17. Het dictum is goed geformuleerd							

<i>Onderdeel VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
18. De indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen zijn goed							
19. In het vonnis/de vonnissen wordt begrijpelijk taalgebruik gehanteerd							

<i>Onderdeel VII Slotvraag</i>	slecht	matig	voldoen de	ruim voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet
20. De algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het (de) vonnis(sen) is: (nota bene: laat bij de beoordeling van deze stelling niet meewegen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak en laat in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen buiten beschouwing)							
Voorzie uw respons op stelling 20 desgewenst van een korte motivering							

Bijlage 10

--

<i>Onderdeel VIII Kwaliteit toetsingsformulier</i>	helemaal oneens	oneens	eens noch oneens	eens	helemaal eens	n.v.t.	ik weet niet
<p>Nota bene: de stellingen 21-26 zien niet op de (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen, maar op de kwaliteit van het onderhavige toetsingsformulier.</p> <p>Nota bene: de navolgende stellingen 21-24 dienen te worden ingevuld door (enkel) <u>de hoofdbeoordelaar</u></p>							
21. De stellingen in het toetsingsformulier zijn duidelijk							
<p>Voorzie uw respons op stelling vraag 21 desgewenst van een korte motivering</p>							
22. Het toetsingsformulier voldoet over het algemeen goed om de kwaliteit van het (de) vonnis(sen) aan te kunnen geven							
<p>Voorzie uw respons op stelling 22 desgewenst van een korte motivering</p>							
<p>23. Voor mijn oordeel over de kwaliteit van het vonnis/de vonnissen in deze specifieke zaak zijn de volgende twee onderdelen het meest doorslaggevend geweest (de twee meest doorslaggevende onderdelen aankruisen):</p> <p>☐ onderdeel I (vaststelling van de onbetwiste relevante feiten)</p> <p>☐ onderdeel II (bewijzen en informatiegaring)</p> <p>☐ onderdeel III (comparitie na antwoord)</p> <p>☐ onderdeel IV (juridische beoordeling)</p> <p>☐ onderdeel V (motiveren en beslissen)</p>							
<p>24. Ik heb behoefte aan toelichting op de stellingen in het toetsingsformulier zelf (in plaats van zoals nu in een apart toelichtingsformulier).</p> <p>☐ ja ☐ nee</p>							
<p>Nota bene: de navolgende stellingen 25 en 26 dienen te worden ingevuld door (enkel) <u>de tweede beoordelaar</u></p>							

Bijlage 10

25. Ik heb overleg gehad met de hoofdbeoordelaar naar aanleiding van zijn beoordelingen van de stellingen 1-20.

ja nee

26. Het overleg tussen mij en de hoofdbeoordelaar naar aanleiding van zijn beoordeling van de stellingen 1-20 heeft geleid tot bijstelling van één of meerdere beoordelingen.

ja nee

(stelling 26 enkel invullen wanneer overleg heeft plaatsgevonden)

Bijlage 11

Toelichting toetsingsformulier civiele vonnissen

d.d. 31 oktober 2012

1. Achtergrond

De commissie Neleman heeft in 2009 een toetsingskader ontwikkeld waarmee de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen kan worden getoetst. In 2012 heeft een pilot plaatsgevonden waarbij aan de hand van een ingekorte versie van dit toetsingskader civiele vonnissen zijn getoetst door de hoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch. Naar aanleiding van deze pilot is het toetsingskader opnieuw bijgesteld, hetgeen heeft geleid tot het toetsingsformulier d.d. 31 oktober 2012.

In 2013 zullen alle hoven een substantieel aantal civiele vonnissen van de rechtbanken uit hun ressort toetsen op (ambachtelijke) kwaliteit. Het voornaamste doel hiervan is het meten van de kwaliteit van de vonnissen, nevensdoel is het stimuleren van kwaliteit. Alvorens deze toetsing plaatsvindt, dient te worden onderzocht of het (bijgestelde) toetsingsformulier d.d. 31 oktober 2012 voldoet. Dit onderzoek vindt plaats middels de onderhavige toetsing. De stellingen 1-20 uit het toetsingsformulier d.d. 31 oktober 2012 zien op de kwaliteit van de te toetsen zaak van de rechtbank; de stellingen 21-26 zien op de kwaliteit van het toetsingsformulier zelf. Het onderhavige stuk is een toelichting op het toetsingsformulier.

Overigens wordt onder de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis verstaan de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk voldoet aan de ambtelijke eisen.

2. Invullen formulier

De zaak van de rechtbank wordt beoordeeld door twee van de raadsheren die het hoger beroep tegen deze zaak behandelen, namelijk de concipiënt van het arrest (de hoofdbeoordelaar) en één van de meelezers (de tweede beoordelaar).

De punten a tot en met e in het hoofd van het toetsingsformulier worden ingevuld op de griffie. De hoofdbeoordelaar vult de punten g tot en met h in.

Vervolgens dient de hoofdbeoordelaar de stellingen 1-24 van het toetsingsformulier te beoordelen. De tweede beoordelaar dient – na het meelezen van het de zaak - na te gaan of hij het eens is met de beoordeling door de hoofdbeoordelaar van de stellingen 1-20. Is de tweede beoordelaar het (deels) niet eens met de hoofdbeoordelaar, dan dient hij met de hoofdbeoordelaar te overleggen. Leidt dit overleg ertoe dat zowel hoofdbeoordelaar als tweede beoordelaar vinden dat de beoordeling (deels) moet worden bijgesteld, dan past de tweede beoordelaar deze beoordeling(en) aan. Tot slot vult de tweede beoordelaar de stellingen 25 en 26 in (stelling 26 alleen wanneer aanpassing van de beoordeling heeft plaatsgevonden).

De beoordelaars dienen zich ervan bewust te zijn dat zij de zaak moeten beoordelen zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde. Eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen moeten dus buiten beschouwing worden gelaten.

3. Onderdelen toetsingsformulier

In het formulier is de beoordeling van het vonnis uitgesplitst in afzonderlijke onderdelen die hierna zullen worden toegelicht.

I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten

In beginsel dient elk vonnis een opsomming van de relevante feiten te bevatten, die tussen partijen als vaststaand hebben te gelden. In dit onderdeel wordt gevraagd naar een oordeel over de kwaliteit van die vaststelling. **Stelling 1** ziet op een belangrijk onderdeel van de feitenvaststelling, namelijk op de

Bijlage 11

volledigheid daarvan: ontbreken bij de feitenvaststelling onbetwiste feiten, die relevant zijn voor de beslissing en/of het debat tussen partijen? **Stelling 2** zoomt specifiek in op de nauwkeurigheid van de feitenvaststelling: zijn namen en data juist opgenomen, zijn citaten juist overgenomen etc.

II Bewijzen en informatiegarant

Dit onderdeel heeft betrekking op de wijze waarop in het vonnis is omgegaan met feiten, die niet vaststaan tussen partijen (de ene partij stelt, maar de andere partij betwist), maar die wel relevant zijn voor de beslissing. Daarbij is in de eerste plaats bij **stelling 3** aan de orde of de bewijslast op juiste wijze is verdeeld. In veel gevallen voorzien partijen hun feitelijke stellingen van een bewijsaanbod. Is dit het geval, dan moet bij **stelling 4** worden aangegeven of hierop in het vonnis op juiste wijze is gerepondeerd: is expliciet ingegaan op bewijsaanbiedingen en, indien het bewijsaanbod is gepasseerd, is dit op juiste gronden en met een toereikende motivering geschied? Verder kan zich in de te beoordelen zaak een kwestie voordoen waarover een oordeel van een deskundige nodig is, dan wel hierop door de (één van beide) partijen wordt aangedrongen. Is dit het geval, dan moet bij **stelling 5** worden aangegeven of terecht is beslist wel/niet een deskundige te benoemen. In het geval een bewijsopdracht is verstrekt of een deskundige is benoemd, wordt bij **stelling 6** en **stelling 7** gevraagd of deze bewijsopdracht of vragen aan de deskundige voldoende concreet zijn. Met **stelling 8** wordt aangekaart in hoeverre de deskundige de juiste vragen zijn voorgelegd, met name of de vragen relevant (te veel gevraagd?) en volledig (alles gevraagd wat gevraagd moest worden?) zijn.

III Comparitie na antwoord

De comparitie na antwoord is een belangrijk moment in de procedure in eerste aanleg: de rechter kan hier inlichtingen vragen aan partijen en helderheid verkrijgen over de inzet van het geschil. Daarnaast dient de comparitie ook tot het beproeven van een schikking, maar dit element onttrekt zich in het algemeen aan de waarneming van de appelrechter en vormt dus geen onderdeel van de vraagstelling. De appelrechter kan, aan de hand van proces-verbaal, wél nagaan in hoeverre de rechter alle relevante geschilpunten aan de orde heeft gesteld en partijen om inlichtingen heeft gevraagd voor zover vereist naast hetgeen partijen in de processtukken hebben opgesteld, zie **stelling 9**.

De rechter kan ook de zaak ter comparitie instrueren. Zo kunnen afspraken worden gemaakt over nadere proceshandelingen, bijvoorbeeld over de noodzaak van re- en dupliek indien ter comparitie nieuwe informatie naar voren komt. Soms formuleert de rechter direct een bewijsopdracht en wordt aansluitend op de comparitie overgegaan tot een getuigenverhoor. **Stelling 10** heeft betrekking op de adequaatheid van de instructie ter comparitie. Hieronder valt ook het achterwege blijven van een instructie, in de situatie dat deze juist aangewezen was geweest, bijvoorbeeld indien de rechter om bepaalde stukken had moeten vragen.

IV Juridische beoordeling

In dit onderdeel gaat het erom of in het vonnis een juiste juridische beoordeling heeft plaatsgevonden. Hieraan zijn verschillende aspecten te onderscheiden. Bij **stelling 11** wordt gevraagd naar een juiste vaststelling en toepassing van de wettelijke rechtsregels die van toepassing zijn. Beoordeeld moet worden of in het vonnis (ambtshalve) de juiste rechtsregels zijn toegepast en bovendien of die rechtsregels correct zijn toegepast.

Bij **stelling 12** wordt specifiek gevraagd naar de toepassing van regels van Europees recht. In de eerste plaats dient de rechter, zo nodig ambtshalve, te signaleren wanneer regels van Europees recht van toepassing zijn. In de tweede plaats dient de rechter deze ook op juiste wijze toe te passen.

Stelling 13 heeft betrekking op de toepassing van relevante rechtspraak. Hier gaat het erom of in het vonnis blijkt is gegeven - indien aan de orde - van (actuele) ontwikkelingen in de HR-rechtspraak met betrekking tot de wijze waarop toepassing moet worden gegeven aan de wettelijke rechtsregels.

Bijlage 11

V Motiveren en beslissen

Een belangrijk aspect van de motivering van een rechterlijke beslissing is dat alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten zijn behandeld, zie **stelling 14**. Dit geschiedt vooral aan de hand van de door partijen aangevoerde stellingen en argumenten. In het vonnis moet daar - binnen bepaalde grenzen - op worden gerespondeerd, zodat het vonnis, voor zover mogelijk, aansluit bij het debat dat tussen partijen is gevoerd. Bij **stelling 15** gaat het om de kwaliteit van de motivering: is deze logisch opgebouwd en ontbreken geen essentiële elementen.

Sluitstuk van het vonnis is het dictum. **Stelling 16** heeft betrekking op de vraag of alle onderdelen van het dictum (inclusief rente, kosten) in het vonnis van een motivering zijn voorzien. Overigens is het niet steeds fout wanneer de rechter geen overweging wijdt aan een veroordeling in het dictum, bijvoorbeeld behoeft een uitvoerbaar bij voorraad verklaring in een kort geding vonnis niet altijd te worden gemotiveerd, met name wanneer hiertegen geen verweer is gevoerd. **Stelling 17** ziet op de wijze waarop het dictum is geformuleerd: is het begrijpelijk, volledig, nauwkeurig, en niet voor meerdere uitleg vatbaar.

VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen

Hier wordt gevraagd naar de 'uiterlijke' kwaliteit van het vonnis. Is het voorzien van een overzichtelijke indeling en lay-out, bijvoorbeeld tussenkopjes, nummering, of gebruik van cursief, zie **stelling 18**. Het taalgebruik is aan de orde bij **stelling 19**: is dit voldoende begrijpelijk, ook voor partijen?

VII Slotstelling

Bij **slotstelling 20** wordt gevraagd naar een oordeel over de behandeling van de zaak als geheel. Hierbij is ruimte voor alle opmerkingen die u over de zaak wilt maken, waarbij zowel melding kan worden gemaakt van punten die eerder in het formulier aan de orde zijn geweest, maar ook van punten die buiten het formulier vallen. Ook is mogelijk hier te benadrukken wat volgens u het meest springende – positieve of negatieve - punt is in het vonnis.

Bij de beoordeling van stelling 20 mag niet worden meegewogen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak. Eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen moeten buiten beschouwing worden gelaten. Ook is niet de bedoeling dat u voor zichzelf een optelsom maakt van de beoordelingen van de voorgaande onderdelen I tot en met VI; het gaat om uw globale beeld van het vonnis als geheel.

Bijlage 12

Concept protocol toetsing civiele vonnissen

31 oktober 2012

Dit is een concept voor een voor alle hoven toepasbaar protocol, aan de hand waarvan vanaf 1 juni 2013 door de hoven civiele vonnissen zullen worden getoetst.

In totaal zullen door de hoven 400 civiele zaken worden getoetstⁱ. Om van iedere rechtbank een gelijk percentage zaken te toetsen, is aan de hand van de geschatte output van civiele eindvonnissen van de afzonderlijke rechtbanken bepaald hoeveel zaken van iedere rechtbank zullen worden getoetst. Uit deze verdeling volgt dat door de hoven per rechtbank de navolgende aantallen zaken zullen moeten worden getoetst:

1. Hof Amsterdam (totaal: [] zaken)
 - rechtbank Amsterdam ([] zaken)
 - rechtbank Noord-Holland ([] zaken)

2. Hof Den Haag (totaal: [] zaken)
 - rechtbank Den Haag ([] zaken)
 - rechtbank Rotterdam ([] zaken)

3. Hof Arnhem-Leeuwarden (totaal: [] zaken)
 - rechtbank Oost-Nederland ([] zaken)
 - rechtbank Midden-Nederland ([] zaken)
 - rechtbank Noord-Nederland ([] zaken)

4. Hof 's-Hertogenbosch (totaal: [] zaken)
 - rechtbank Oost-Brabant ([] zaken)
 - rechtbank Limburg ([] zaken)
 - rechtbank Zeeland-West-Brabant ([] zaken)

De heer/mevrouw [] die werkzaam is bij de Raad voor de Rechtspraak (hierna: de Raad) is centrale coördinator van de onderhavige toetsingⁱⁱ. Wanneer de raadsheer die bij het hof leiding geeft aan de toetsing bij dit hof (zie nummer 2) vragen heeft of gedurende de toetsing op moeilijkheden stuit, wordt hij verzocht contact op te nemen met de heer/mevrouw [] (telefoonnummer: []; e-mailadres: []).

Protocol

1. Vóór 1 juni 2013ⁱⁱⁱ stuurt de Raad voor de Rechtspraak een brief aan de rechtbanken waarin deze op de hoogte worden gebracht van de toetsing van de vonnissen (een samenvatting van de onderstaande punten voor zover van belang voor de rechtbanken).

2. Het management van de civiele sector wijst vóór 1 juni 2013 één griffiemedewerker (de griffiemedewerker) en één raadsheer (hierna: de raadsheer) aan die vanaf 2013 leiding zullen geven aan de toetsing. Het werk van de raadsheer bestaat vooral uit het supervisie houden over de door de griffiemedewerker uit te voeren werkzaamheden.

Bijlage 12

3. Vóór 1 juni 2013 doet de raadsheer een (schriftelijke) mededeling aan de handelskamer van de sector waarin deze in grote lijn op de hoogte wordt gebracht van de toetsing van de civiele vonnissen, met name dat in bepaalde zaken van concipiënten (raadsheren; geen stafjuristen) en steeds één meezeer (hierna tezamen: de beoordelaars) vanaf juli/augustus 2013 gedurende een aantal maanden wordt verwacht toetsingsformulieren in te vullen. De raadsheer legt – om draagvlak te creëren voor de toetsing – tevens uit dat de toetsing zinvol is.

4. De griffiemedewerker zorgt ervoor dat vanaf 1 juni 2013 in alle zaken waarin (1) een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) is geweest, en (2) een uitspraakdatum wordt bepaald voor een eerste inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest, incident of vervolgarrest anders dan na CNA), waarop naar verwachting ook daadwerkelijk binnen niet al te lange termijn uitspraak zal worden gedaan (geen administratieve datumbevestiging), een toetsingsformulier (**bijlage 1**) en een toelichtingsformulier (**bijlage 2**) in het dossier worden gestopt.^{iv}

In het hoofd van het toetsingsformulier zijn de zaakgegevens door de griffie ingevuld (de punten a-e: zaaknummer hof, namen partijen, rechtbank, zaaknummer rechtbank en datum (eind)vonnis. Voor het overige wordt het toetsingsformulier door de beoordelaars ingevuld.

5. Nadat de griffiemedewerker vanaf 1 juni 2013 is begonnen toetsingsformulieren aan bepaalde dossiers toe te voegen (zie nummer 4), legt hij een document aan waarin wordt vermeld aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd. In dit document moet tevens zichtbaar zijn hoeveel toetsingsformulieren **per afzonderlijke rechtbank** zijn verspreid. Omdat de gehele toetsing op enig moment in 2013 klaar moet zijn en dit moment niet (al te zeer) moet worden opgeschoven omdat in sommige zaken aanhoudingen plaatsvinden (en het toetsingsformulier derhalve nog niet terugkomt; zie nummer 6), zorgt de griffiemedewerker ervoor dat **per rechtbank** ongeveer 25% meer toetsingsformulieren worden verspreid dan het aantal beoordelingen dat dient plaats te vinden (zijn bijvoorbeeld 60 beoordelingen nodig dan worden 75 toetsingsformulieren verspreid). Wanneer binnen een bepaald hof de civiele handelszaken vaak en/of lang worden aangehouden, dient een hoger percentage extra formulieren te worden verspreid (een hof waarvan de formulieren te laat terugkomen houdt de hele toetsing op).

6. De concipiënt die een zaak waarin zich een toetsingsformulier bevindt ter hand neemt vult voordat het concept in roulatie gaat zijn deel van dit formulier in (in het hoofd van het formulier de punten f, g en h en de stellingen 1-20). Een tweede raadsheer controleert het ingevulde formulier en pleegt overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst komt. Zonodig wordt het formulier aangepast. Het toetsingsformulier gaat nadat het concept gereed is samen met het dossier terug naar de griffie. Naar verwachtingen zullen de toetsingsformulieren vanaf ongeveer 1 augustus 2013 bij de griffie terugkomen.

7. Indien een zaak (met arrest) terugkomt op de griffie en hierin een ingevuld toetsingsformulier ontbreekt terwijl het formulier wél was toegevoegd (de griffiemedewerker zorgt ervoor dat dan een alarmbel gaat rinkelen), retourneert de griffiemedewerker het oningevulde toetsingsformulier met het bijbehorende dossier aan de concipiënt met het verzoek dit in te vullen.^v De concipiënt gaat hiertoe direct over, zorgt ervoor dat een tweede beoordelaar “meeleest” (zie nummer 6), en stuurt het ingevulde formulier retour.

8. De griffiemedewerker houdt **per rechtbank** bij hoeveel toetsingsformulieren zijn geretourneerd, en tekent dit aan in het hierboven bedoelde document (zie nummer 5).^{vi} Zodra van één rechtbank het benodigde aantal toetsingsformulieren is ontvangen, stuurt de griffiemedewerker een mail aan alle raadsheren dat het invullen van toetsingsformulieren voor zaken die afkomstig zijn van de desbetreffende

Bijlage 12

rechtbank, niet meer hoeft (de raadsheren moeten hierop vervolgens zelf alert zijn). De griffiemedewerker doet hetzelfde wanneer van een volgende rechtbank het benodigde aantal formulieren is binnengekomen. Zodra van de laatste rechtbank het benodigde aantal formulieren is binnengekomen, wordt ook daarover een mail gestuurd (de raadsheren weten nu dat ze in 2013 geen enkel formulier meer hoeven in te vullen).^{vii}

9. Steeds nadat de griffiemedewerker van een rechtbank het benodigde aantal formulieren heeft ontvangen, stuurt hij deze formulieren naar de Raad. De verzending geschiedt per aangetekende post met bericht van ontvangst dan wel per koerier (de formulieren mogen niet zoekraken).

10. De Raad zorgt ervoor dat aan de hand van de ontvangen toetsingsformulieren een rapport wordt opgesteld. In dit rapport worden – voor zover mogelijk – conclusies getrokken over de kwaliteit van de getoetste vonnissen. Indien verantwoord, worden deze conclusies ook per afzonderlijke rechtbank getrokken. Voorts wordt in het rapport ingegaan op de vraag in hoeverre naar aanleiding van de toetsingsresultaten conclusies kunnen worden getrokken over de kwaliteit van de civiele vonnissen in het algemeen.

11. De Raad stuurt voormeld rapport en de ontvangen toetsingsformulieren (zie nummer 10) naar de besturen van de gerechtshoven. Het gerechtshof maakt afspraken met de rechtbanken uit zijn ressort over de wijze waarop terugkoppeling van de resultaten en verzending van de toetsingsformulieren aan de concipiënten van de getoetste vonnissen plaatsvindt.

ⁱ Mogelijk dat dit aantal ten behoeve van een representatieve steekproef of praktische uitvoerbaarheid wordt aangepast.

ⁱⁱ Mogelijk dat voor deze coördinerende taak een landelijk projectleider wordt aangetrokken.

ⁱⁱⁱ Dit tijdstip kan worden vervroegd, afhankelijk van de concrete invulling van de testfase die aan de rechtspraakbrede toetsing voorafgaat.

^{iv} Waarschijnlijk bestaan per hof verschillen wanneer de formulieren het best in de dossiers kunnen worden gestopt. Ieder hof zal zelf moeten onderzoeken hoe dit binnen het eigen hof het best kan worden georganiseerd. In Den Bosch wordt bijvoorbeeld na het fourneren binnen 2 weken de uitspraak bepaald op 8 weken daarna (10 weken in totaal). Het toetsingsformulier kan in dit geval dus na het fourneren aan het dossier worden toegevoegd (wanneer ook de rolkaart in het dossier wordt gestopt).

Bij zaken waarin in Den Bosch een pleidooi datum is bepaald, wordt 2-3 weken voor de pleidooi dag het dossier aan de kameroudste gestuurd, terwijl 10 weken na het pleidooi uitspraak wordt gedaan. Het toetsingsformulier kan in dit geval op het moment dat het dossier naar de kameroudste gaat worden meegezonden (op dat moment wordt ook de rolkaart in het dossier gestopt).

Het is van belang het moment waarop het toetsingsformulier aan het dossier wordt toegevoegd te koppelen aan een moment waarop naar verwachting binnen afzienbare termijn een uitspraak valt toch verwachten (en dus ook dat het toetsingsformulier wordt ingevuld en geretourneerd aan de griffie, zie nummer 6). Zo wordt voorkomen dat onnodig veel toetsingsformulieren in omloop komen (zie ook nummer 5), hetgeen in de hand zou kunnen werken dat de raadsheren de aanwezigheid van een toetsingsformulier in een dossier niet meer serieus nemen.

^v In Den Bosch komen de dossiers in de regel zo'n 8 dagen voor de uitspraak op de griffie. Om het de griffie niet onnodig moeilijk te maken lijkt het in Den Bosch het handigst om het toetsingsformulier en dossier aan de concipient te sturen direct nádat de uitspraak is gedaan. Dit kan zo omdat in Den Bosch de procesdossiers niet meer terug gaan naar partijen.

^{vi} De griffiemedewerker dient er derhalve voor te zorgen dat uit bedoeld document (zie ook 5) op ieder moment gedurende de toetsing steeds valt af te leiden: (1) aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd; (2)

Bijlage 12

hoeveel toetsingsformulieren per rechtbank zijn verspreid; (3) van welke zaken het toetsingsformulier ingevuld is geretourneerd; (4) hoeveel toetsingsformulieren per rechtbank ingevuld zijn geretourneerd. Wellicht is het handigst in het document **per rechtbank** te vermelden aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd (1 en 2) en in welke zaken dit formulier ingevuld is geretourneerd (3 en 4). Het valt zo per rechtbank eenvoudig na te gaan (automatisch laten tellen), of voldoende toetsingsformulieren zijn verspreid en wanneer voldoende formulieren zijn geretourneerd (zie nummer 5).

^{vii} Het is zeer wel mogelijk dat door toeval de griffiemedewerker van een bepaalde rechtbank pas na relatief veel tijd het benodigde aantal toetsingsformulieren vermeerderd met 25% (zie nummer 5) in omloop heeft kunnen brengen, en het dus ook langer dan een paar maanden duurt het benodigde aantal formulieren retour komt. Wanneer dit zich voordoet zal moeten worden beslist wat prevaleert. Het uitgangspunt dat het benodigde aantal vonnissen moet worden getoetst of het feit dat het rapport (zie nummer 10) binnen afzienbare termijn gereed moet zijn.

De Raad zou zelfs kunnen overwegen bij de eerste grote toetsing in 2013 nog niet de eis te stellen dat per rechtbank een evenredig aantal vonnissen wordt getoetst, en genoeg kunnen nemen met een bepaald aantal te toetsen vonnissen per hof (van welke rechtbank de vonnissen ook afkomstig zijn). De grote toetsing begint immers later in 2013 omdat eerst nog een test moet worden uitgevoerd, terwijl de resultaten van de grote toetsing op tijd klaar moeten zijn om te worden meegenomen bij de visitatie van 2014. Het stellen van de eis dat per rechtbank een evenredig aantal vonnissen moeten worden getoetst, draagt het risico in zich dat de toetsing langer duurt en de resultaten dus niet op tijd bekend zijn voor de visitatie.

Bijlage 13

Concept werkwijze test

31 oktober 2012

Hieronder volgt een concept voor de werkwijze van een test aan de hand waarvan de hoven vanaf 15 januari 2013 ieder 25 vonnissen zullen toetsen.

De heer/mevrouw [] die werkzaam is bij de Raad voor de Rechtspraak (hierna: de Raad) is centrale coördinator van de onderhavige test-toetsingⁱ. Wanneer de raadsheer die bij het hof leiding geeft aan de toetsing bij dit hof (zie nummer 3) vragen heeft of gedurende de test-toetsing op moeilijkheden stuit, wordt hij verzocht contact op te nemen met de heer/mevrouw [] (telefoonnummer: []; e-mailadres: []).

Werkwijze

1. De Raad benoemt uit eigen gelederen een centrale coördinator van de onderhavige test-toetsing.
2. Ruim vóór 15 januari 2013 stuurt de Raad een brief aan de gerechtsbesturen van de hoven, waarin deze op de hoogte worden gebracht van de onderhavige test-toetsing, met name wat hierbij van de hoven wordt verwacht (zie hieronder)ⁱⁱ. In deze brief worden de gerechtsbesturen ook alvast op de hoogte gesteld van de grote toetsing die in de loop van 2013 zal plaatsvinden. Bij de brief worden meegezonden: het rapport pilot kwaliteitstoetsing civiele vonnissen, het (onderhavige) concept werkwijze test, het toetsingsformulier d.d. 31 oktober 2012, het toelichtingsformulier d.d. 31 oktober 2012 en het concept protocol toetsing civiele vonnissen d.d. 31 oktober 2012.
3. Vóór 15 januari 2013 stuurt de Raad een brief aan de presidenten van de rechtbanken waarin deze op de hoogte worden gebracht van de onderhavige test-toetsing (een samenvatting van de onderstaande punten voor zover van belang voor de rechtbanken). Het lijkt verstandig de presidenten in deze brief ook alvast op de hoogte te stellen van de grote toetsing die in de loop van 2013 zal plaatsvinden.
4. Het management van de civiele sector wijst vóór 15 januari 2013 één griffiemedewerker (hierna: de griffiemedewerker) en één raadsheer (hierna: de raadsheer) aan die leiding zullen geven aan de test-toetsing. Het werk van de raadsheer bestaat vooral uit het supervisie houden over de door de griffiemedewerker uit te voeren werkzaamheden.
5. Vóór 15 januari 2013 doet de raadsheer een (schriftelijke) mededeling aan de handelskamer waarin deze in grote lijn op de hoogte wordt gebracht van de test-toetsing van de civiele vonnissen, met name dat in bepaalde zaken van concipiënten (raadsheren; geen stafjuristen) en steeds één meelezer (hierna tezamen: de beoordelaars) vanaf februari/maart 2013 wordt verwacht een aantal toetsingsformulieren in te vullen. De raadsheer legt – om draagvlak te creëren voor de test-toetsing – tevens uit dat de test zinvol is.
6. De griffiemedewerker zorgt ervoor dat vanaf 15 januari 2013 in alle zaken waarin (1) een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) is geweest, en (2) een uitspraakdatum wordt bepaald voor een eerste inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest, incident of vervolgarrest anders dan na CNA), waarop naar verwachting ook daadwerkelijk binnen niet al te lange termijn uitspraak zal worden gedaan (geen administratieve datumbeplating), een toetsingsformulier (**bijlage 1**) en een toelichtingsformulier (**bijlage 2**) in het dossier worden gestopt.ⁱⁱⁱ

Bijlage 13

In het hoofd van het toetsingsformulier zijn de zaakgegevens door de griffie ingevuld (de punten a-e: zaaknummer hof, namen partijen, rechtbank, zaaknummer rechtbank en datum (eind)vonnissen. Voor het overige wordt het toetsingsformulier door de beoordelaars ingevuld.

7. Nadat de griffiemedewerker vanaf 15 januari 2013 is begonnen toetsingsformulieren aan bepaalde dossiers toe te voegen (zie nummer 6), legt hij een document aan waarin wordt vermeld aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd. Omdat de gehele toetsing op enig moment in 2013 klaar moet zijn en dit moment niet (al te zeer) moet worden opgeschoven omdat in sommige zaken aanhoudingen plaatsvinden (en het toetsingsformulier derhalve nog niet terugkomt; zie nummer 9), zorgt de griffiemedewerker ervoor dat 70 toetsingsformulieren (in plaats van 25) worden verspreid.

8. De concipiënt die een zaak waarin zich een toetsingsformulier bevindt ter hand neemt vult voordat het concept in roulatie gaat zijn deel van dit formulier in (in het hoofd van het formulier de punten f, g en h en de stellingen 1-24). Een tweede raadsheer controleert het ingevulde formulier en pleegt overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst komt. Zonodig wordt het formulier aangepast. De tweede raadsheer vult de stellingen 26 en 27 in (stelling 27 alleen wanneer bijstelling van de beoordeling heeft plaatsgevonden).

Het toetsingsformulier gaat nadat het concept gereed is samen met het dossier terug naar de griffie. Naar verwachtingen zullen de toetsingsformulieren vanaf ongeveer 15 maart 2013 bij de griffie terugkomen.

9. Indien een zaak (met arrest) terugkomt op de griffie en hierin een ingevuld toetsingsformulier ontbreekt terwijl het formulier wél was toegevoegd (de griffiemedewerker zorgt ervoor dat dan een alarmbel gaat rinkelen), retourneert de griffiemedewerker het oningevulde toetsingsformulier inclusief dossier aan de concipiënt met het verzoek het toetsingsformulier in te vullen.^{iv} De concipiënt gaat hiertoe direct over, zorgt ervoor dat een tweede beoordelaar “meeleest” (zie nummer 8), en stuurt het ingevulde formulier retour.

10. De griffiemedewerker houdt bij hoeveel toetsingsformulieren zijn geretourneerd, en tekent dit aan in het hierboven bedoelde document (zie nummer 7).^v Zodra het benodigde aantal toetsingsformulieren van 25 is ontvangen, stuurt de griffiemedewerker een mail aan alle raadsheren dat de test-toetsing klaar is en dat het invullen van toetsingsformulieren kan worden gestopt (ook niet van dossiers waarin zich nog toetsingsformulieren bevinden).

11. De griffiemedewerker zendt de ingevulde 25 toetsingsformulieren per aangetekende post met bericht van ontvangst dan wel per koerier aan de Raad (de formulieren mogen niet zoekraken).

12. De raadsheer stuurt nadat de test-toetsing bij zijn hof is afgerond een mail aan de coördinator, met een kort verslag van de (procesmatige) bevindingen bij zijn hof.

13. Bij de Raad wordt een rapport opgesteld dat duidelijk maakt of en in hoeverre het onderzochte toetsingsformulier valide is, en welke wijzigingen eventueel zouden moeten plaatsvinden. Dit rapport zal niet worden verspreid en dient enkel om de Raad te helpen beslissingen te nemen met oog op de op handen zijnde grote toetsing in 2013. Afhankelijk van de inhoud van het rapport en de mails van de raadsheren (zie nummer 12) worden het (tijdens de test gebruikte) toetsingsformulier, het toelichtingsformulier en het concept protocol toetsing civiele vonnissen d.d. 31 oktober 2012 aangepast.

14. De toetsingsformulieren worden door de Raad geretourneerd aan de gerechtshoven.

Bijlage 13

ⁱ Mogelijk dat deze coördinerende taak bij een landelijke projectleider wordt belegd.

ⁱⁱ Dit tijdstip kan worden verlaat, afhankelijk van de concrete invulling van de testfase die aan de rechtspraakbrede toetsing voorafgaat.

ⁱⁱⁱ Waarschijnlijk bestaan per hof verschillen wanneer de formulieren het best in de dossiers kunnen worden gestopt. Ieder hof zal zelf moeten onderzoeken hoe dit binnen het eigen hof het best kan worden georganiseerd. In Den Bosch wordt bijvoorbeeld na het fourneren binnen 2 weken de uitspraak bepaald op 8 weken daarna (10 weken in totaal). Het toetsingsformulier kan in dit geval dus na het fourneren aan het dossier worden toegevoegd (wanneer ook de rolkaart in het dossier wordt gestopt).

Bij zaken waarin in Den Bosch een pleidooidatum is bepaald, wordt 2-3 weken voor de pleidooidag het dossier aan de kameroudste gestuurd, terwijl 10 weken na het pleidooi uitspraak wordt gedaan. Het toetsingsformulier kan in dit geval op het moment dat het dossier naar de kameroudste gaat worden meegezonden (op dat moment wordt ook de rolkaart in het dossier gestopt).

Het is van belang het moment waarop het toetsingsformulier aan het dossier wordt toegevoegd te koppelen aan een moment waarop naar verwachting binnen afzienbare termijn een uitspraak valt toch verwachten (en dus ook dat het toetsingsformulier wordt ingevuld en geretourneerd aan de griffie, zie nummer 8).

^{iv} In Den Bosch komen de dossiers in de regel zo'n 8 dagen voor de uitspraak op de griffie. Om het de griffie niet onnodig moeilijk te maken lijkt het in Den Bosch het handigst om het toetsingsformulier en dossier aan de concipient te sturen direct nádat de uitspraak is gedaan. Dit kan zo omdat in Den Bosch de procesdossiers niet meer terug gaan naar partijen.

^v De griffiemedewerker dient er derhalve voor te zorgen dat uit bedoeld document (zie ook 7) op ieder moment gedurende de test-toetsing steeds valt af te leiden: (1) aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd; (2) van welke zaken het toetsingsformulier ingevuld is geretourneerd.